

พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

สารนิพนธ์

ของ

พงศ์ รัตน์ะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2551

พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

สารนิพนธ์

ของ

พงศ์ รัตนะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

บทคัดย่อ

ของ

พงศ์ รัตน์ะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2551

พงศ์ รัตน์. (2551). พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของ
ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ใน
3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเปรียบเทียบพฤติ
กรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอน จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้
และประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำนวน 352 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ
แบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มี
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความ
แปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่วิธี Least Significant
Difference (LSD)

ผลการศึกษาพบว่า

1. พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถาน
ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน คือ ความพอ
ประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับ
ประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามสภาพ
การมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงานปรากฏดังนี้

2.1 ครูผู้สอนที่มีสภาพการมีหนี้สินต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียงโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนที่ไม่มี
หนี้สินและมีหนี้สินพอใช้คืนได้ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมค่าใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครู
ผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ครูผู้สอนเพศชายและเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียงโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูผู้สอนที่มีรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ด้านความพอประมาณ และด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนที่มีรายได้มากกว่า 29,519 บาท มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สูงกว่าครูผู้สอนที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท และ 22,251 – 29,519 บาท

2.4 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 20-27 ปี และมากกว่า 27 ปี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 27 ปี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผลสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี

EXPENDITURE BEHAVIORS FOLLOWING THE SUFFICIENCY ECONOMY CONCEPT OF
PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN PHETCHABUN EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

AN ABSTRACT
BY
PONG RATTANA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2008

Pong Rattana. (2008). *Expenditure Behaviors following the Sufficiency Economy Concept of Primary School Teachers in Phetchabun Educational Service Area Office 1*.

Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst.Prof.Dr. Vira Supakit.

The objectives of this study were to study expenditure behaviors following the Sufficiency Economy Concept of primary school teachers in Phetchabun Educational Service Area Office 1 in 3 aspects: moderation, reasonableness, immunization; compare the expenditure behaviors of the teachers by debt conditions, sex, monthly incomes, and years of work experiences. The sample consisted of 352 primary school teachers in Phetchabun Educational Service Area Office 1, acquired by stratified random sampling. The instrument used in data collection was a 5-level scale questionnaire with an alpha reliability of 0.95. The descriptive statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. The statistics used in hypothesis tests were t-test, One-Way ANOVA and post hoc LSD tests.

The results of the study are as follows.

1. The expenditure behaviors following the Sufficiency Economy Concept of the primary school teachers in Phetchabun Educational Service Area Office 1 as a whole and individual 3 aspects: moderation, reasonableness, and immunization were at the high level.

2. The comparisons of the expenditure behaviors following the Sufficiency Economy Concept of the primary school teachers in Phetchabun Educational Service Area Office 1 by debt conditions, sex, monthly incomes, and work experiences revealed as follows.

- 2.1 The primary school teachers having different debt conditions had significantly different expenditure behaviors following the Sufficiency Economy Concept as a whole and individual aspects at .01 level; teachers having no debt and teachers having manageable debt had higher means of the expenditure behaviors as a whole and the 3 aspects than those having unmanageable debt.

2.2 The male and female primary school teachers did not have different expenditure behaviors following the Sufficiency Economy Concept as a whole and individual 3 aspects.

2.3 The primary school teachers having different monthly incomes had significantly different expenditure behaviors following the Sufficiency Economy Concept as a whole, the moderation, and the reasonableness at .01 level; teachers having >29,519 Baht monthly incomes had higher mean of the expenditure behaviors as a whole, the moderation, and the reasonableness than those having < 22,251 Baht monthly incomes, and 22,251 – 29,519 Baht monthly incomes.

2.4 The primary school teachers having different years of work experiences did not have different expenditure behaviors following the Sufficiency Economy Concept as a whole. When considered individual aspects, it was found that means of 2 aspects were significantly different at .05 level as follows: teachers having 20-27 years of work experiences, and > 27 years of work experiences had significantly higher means in the moderation aspect than teachers having < 20 years of work experiences; and teachers having 20-27 years of work experiences had significantly higher mean in the reasonableness than teachers having < 20 years of work experiences.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยได้รับความกรุณา เมตตา เอาใจใส่ การให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง ตลอดจนติดตามความก้าวหน้าอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์ อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพฑูรย์ อ่อนมั่ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ คณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ที่ให้ความกรุณาให้ความรู้และข้อเสนอแนะแนวทาง ในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แนะนำข้อคิดเห็น ตลอดจนชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ และให้ความช่วยเหลือ ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องเพิ่มเติม ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์ ดร.วิลาวัลย์ มาคุ้ม ดร.สุเมธ งามกนก นายเดชพล ลีติยารักษ์ และนายธนวรรธน์ ไสยประพาส ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง แบบสอบถามให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจนเป็นที่เรียบร้อย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณนงคราญ ทองคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่ให้ความกรุณาในการประสานงาน ดูแล และให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน ตลอดจนขอขอบคุณครูผู้สอนทุกท่านในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ที่เป็นแรงใจอันยิ่งใหญ่ในครั้งนี้ ตลอดจนขอขอบคุณทุกกำลังใจที่มีส่วนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นสิ่งบูชาพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ ซึ่งเป็นผู้ให้ทั้งชีวิตและเป็นครูผู้ประเสริฐของผู้วิจัย ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่เล็กจนปัจจุบัน

พงศ์ รัตนะ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของเนื้อหา.....	6
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	6
ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
สมมติฐานในการวิจัย.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1.....	14
สภาพภูมิศาสตร์.....	14
การจัดการศึกษา.....	14
สภาพการมีหนี้สิน.....	15
พฤติกรรมการใช้จ่าย.....	16
ความหมายของพฤติกรรม.....	16
ลักษณะการเกิดของพฤติกรรม.....	17
องค์ประกอบของพฤติกรรม.....	19
พฤติกรรมที่ไม่พอเพียง.....	19
พฤติกรรมการใช้จ่ายของครู.....	24
เศรษฐกิจพอเพียง.....	26
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง.....	26
หลักแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
คุณลักษณะของความพอเพียงใน 3 ด้าน.....	32
ความพอประมาณ.....	32
ความมีเหตุผล.....	37
การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี.....	42
ภาวะหนี้สินของครู.....	48
ความหมายของภาวะหนี้สิน.....	48
ที่มาของหนี้สิน.....	48
การจัดการหนี้สิน.....	51
การแก้ไขปัญหาหนี้สินครู.....	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
งานวิจัยในประเทศ.....	53
งานวิจัยต่างประเทศ.....	63
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	65
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	65
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ.....	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	100
สมมุติฐานในการวิจัย.....	100
วิธีดำเนินการวิจัย.....	101
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	101
สรุปผลการวิจัย.....	102
อภิปรายผล.....	103
ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	115
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	116
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ.....	118
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม.....	125
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	133

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1...	15
2 สถิติครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่ลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้สินกับ สกสค.....	16
3 จำนวนสถานศึกษาและจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามอำเภอ.....	66
4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ ในการทำงาน.....	72
5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เป็นรายรวมและรายด้าน.....	74
6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความพอประมาณ จำแนกเป็นรายข้อ	75
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความมีเหตุผล จำแนกเป็นรายข้อ	77
8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว เศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จำแนกเป็นรายข้อ	79

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

- 9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่าย
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน 81
- 10 วิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน 82
- 11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน..... 83
- 12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความพอประมาณ
จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน..... 84
- 13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน..... 85
- 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว
เศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน..... 86
- 15 เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามเพศ..... 87

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

- 16 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่าย
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้..... 88
- 17 วิเคราะห์ความแปรปรวนพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้..... 89
- 18 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายค่าของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว
เศรษฐกิจเพียงโดยรวมของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
จำแนกตามรายได้..... 90
- 19 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายค่าของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจเพียง
ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความพอประมาณ
จำแนกตามรายได้..... 91
- 20 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายค่าของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจเพียง
ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความมีเหตุผล
จำแนกตามรายได้..... 92
- 21 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่าย
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน
จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน..... 93

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
22 วิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน.....	94
23 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความพอประมาณ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน.....	95
24 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน.....	96

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
2 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	26

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

"...ครูที่แท้จริงนั้นต้องเป็นผู้ทำแต่ความดี คือต้องหมั่นขยันและ อุตสาหะพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่นอดทน และอดกลั้น สำรวมระวังความประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในระเบียบ แบบแผนที่ดีงาม รวมทั้งต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ..." (พระราชดำรัส พระราชทานแก่ครูอาวุโส 28 ตุลาคม 2523)

"...โดยที่ครูต่างทำตัวให้เป็นครูที่น่าเคารพ แม้จะฝึกเคืองก็ยังกัดฟันสอนและแจกจ่ายความรู้ออกไป ดังนั้นก็จะได้รับความเคารพจากศิษย์และการสอนก็จะง่ายขึ้น แต่ว่าต้องวางตัวให้เป็นครูที่แท้ การฝึกหัดครูจะต้องย้ำในข้อนี้ว่า ถ้าครูทำตัวเป็นครูจะทำให้ลูกศิษย์นับถือเป็นทุน แต่ว่าถ้าทิ้งความเป็นครูโดยที่ท้อใจ โดยที่ยอมแพ้สถานการณ์ก็ทำให้ลูกศิษย์มีความเคารพไม่ได้และสอนไม่ได้... ขอให้ทุกคนพยายามรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นครูแล้วถ่ายทอดให้แก่ครูที่ฝึกหัดอยู่เท่าที่จะทำได้ เพื่อให้บ้านเมืองเป็นบ้านเมือง ให้ประชาชนพลเมืองเป็นคน คือมีความรู้และมีจิตใจที่สูง ไม่เบียดเบียนกัน จะทำให้ส่วนรวมอยู่ได้เป็นปึกแผ่น ทั้งครูทั้งหลายก็จะนับว่าได้ทำหน้าที่อย่างกล้าหาญ อย่างฉลาด และจะเป็นความดีเป็นส่วนรวมของคณะครู... หน้าที่ที่ไม่ใช่หน้าที่ราชการหรือหน้าที่ที่ได้รับเงินเดือนตอบแทน แต่หน้าที่ในฐานะมนุษย์ชน เมื่อทำแล้วจะมีความพอใจได้ใช้ชีวิตในทางที่ถูก ก็การใช้ชีวิตที่ถูกต้องนั้นอาจไม่รวยแต่จิตใจรวย..." (พระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่คณะข้าราชการที่รับผิดชอบต่อการฝึกหัดครูและคณะข้าราชการกรมการฝึกหัดครูที่เข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓)

พระราชดำรัสและบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวข้างต้นแสดงว่าพระองค์ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่และการปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์เป็นอย่างมาก

อาชีพครูถือได้ว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลทั่วไปตลอดมา แม้ว่าปัจจุบันภาพลักษณ์และความเข้าใจเหล่านั้นได้เปลี่ยนไป ผสมกับความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อวิชาชีพนี้ดูเหมือนว่ากำลังจะเลือนหายไปจากความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป อาจมาจากสาเหตุภาวะเศรษฐกิจที่ครูจำนวนมากมีภาระหนี้สินท่วมท้น ซึ่งหนี้ที่เกิดขึ้นนั้น อาจเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากความจำเป็น และหรือเป็นหนี้ที่เกิดจากค่านิยม ความฟุ้งเฟ้อ และการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามสมัยนิยมที่แปรเปลี่ยน การบริหารจัดการหนี้เหล่านี้ให้มีความคงสภาพหรืออยู่ในอำนาจควบคุมของผู้ถือครองหนี้เป็นปัญหาที่อาจบั่นทอนหรือมีผลต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของครูได้ (สำรวม จงเจริญ. 2544:1)

ครูกับการเป็นหนี้ เป็นปัญหาที่สั่งสมมายาวนาน ยึดเยื้อเรื้อรัง เป็นปัญหาที่แก้ไขไม่รู้จักจบ แก้อย่างไรก็ไม่ตก การที่ครูเป็นหนี้คงไม่แตกต่างอะไรจากประชาชนทั่วไป แต่หากพิจารณาผลกระทบ แล้วดูจะแตกต่างกันมาก ไม่ว่ารัฐบาลไหน ใครเป็นผู้นำก็ล้วนแต่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ด้วยตระหนัก ดีว่าหนี้สินของครูคืออุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ตัวหนึ่ง ซึ่งบั่นทอนจิตใจของคนเป็นครู ทำให้ต้องแบ่งส่วนของ ความคิดไปกับความกังวลเรื่องหนี้สิน แล้วมันก็จะสะท้อนออกมาทางประสิทธิภาพในการสอนที่อาจจะ ย่อหย่อนลง สุดท้ายผู้ได้รับผลกระทบไปเต็มๆ ก็ไม่พ้นเด็กนักเรียน (อรนุช วานิชทวีวัฒน์. 2548: ออนไลน์)

จากผลสำรวจข้อมูลของข้าราชการครูในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. 2543: 1) พบว่าจำนวนข้าราชการครูที่เป็นหนี้มี จำนวน 378,058 คน คิดเป็นร้อยละ 75.80% ของข้าราชการครูทั้งหมด มีจำนวนหนี้รวมทั้งสิ้น 101,640,773,290 บาท จากสภาพหนี้สินที่มากมายของข้าราชการครูดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึง คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูอยู่ในความน่าเป็นห่วง เพราะอันจะนำไปสู่การขาดขวัญและกำลังใจใน การปฏิบัติงานซึ่งในขณะที่มีมือถือชอล์ค สอนสั่งนักเรียน ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่กำลังยืนดักรออยู่ที่หน้า ประตูโรงเรียน ทำให้จิตใจที่จะสอนเด็กได้อย่างเต็มที่ที่จะย่อหย่อนลดน้อยถอยลง ส่งผลให้การเรียน การสอนของเด็กไม่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนด้อย คุณภาพลงไป

รัฐบาลทุกยุคมีนโยบายเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการครูเพื่อส่งเสริมวิชาชีพครูให้มี ศักดิ์ศรีเป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจากสาธารณชน อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพ การศึกษาของชาติ ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงาน ก.ค. เป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหา หนี้สินข้าราชการครู รวม 2 โครงการ คือ โครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู เป็นโครงการที่ดำเนินการร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยใช้เงินงบประมาณ ที่รัฐบาลจัดสรรให้ โดยการให้ข้าราชการครูกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำและผ่อนชำระคืนในระยะยาว เพื่อ นำไปชำระหนี้ตามความจำเป็น อันเป็นการบรรเทาภาระหนี้สินที่มีอยู่ และโครงการพัฒนาชีวิตครู เป็นการดำเนินการร่วมกับธนาคารออมสิน โดยธนาคารออมสินให้การสนับสนุนด้านสินเชื่อ โดยการ รวมหนี้ที่มีอยู่ทั้งหมดจากหลายแห่ง ซึ่งมีดอกเบี้ยสูงมาไว้ที่เดียวกันกับธนาคารออมสิน ซึ่งดอกเบี้ยต่ำ กว่า และให้ผ่อนชำระคืนในระยะยาว เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตครูให้ดีขึ้นอย่างบูรณาการ เบ็ดเสร็จและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. 2545: 1)

ผลการติดตามโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ของ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่าปัญหาหนี้สินของครูเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ ครูมีหนี้สินกันมาก ซึ่งเกิดจากการ ใช้จ่ายของครูที่ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจ โดยสาเหตุเกิดจากการจัดหาที่อยู่อาศัย เพื่อการใช้จ่ายใน

ชีวิตประจำวัน เพื่อการใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรและตนเอง เพื่อการซื้อจัดหายานพาหนะและเครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกสบายและส่งเสริมฐานะทางสังคม และการนำไปใช้หนี้ที่มีอยู่เดิม (สำรวจ จงเจริญ. 2546: บทคัดย่อ) หนี้เกิดจากการซื้อบ้านและที่ดิน ซื้อรถยนต์ ซื้อของมีค่า และเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. 2546: 1) และจากการวิจัยพบว่าครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพข.เดิม) ในระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 1 - ช่วงชั้นที่ 2) มีหนี้สินมากที่สุด โดยแหล่งเงินกู้ยืม ครูกู้เงินจาก สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสูงที่สุด ซึ่งโครงการรัฐบาลที่จัดสรรงบประมาณลงไปเพื่อให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาหนี้สินนั้น ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จและสถาวรอย่างแท้จริง เพราะครูยังไม่หยุดก่อหนี้ ยังมีการใช้จ่ายที่ฟุ้งเฟ้อสุรุ่ยสุร่าย อันทำให้ยังมีหนี้สินที่ท่วมท้นมากมาย ไม่มีที่สิ้นสุด (สำรวจ จงเจริญ. 2546: 188) การใช้หนี้ของครูเป็นการใช้หนี้เก่าแล้วไปหากู้มาใหม่เป็นลักษณะที่เรียกว่า วนเวียนเป็นงูกินหาง จึงทำให้เกิดหนี้ที่ไม่อยู่ในความพอดีพอควร ไม่มีความพอประมาณและขาดซึ่งเหตุผลในความไม่รู้จักพอ อันนำไปสู่การขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และเป็นอุปสรรคที่บั่นทอนจิตใจของความเป็นครู ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนย่อหย่อนลงไปมากที่สุด (อรนุช วานิชทวีวัฒน์. 2548: ออนไลน์)

สภาพดังกล่าวแสดงหลายสาเหตุของปัญหาหนี้สินของครูเกิดจากพฤติการณ์ของการใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตของครูที่อยู่บนความเสี่ยงของการเป็นหนี้ ด้วยการลอกเลียนแบบตามสมัยนิยม การอุปโภคบริโภคสินค้าอยู่ในลักษณะของความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ชอบซื้อของราคาแพง แต่งตัวเก่ง ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเกินฐานะเพื่อให้เกิดรู้สึกว่าการใช้จ่ายเท่าเทียมกับคนอื่น ครูมีเงินเดือนน้อยแต่บางครั้งมีรสนิยมสูงทำให้รายจ่ายไม่พอกับรายได้อาจต้องไปกู้หนี้ยืมสินเพื่อให้พอกับการใช้จ่ายในครั้งต่อไป พฤติกรรมการใช้จ่ายของครูดังกล่าวเป็นที่มาของหนี้สินมากมาย ทำให้ชีวิตขาดความมั่นคงนั้น แสดงให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตของครูยังไม่มีความสุขพอใจ ยังไม่อยู่ในความพอเพียงในการดำเนินชีวิต การนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการดำเนินชีวิตของครู สามารถลดพฤติกรรมการใช้จ่ายลงได้เป็นอันมาก ซึ่งหลักของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ให้ดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง มีความพอเพียง คือ มีความพอประมาณ กล่าวคือ การใช้ชีวิตอย่างพอดี อยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่สุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายจนเกินตัว ใช้ชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน ไม่หลงไหลไปตามกระแสนิยม เมื่อชีวิตอยู่อย่างความพอประมาณ จะทำให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ความมีเหตุผล กล่าวคือ เป็นการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล ก่อนที่จะใช้จ่ายอะไรลงไป และมีการคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้นั้นอย่างรอบคอบ ไม่ประมาท การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี กล่าวคือ เป็นการวางแผนการใช้จ่ายในอนาคตที่จะทำให้ชีวิตไม่ลำบาก บริหารรู้จัก

เก็บ รู้จักออมเงินไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉินหรือในยามที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งเป็นการสร้างเกราะให้กับตัวเอง (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. 2541: ออนไลน์)

การใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี นับเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ให้ทุกคนใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท โดยให้เดินบนทางสายกลาง เป็นการให้รู้จักกิน รู้จักใช้จ่าย โดยคำนึงถึงรายได้ของตนเอง รู้จักประหยัด ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่หลงมัวเมาไปกับค่านิยมสมัยใหม่ มีการเก็บออมและสร้างระเบียบวินัยทางการเงิน เพื่อความมั่นคงในชีวิต ในงานวิจัยนี้จึงนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการศึกษาการใช้จ่ายของครูให้ครูใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ คือความพอดี กล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ในมิติต่างๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุลของการใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและความมีเหตุผล คือการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณในมิติต่างๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล ต้องเป็นการมองระยะยาว คำนึงถึงความเสี่ยง มีการพิจารณาจากปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิด ตลอดจนการมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร พลวัตในมิติต่างๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสถานะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549: ออนไลน์)

หลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้กับการดำเนินชีวิตได้ โดยให้ครูรู้จักการควบคุมในการใช้จ่ายโดยคำนึงถึงการใช้จ่ายให้พอเพียง ให้พอประมาณ ไม่สุดโต่ง คือไม่ตระหนี่ถี่เหนียว หรือฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยจนเกินไป ให้ใช้เงินในสิ่งที่จำเป็นให้ได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่เห็นคนอื่นมีก็อยากมีตามเขา เขามีเงินเป็นแสนก็อยากมีตามเขาอีก ดังนั้นการที่จะใช้ชีวิต การที่จะใช้เงินทองจะต้องอยู่บนความพอเพียง ซึ่งคำว่าพอเพียงมี 3 องค์ประกอบ คือ พอประมาณ ซึ่งพอประมาณทั้งปริมาณและคุณภาพ ไม่สุดโต่งข้างใดข้างหนึ่ง คือ ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือถี่เหนียวจนเกินไป มีเหตุผลในการบริโภค กล่าวคือการใช้เงินใช้ทองต้องใช้ได้อย่างมีเหตุผล ไม่สุรุ่ยสุร่าย และมีภูมิคุ้มกันในตัวพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ต้องรู้จักกันเงินออมไว้ใช้ในยามฉุกเฉินหรือเวลาเดือดร้อน ครูเป็นหนี้เพราะการเงินอ่อนแอ ไปไหนก็ไม่ยอมสบตาใคร เพราะเป็นหนี้เขา ความเป็นหนี้ทำให้ความเชื่อมั่นในตัวลดลง ทางแก้ต้องนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการศึกษาการใช้จ่ายของครูเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้สินครูได้ โดยให้ครูรู้จักคำว่าพอเพียง คือ มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (เกษม วัฒนชัย. 2549: แถลงเสียงตลับ)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ เขต 1 เป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่ได้รับการขยายโครงการแก้ไขปัญหานี้สินข้าราชการครูตามโครงการแก้ไขปัญหานี้สินของรัฐบาลและอยู่ในกลุ่มจังหวัดที่มีหนี้สินมาก เห็นได้จากครูที่เป็นหนี้ที่ลงทะเบียนหนี้สินไว้กับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) หนี้คิดเป็นจำนวนเงินสูงถึง 862,041,475 บาท โดยครูที่มีหนี้สินมากเป็นครูที่อยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอนในช่วงชั้นที่ 1 - ช่วงชั้นที่ 2 ความเป็นหนี้ของครูในจังหวัดเพชรบูรณ์ เกิดจากความหลากหลายของทางด้านวัฒนธรรม ฐานะความเป็นอยู่ สถานภาพทางสังคม ระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ทำให้ครูมีการใช้จ่ายความแตกต่างในการดำรงชีวิต อันนำไปสู่การก่อหนี้ไม่เหมือนกัน ผลของการวิจัยทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการรู้เท่าทันพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายให้เป็นไปตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการฝึกอบรมหลักการเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยจำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ผลจากการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการรู้เท่าทันพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเองเพื่อสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายให้เป็นไปตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการส่งเสริมครูในการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในพฤติกรรมการใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอน ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา 165 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำนวน 1,660 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; and Morgan. 1970:608) ได้จำนวนครูเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 313 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ได้กลุ่มโดยใช้อำเภอเป็นชั้นในการสุ่ม ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้จำนวน 352 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล จำแนกดังนี้

สภาพการมีหนี้สิน

- 1) ไม่มีหนี้สิน
- 2) มีหนี้สิน พอใช้คืนได้
- 3) มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน

เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

รายได้

- 1) ต่ำกว่า 22,251 บาท
- 2) 22,251 – 29,519 บาท
- 3) มากกว่า 29,519 บาท

ประสบการณ์ในการทำงาน

- 1) ต่ำกว่า 20 ปี
- 2) 20 – 27 ปี
- 3) มากกว่า 27 ปี

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายและคำจำกัดความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. **พฤติกรรมการใช้จ่าย** หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูผู้สอนในลักษณะของการใช้จ่าย ใช้จ่าย เพื่ออุปโภคบริโภค ในการดำเนินชีวิต ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น
2. **แนวเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง หลักปรัชญา แนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ทุกคนปฏิบัติตนอยู่ในความพอเพียง คือ มีกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา ซึ่งหลักของความพอเพียงเป็นการปฏิบัติที่อยู่บนทางสายกลาง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
3. **พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 1 ในการใช้จ่าย ใช้จ่ายสินค้าหรือของใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังนี้
 - 3.1. **ความพอประมาณ** หมายถึง การใช้จ่ายที่อยู่บนความพอเหมาะพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อหรูหราหรือสุรุ่ยสุร่ายจนเกินไป โดยเฉพาะในการอุปโภค บริโภคอยู่บนความเรียบง่ายตามฐานะของตนเอง มีการวางแผนในการใช้จ่าย การเลือกกิน เลือกใช้สินค้าต้องคำนึงถึงประโยชน์ ปริมาณให้มีความพอดีกับความต้องการของร่างกายของตนเอง มีการกำกับ ควบคุมการใช้จ่ายเรื่องส่วนตัว มีการปลูกพืชผักไว้กินเองและหารายได้เสริมเพื่อเพิ่มรายได้ อีกทั้งรู้จักประมาณตนโดยไม่หลงไปกับการโฆษณาสินค้ายั่วเย้าต่างๆ
 - 3.2. **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจในการใช้จ่ายให้อยู่ในระดับของความพอเพียง เป็นการตัดสินใจที่อยู่บนความไม่ประมาท มีความรอบคอบ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่ให้ทำอะไรตามความอยากหรือความต้องการจนเกินไป รู้ว่าอะไรควรซื้ออะไรไม่ควรซื้อและจะต้องอยู่ภายในกรอบของรายได้ ในการตัดสินใจได้มีการคิดไตร่ตรอง โดย

คำนึงถึงความประหยัด ความจำเป็น ความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด ไม่หลงไปกับค่านิยมที่ฟุ่มเฟือย ตามกระแสการบริโภคนิยม และมีการประกอบอาชีพโดยสุจริต

3.3. **การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับกับความเสี่ยงเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในระยะใกล้และระยะไกล เป็นการควบคุมและป้องกันพฤติกรรมของตนเองในการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท โดยคำนึงถึงหลักการออมเพื่อไว้ใช้ในยามจำเป็น หรือยามฉุกเฉิน มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อไว้ตรวจสอบพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง มีการหลีกเลี่ยงในสิ่งเสพติดและอบายมุข มีการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของตนเองเป็นประจำ รู้จักวางแผน การใช้เงิน การออมเงิน อันนำไปสู่การมีวินัยทางการเงิน รู้จักใช้ รู้จักเก็บ รู้จักออม มีการยึดมั่นและซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและป้องกันโรคภัยไม่ให้เกิดความเดือดร้อน

4. **สภาพการมีหนี้สิน** หมายถึง สภาพการเป็นหนี้ของครูผู้สอนที่เกิดจากการไปกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ทั้งในระบบและนอกระบบ แหล่งเงินกู้ในระบบ ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินต่างๆ เป็นต้น แหล่งเงินกู้นอกระบบ ได้แก่ บุคคลธรรมดา เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติมิตร เป็นต้น รวมทั้งสภาพการไม่เป็นหนี้ของครูผู้สอนที่ไม่ได้เกิดจากแหล่งเงินกู้ใด ซึ่งแบ่งสภาพการมีหนี้สินออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

4.1 **ไม่มีหนี้สิน** หมายถึง การที่ครูผู้สอนไม่ได้มีการกู้ยืมเงิน จึงไม่มีภาระการชำระคืน

4.2 **มีหนี้สิน พอใช้คืนได้** หมายถึง การที่ครูผู้สอนได้มีการกู้ยืมเงิน อาจเป็นเงินกู้ในระบบและเงินกู้นอกระบบ โดยจะต้องมีการชำระคืน และสามารถผ่อนชำระคืนได้ตามที่กำหนด

4.3 **มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน** หมายถึง การที่ครูผู้สอนได้มีการกู้ยืมเงิน อาจเป็นเงินกู้ในระบบและเงินกู้นอกระบบ โดยจะต้องชำระคืน แต่มีปัญหาในการชำระคืนตามกำหนด ทำให้หนี้สินพอกพูน เดือดร้อน มีปัญหาในครอบครัว

5. **เพศ** หมายถึง เพศของครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 2 กลุ่มคือ ชายและหญิง

6. **รายได้** หมายถึง เงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ครูผู้สอนได้รับเป็นรายเดือน แบ่งเป็น 3 กลุ่มโดยอิงรายได้ของกลุ่ม ($\bar{X} \pm .5 \text{ S.D.}$) คือ ต่ำกว่า 22,251 บาท 22,251 – 29,519 บาท และมากกว่า 29,519 บาท

7. **ประสบการณ์ในการทำงาน** หมายถึง ระยะเวลาในการทำงานด้านการสอนของครูผู้สอน แบ่งเป็น 3 กลุ่มโดยอิงประสบการณ์ของกลุ่ม ($\bar{X} \pm .5 \text{ S.D.}$) คือ ต่ำกว่า 20 ปี 20 – 27 ปี และมากกว่า 27 ปี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ศึกษาแนวคิด เพื่อนำมาเป็นกรอบความคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

พฤติกรรมเป็นการกระทำที่มาจากแรงจูงใจ โดยที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ซึ่งมีทั้งการกระทำที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ โดยปฏิกิริยาที่แสดงออกมา มีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สามารถแบ่งพฤติกรรมออกได้ 2 ประเภท คือ ภายนอก เป็นที่สังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัส และภายใน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตได้ (ระวี จิระเดชากุล. 2541: 9; อ้างอิงจาก ประชุม รอดประเสริฐ. 2526: 14) พฤติกรรมการใช้จ่ายของครูเป็นที่ใช้จ่ายที่อยู่บนความเสี่ยง ด้วยครูมีการลอกเลียนแบบ ชอบซื้อของ ใช้จ่ายเก่ง แ่่งตัวเก่ง มีค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย (พระพรหมมิ่งคลาจารย์. 2548: สัมภาษณ์) การใช้จ่ายต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้ชัดเจนโดยเฉพาะครูผู้หนึ่งควรลดค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่ไม่จำเป็น (ทศนา แหมมณี. 2548: สัมภาษณ์) ทั้งนี้การใช้จ่ายต้องมีวินัยในการใช้จ่าย รู้รายรับและรายจ่ายของตนเอง จะซื้ออะไรต้องชั่งใจ คำนึงถึงว่าในอนาคตจะมีปัญหาอะไรบ้าง เป็นการเตือนสติของตนเองให้อยู่ในความพอดี (ปรียานุช พิบูลสรวุฑ. 2548: สัมภาษณ์) พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณในการบริโภคของคนเพิ่มขึ้น เพราะคนจะมีความต้องการบริโภคมากขึ้นเรื่อย ๆ トラバใดที่บริการบริโภคที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดความพึงพอใจเพิ่มขึ้น ส่วนการที่ความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าหนึ่ง ๆ มีอัตราการเพิ่มที่ลดลงจะมีผลทำให้เกิดการบริโภคสินค้ามากกว่าหนึ่งอย่าง ในที่สุดการบริโภคจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ 2 ข้อ คือ 1 ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากการบริโภคโดยรวม และ 2 ในระยะยาวค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค จะต้องไม่เกินระดับรายได้เฉลี่ย (สมชัย จิตสุชน. 2542: 2)

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานให้ทุกคนปฏิบัติตนให้อยู่ในความพอเพียง คือ มีกิน ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา แต่ว่า พอ แม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือยแต่ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรทำ คำว่า พอ คนเรากล่าวพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย มูลนิธิชัยพัฒนา (2549: ออนไลน์) เกษม วัฒนชัย (2549: แถบเสียงตลับ) ได้กล่าวถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ครูสามารถดูการใช้จ่ายของตนได้ โดยให้ครูรู้จักและตระหนักในการใช้จ่ายให้พอเพียง กล่าวคือให้มีความพอประมาณ ไม่สุดโต่ง คือ ตระหนี่ถี่เหนียว หรือฟุ้งเฟ้อจนเกินไป และมีเหตุผลในการใช้เงิน กล่าวคือให้ใช้เงินในสิ่งที่จำเป็น ให้ใช้อย่างมีเหตุผล ไม่สุรุ่ยสุร่าย รู้จักประหยัด ตลอดจนให้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีการอดออม เก็บเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉินพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ความพอประมาณ เป็นลักษณะของการใช้จ่ายที่พอดีทั้งปริมาณและคุณภาพ คือไม่สุดโต่ง ด้านใดด้านหนึ่ง ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือถี่เหนียวจนเกินไป (เกษม วัฒนชัย. 2549: แถบเสียงตลับ) เป็นความเหมาะสมกับสภาพของตนพอควรกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม คือ ไม่โลภจนเบียดเบียนตนเอง

และผู้อื่น (ปริยานุช พินุลสรวุฑ. 2549: ออนไลน์) เป็นความพอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป โดยเฉพาะมีการอุปโภคบริโภคปัจจัยต่างๆ ในการดำรงชีวิตที่พอดีพอเหมาะแก่ความต้องการของร่างกาย (สุภาศย์ อินทองคง. 2549: ออนไลน์) สามารถประยุกต์ใช้กับบุคคลหรือครอบครัว โดยคุมรายจ่ายให้สมดุลกับรายได้ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. 2549: ออนไลน์)

ความมีเหตุผล เป็นลักษณะของความไม่ประมาท รอบรู้ และมีสติ รู้สาเหตุ รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็นไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะ ตลอดจนใช้ของอย่างคุ้มค่าและประหยัด (ปริยานุช พินุลสรวุฑ. 2549: ออนไลน์) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียง จะต้องมีความรู้ในการตัดสินใจโดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. 2549: ออนไลน์) การมีเหตุผลนั้นจะต้องไม่เอาวัดเอาเปรียบคนอื่น (อภิชาติ พันธเสน. 2547: ออนไลน์) เป็นความคิด การตัดสินใจในการบริโภค ต้องคำนึงถึงความจำเป็น ต้องมีเหตุผลในการใช้เงิน ใช้ไปเพื่ออะไร ต้องระมัดระวังโดยไม่ประมาท ไม่สร้างค่านิยมหรือเงื่อนไขที่จุกจิกเกินไปจนขาดเหตุผล (เกษม วัฒนชัย. 2549: แถบเสียงตลับ)

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะรับกับความเสี่ยงต่างๆ สามารถทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคม ตลอดจนเรียนรู้และพัฒนาตามอย่างต่อเนื่อง (ปริยานุช พินุลสรวุฑ. 2549: ออนไลน์) และต้องพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการคิดวักขึ้น คือ เงินออมเพื่อป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดการเงินอ่อนแอ รวมทั้งจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อควบคุมของตนเอง (เกษม วัฒนชัย. 2549: แถบเสียงตลับ) ทั้งนี้จะต้องมีการคุ้มกันผลกระทบจากภายในและภายนอกด้วย (ประเวศ วะสี. 2549: ออนไลน์)

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดโดยศึกษาจากแนวคิด ดังนี้

สภาพการมีหนี้สิน จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูที่สังกัดในหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าข้าราชการครูมีหนี้สินที่ยังค้างชำระมีมูลค่ากระจายตั้งแต่ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท ถึงมากกว่า 200,000 บาท โดยข้าราชการครูส่วนใหญ่มีหนี้อยู่ระหว่าง 400,000 – 500,000 บาท และ 600,000 – 700,000 บาท (สำรวจ จงเจริญ. 2546: 200) และจากการศึกษาวิจัยเรื่องหนี้ค้างชำระของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่มีหนี้ค้างชำระต่ำกว่า 600,000 บาท (นงนุช กะดีแดง. 2541: บทคัดย่อ)

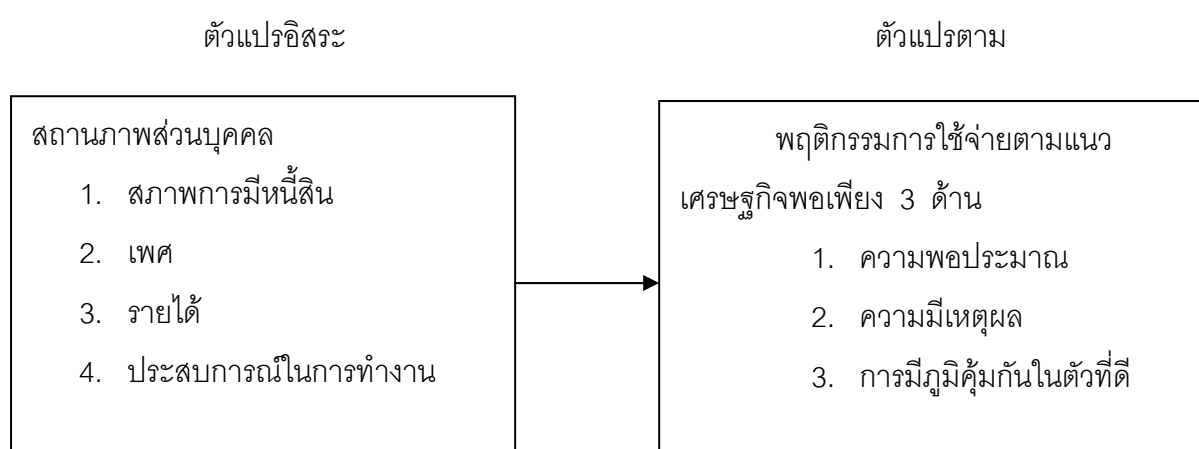
เพศ ศึกษาจากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู พบว่าข้าราชการครูที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินไม่แตกต่างกัน (ทิพพาศรี อินทะกุล. 2547: 68) การศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินครูที่

สังกัดในหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ข้าราชการครูเพศหญิงมีภาระหนี้สินมากกว่า ข้าราชการเพศชาย เนื่องจากมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมาก เช่น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร บุพการี (สำรวจ จงเจริญ. 2546: 199)

รายได้ เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการดำเนินชีวิต จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษา มูลเหตุภาระหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการอาชีวศึกษาในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู พบว่า ข้าราชการครูที่มีรายได้ (เงินเดือน) ต่างกัน มีความต้องการในการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย ส่งเสริมการ พัฒนาผลงานทางวิชาการ ขยายระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ จัดจำหน่ายสินค้าสำหรับอุปโภค บริโภค ราคาถูก จัดหาและสนับสนุนอาชีพเสริมรายได้นอกเวลานอกราชการแตกต่างกัน (ทิพพาศรี อินทะกุล. 2547: 69) รายได้ต่อเดือนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น เพราะว่าคนที่มีอาชีพ เดียวกัน ตำแหน่งเดียวกัน หรือต่างกัน แต่มีรายได้ต่อเดือนไม่เท่ากัน ทำให้มีความคิดเห็นต่างกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีรายได้ต่ำอาจมีปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูง (นธิพร หอมนาน. 2546: บทคัดย่อ)

ประสบการณ์ในการทำงาน จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไข ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู จำแนกตามอายุราชการ โดยภาพรวมพบว่าข้าราชการครูที่มีอายุ ราชการแตกต่างกัน มีความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้าราชการครูที่มีอายุราชการต่างกัน มีความต้องการในการจัดหาสถาบันการเงินเพื่อให้กู้ยืมใน อัตราดอกเบี้ยต่ำ ส่งเสริมพัฒนาผลงานทางวิชาการ และรณรงค์ในการสร้างค่านิยมให้ประหยัดและ มัธยัสถ์แตกต่างกัน (ทิพพาศรี อินทะกุล. 2547: 69)

จากแนวคิดดังกล่าว นำมาเขียนเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ครูที่มีสภาพการมีหนี้สินต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
2. ครูที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
3. ครูที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
4. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครูตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษาและลำดับเนื้อหาสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

- 1.1. สภาพภูมิศาสตร์
- 1.2. การจัดการศึกษา
- 1.3. สภาพการมีหนี้สิน

2. พฤติกรรมการใช้จ่าย

- 2.1. ความหมายของพฤติกรรม
- 2.2. ลักษณะการเกิดของพฤติกรรม
- 2.3. องค์ประกอบของพฤติกรรม
- 2.4. พฤติกรรมที่ไม่พอเพียง
- 2.5. พฤติกรรมการใช้จ่ายของครู

3. เศรษฐกิจพอเพียง

- 3.1. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2. หลักแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.3. คุณลักษณะของความพอเพียงใน 3 ด้าน
 - 3.3.1. ความพอประมาณ
 - 3.3.2. ความมีเหตุผล
 - 3.3.3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

4. ภาวะหนี้สินของครู

- 4.1. ความหมายของภาวะหนี้สิน
- 4.2. ที่มาของหนี้สิน
- 4.3. การจัดการหนี้สิน
- 4.4. การแก้ไขปัญหาหนี้สินครู

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 5.1. งานวิจัยในประเทศ
- 5.2. งานวิจัยต่างประเทศ

1. ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

1.1 สภาพภูมิศาสตร์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 69 หมู่ 11 ถนนสระบุรี - หล่มสัก ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอชนแดน และอำเภอวังโป่ง มีเนื้อที่ 3,961 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากร 314,662 คน มีหมู่บ้าน 386 หมู่บ้าน มีตำบล 31 ตำบล มีอบต. 30 อบต. และมีเทศบาล 8 เทศบาล ลักษณะภูมิศาสตร์แต่ละอำเภอ มีดังนี้

อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ เป็นอำเภอขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีภูเขาขนาดทั้ง 2 ข้าง ด้านทิศตะวันตกและทิศตะวันออก มีพลเมืองหนาแน่นเป็นแหล่งชุมชนและเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการระดับจังหวัด ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

อำเภอชนแดน ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ประมาณ 50 กิโลเมตร ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นภูเขา ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

อำเภอวังโป่ง ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ประมาณ 70 กิโลเมตร ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นภูเขา ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1.2 การจัดการศึกษา

ในปีการศึกษา 2549 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มีสถานศึกษาจำนวน 187 แห่ง แบ่งเป็นสถานศึกษาของรัฐ 177 แห่ง และสถานศึกษาของเอกชน 10 แห่ง มีการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีครูจำนวน 2,623 คน แบ่งเป็นครูของรัฐ 2,136 คน ครูของเอกชน 487 คน นักเรียน 52,231 คน แบ่งเป็นนักเรียนของรัฐ 41,688 คน และของเอกชน 10,543 คน

จำนวนข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 แบ่งออกเป็นอำเภอดังนี้

อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 89 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 1,063 คน ผู้บริหาร จำนวน 89 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 8 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 375 คน ผู้บริหาร จำนวน 8 คน

อำเภอชนแดน มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 54 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 401 คน ผู้บริหาร จำนวน 54 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 63 คน ผู้บริหาร จำนวน 2 คน

อำเภอวังโป่ง มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 22 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 196 คน ผู้บริหาร จำนวน 22 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 38 คน ผู้บริหาร จำนวน 2 คน

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ตามตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

อำเภอ	ระดับประถมศึกษา			ระดับมัธยมศึกษา		
	ครูผู้สอน	ผู้บริหาร	โรงเรียน	ครูผู้สอน	ผู้บริหาร	โรงเรียน
	(คน)	(คน)		(คน)	(คน)	
เมืองเพชรบูรณ์	1063	89	89	375	8	8
ชนแดน	401	54	54	63	2	2
วังโป่ง	196	22	22	38	2	2
รวม	1660	165	165	476	12	12

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 (2549, มิถุนายน) รายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ. หน้า 2

1.3 สภาพการณ์หนี้สิน

ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 แยกเป็นจำนวนครูผู้สอน ทั้งหมด 2,366 คน แยกเป็นอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ 1,580 คน อำเภอชนแดน 525 คน และอำเภอวังโป่ง 261 คน จำนวนครูผู้สอนที่ลงทะเบียนการรับภาระแก้ไขปัญหาหนี้สินกับ สกสค. อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จำนวน 467 คน จำนวนหนี้ 580,619,908 บาท อำเภอชนแดน จำนวน 187 คน จำนวนหนี้ 190,947,669 บาท และอำเภอวังโป่ง จำนวน 95 คน จำนวนหนี้ 90,473,898 บาท รวมจำนวนครูที่ลงทะเบียนเพื่อขอแก้ไขปัญหาหนี้สิน 749 คน มีจำนวนหนี้ทั้งหมด 862,041,475 บาท ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลทั้งหมดได้ตามตาราง 2

ตาราง 2 สถิติครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่ลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้ขึ้นกับ สกสค.

อำเภอ	ครูผู้สอน (คน)	ลงทะเบียนกับ สกสค. (คน)	จำนวนหนี้ (บาท)
เมืองเพชรบูรณ์	1,438	467	580,619,908
ชนแดน	464	187	190,947,669
วังโป่ง	234	95	90,473,898
รวม	2,136	749	862,041,475

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) จังหวัดเพชรบูรณ์ (2549, สิงหาคม).สถิติการลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้ขึ้น. ออนไลน์

2. พฤติกรรมการใช้จ่าย

2.1 ความหมายของพฤติกรรม

พฤติกรรมของมนุษย์เป็นการที่ร่างกายแสดงออกต่อสิ่งเร้าที่ได้พบเห็น ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมไว้ ดังนี้

พฤติกรรม หมายถึง ลักษณะการกระทำที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดีหรือการกระทำที่ไม่ดี ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ที่ได้กระทำไปโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว และการกระทำนั้นอาจมีทั้งการกระทำที่ดีและไม่ดี ในลักษณะที่ผู้อื่นสามารถที่จะสังเกตการณ์กระทำนั้น ๆ ได้หรือไม่ก็ตาม ประชุม (ระวี จิระเดชากุล. 2541: 9; อ้างอิงจาก ประชุม รอดประเสริฐ. 2526: 14)

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายในจิตใจและภายนอก อาจทำไปโดยรู้ตัว ไม่รู้ตัว อาจเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ผู้อื่นอาจสังเกตการณ์กระทำนั้นได้และสามารถใช้เครื่องมือทดสอบได้ (วิธี แจ่มกระติก. 2541: 14)

พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาและกิจกรรมทุกชนิดที่มนุษย์แสดงออกทางรูปธรรม นามธรรม ตลอดเวลา สังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัส วาจา และการกระทำ สามารถแบ่งพฤติกรรมออกได้เป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ซึ่งเป็นการกระทำที่สังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัส

หรืออาจใช้เครื่องมือช่วยและพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตได้ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2529: 9-11; เฉลิมพล ตันสกุล. 2541:2)

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำที่สังเกตได้ เช่น การพูด การเดิน การเต้นของหัวใจ การรับรู้ การคิด การจำ และการรู้สึก การกระทำที่สังเกตไม่ได้ เช่น ผู้กระทำรู้ตัว ไม่รู้ตัว หรือเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เป็นการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งกระตุ้นภายในและภายนอก (โยธิน ศันสนยุทธ. 2533: 3; สุชาติ มโนทัย. 2539; อัครฤทธิ์ หอมประเสริฐ. 2543: 10)

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลและเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆ ที่เป็นไปอย่างมีจุดหมาย สังเกตเห็นได้ หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว โกลเดนสัน (Goldenson. 1984: 90)

2.2 ลักษณะการเกิดของพฤติกรรม

การเกิดขึ้นของพฤติกรรม ได้มีผู้ศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของพฤติกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อว่าพฤติกรรมเกิดจากสัญชาตญาณ ซึ่งพยายามอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยทฤษฎีสัญชาตญาณ

กลุ่มที่ 2 เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ที่เชื่อว่าการเกิดขึ้นของพฤติกรรมเป็นเรื่องของการเรียนรู้ภายหลัง คือเป็นเรื่องอิทธิพลสังคมที่อบรม หรือทำให้เกิดความต้องการในบางเรื่องเป็นพิเศษ

สมพงษ์ เกษมสิน (ระวี จิระเดชากุล. 2541: 10; อังอิงจาก สมพงษ์ เกษมสิน. 2527: 12-13) กล่าวว่า การเกิดของพฤติกรรมนั้นจำเป็นต้องมีแรงจูงใจ (Motive) เสมอ และแรงจูงใจหรือสิ่งกระตุ้นอาจมีได้ทั้งภายนอกและภายในร่างกาย ดังนี้

1. แรงกระตุ้นจากภายใน (Internal Stimulus) ได้แก่ ความต้องการอาหาร ความต้องการพักผ่อนและความต้องการมีเกียรติ

2. แรงกระตุ้นจากภายนอก (External Stimulus) ได้แก่ แรงกระตุ้นที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกร่างกาย เช่น ภัยอันตรายต่างๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม เช่น วังหนี ต่อสู้ หลบหลีก ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์สามารถสรุปได้ 7 อย่าง ดังนี้

1. พฤติกรรมต้องมีแรงจูงใจเป็นแรงผลักดัน
2. พฤติกรรมมีเป้าหมาย แต่พฤติกรรมอย่างเดียวกันไม่จำเป็นต้องมีแรงจูงใจเหมือนกัน
3. เป้าหมายบางอย่างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นยาก
4. พฤติกรรมของคนย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความคาดหวังของแต่ละบุคคล

5. พฤติกรรมย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม
6. พฤติกรรมของคนย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสนใจ
7. พฤติกรรมของคนขึ้นอยู่กับสติปัญญาและวินัย

นอกจากนักพฤติกรรมศาสตร์และสุขศึกษาได้พยายามหาเหตุผลมาอธิบายว่าพฤติกรรมของคนเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ซึ่งมีการพัฒนาแนวความคิด ทฤษฎีและวิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์และสุขศึกษาขึ้นมามากหลายทฤษฎี โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้ (คิมลักษณะน์ ดิถีส์วส์ดีเวย์ท์. 2549: ออนไลน์)

แนวความคิดที่ 1 ปัจจัยในตัวบุคคล (Intra-individual causality assumption) รากฐานแนวความคิดนี้มาจากการสมมติฐานเบื้องต้นว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ความรู้ เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม แรงจูงใจ ความตั้งใจใฝ่พฤติกรรม เป็นต้น จากแนวความเชื่อดังกล่าว นักพฤติกรรมศาสตร์ในกลุ่มนี้จึงสนใจศึกษาและสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีเจตคติและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ ทฤษฎีค่านิยม เป็นต้น วิธีการศึกษาที่จะยึดทฤษฎีดังกล่าวเป็นหลักโดยเน้นการให้ความรู้ การเปลี่ยนเจตคติ การสร้างแรงจูงใจ การสร้างค่านิยม เป็นต้น การวัดผลของการดำเนินการสุศึกษาที่จะวัดในรูปของการเปลี่ยนแปลงความรู้ เจตคติ และค่านิยม ซึ่งเรียกว่า KAP Study (Knowledge Attitude Practice) ผลการวิเคราะห์ KAP ทางด้านการวางแผนครอบครัวของประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ พบว่าความรู้และเจตคติของการศึกษาและการวิจัยบางอย่างมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม บางอย่างก็ไม่พบว่าความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กัน

แนวความคิดที่ 2 ปัจจัยภายนอกบุคคล (Extra-individual causality assumption) กลุ่มนี้มีรากฐาน แนวความคิดมาจากสมมติฐานที่ว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมมาจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล นักพฤติกรรมศาสตร์กลุ่มนี้สนใจศึกษาปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบโครงสร้างทางสังคม เช่น ระบบการเมือง การเศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา องค์ประกอบด้านประชากรและลักษณะทางภูมิศาสตร์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนอย่างไร ทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางประชากรศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยาสังคมและเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

แนวความคิดที่ 3 ปัจจัยหลายปัจจัย (Multiple causality assumption) กลุ่มนี้มีรากฐานแนวความคิดมาจากสมมติฐานที่ว่าพฤติกรรมของคนนั้นเกิดมาจากทั้งปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยภายนอกบุคคล ซึ่งจะนำทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม สังคมศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และสังคมศาสตร์ด้านอื่น ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาพฤติกรรมและพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยผสมผสานวิชาชีฟสาขาต่างๆ เข้ามาร่วมดำเนินการ

2.3 องค์ประกอบของพฤติกรรม

จงเจริญ เมตตา (2549: ออนไลน์) ได้กำหนดองค์ประกอบของพฤติกรรม มี 7 ประการ ดังนี้

1. มีความมุ่งหมาย (Goal) หมายถึง ความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเพื่อสร้างความพอใจ
2. มีความพร้อม (Readiness) หมายถึง ความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ
3. สถานการณ์ (Situation) หมายถึง โอกาสที่อาจเลือกกิจกรรมมาสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (Interpretation) หมายถึง การพิจารณาสถานการณ์และเลือกวิธีการตอบสนองที่คาดว่าจะให้ความพอใจมากที่สุด
5. การตอบสนอง (Response) หมายถึง การทำกิจกรรมหลังจากที่ได้แปลความหมายแล้ว
6. ผลที่ตามมา (Consequence) หมายถึง เมื่อทำกิจกรรมแล้วผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปตามคาดหมาย (Confirm) หรือตรงกันข้ามกับที่คาดไว้ (Contradict)
7. ปฏิกริยาตอบสนองความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) หมายถึง ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ อาจจะล้มเลิกพฤติกรรมหรืออาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายอีกครั้งหนึ่งก็ได้

สรุปได้ว่าการก่อเกิดของพฤติกรรมนั้น เป็นการแสดงออกของคน โดยมีองค์ประกอบต่างๆ คอยสนับสนุนเพื่อให้การแสดงออกเป็นไปตามความต้องการ ซึ่งการแสดงออกตามพฤติกรรมของคน นักพฤติกรรมศาสตร์มองว่ามีผลมาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล ในด้านความรู้ เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม แรงจูงใจ และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ในด้านสิ่งแวดล้อม โครงสร้างทางสังคม เช่น ระบบการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนาเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ผสมผสานระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเข้าด้วยกัน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ล้วนเป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมทั้งสิ้น

จากแนวคิดของนักพฤติกรรมศาสตร์ดังกล่าว สามารถนำมาใช้ในการก่อเกิดของพฤติกรรม อันนำไปสู่พฤติกรรมแสดงออกในด้านการใช้จ่ายของคนได้ โดยอาศัยปัจจัยภายในและภายนอก ตัวบุคคลเป็นตัวสร้างอิทธิพลให้เป็นไปตามความต้องการ

2.4 พฤติกรรมที่ไม่พอเพียง

คุณูปการของแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง อาจสามารถเห็นประจักษ์ได้ดีขึ้นหากมองในมุมกลับ โดยการวิเคราะห์ถึงผลในทางลบต่อระบบเศรษฐกิจของพฤติกรรมที่อาจเรียกว่าไม่พอเพียงของประชาชนผู้บริโภค นักธุรกิจการค้าและนักธุรกิจการเงิน ซึ่งสมชัย จิตสุชน. (2542: 1-12) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมดังกล่าว ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณกับแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์

พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ไม่พอเพียง ดังนั้นพฤติกรรมที่พอเพียงคือพฤติกรรมของความพอประมาณ คือความรู้สึกพอ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณ

ในการบริโภคที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่สิ้นสุดแสดงถึงความไม่พอประมาณในการบริโภค เพราะคนจะมีพฤติกรรมต้องการบริโภคมากขึ้นเรื่อย ๆ ตราบใดที่การบริโภคเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดความพึงพอใจเพิ่มขึ้น ส่วนการที่ความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าหนึ่ง ๆ มีอัตราการเพิ่มที่ลดลงจะมีผลทำให้เกิดการบริโภคสินค้ามากกว่าหนึ่งอย่าง ในที่สุดการบริโภคจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์สองข้อคือ (ก) ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากการบริโภคโดยรวม และ (ข) ในระยะยาวค่าใช้จ่ายเฉลี่ย

ความไม่พอประมาณอาจขยายให้กว้างขึ้นไปได้อีก กล่าวคือ กำหนดให้ความพึงพอใจมิได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะสิ่งที่แต่ละบุคคลมีอยู่หรือที่บริโภคเท่านั้น แต่ให้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลอื่น ๆ มีอยู่ด้วย หรืออีกนัยหนึ่งความพึงพอใจจะถูกกำหนดโดยระดับความ “มั่งคั่ง” ของคนอื่น เช่น เพื่อน บ้าน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนเรียน หรือแม้แต่คนไกลตัว เช่น ดารา นักร้อง หรือผู้มีชื่อเสียง โดยแยกออกเป็นสองความเป็นไปได้คือ หากบุคคลรู้สึกพอใจเพิ่มขึ้นถ้ารู้ว่าคนอื่นมีความมั่งคั่งมากขึ้นก็กล่าวว่าคุณคนนั้นมีลักษณะ Altruistic แต่ถ้ารู้สึกพึงพอใจน้อยลงก็กล่าวได้ว่าบุคคลนั้นมีลักษณะ Envious ซึ่งผลที่ตามมาประการหนึ่งของลักษณะหลังก็คืออาจมีความพยายามแข่งขันบริโภคหรือการเลียนแบบการบริโภค (Emulation of consumption) เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีความเท่าเทียมคนอื่น อีกประการหนึ่ง พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณขึ้นอยู่กับระดับการบริโภคในอดีตของตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในการบริโภคในปัจจุบันหรือในอนาคต ตัวอย่างเช่น หากเปรียบเทียบคนสองคนที่มีฐานะเท่าเทียมกัน สมมติว่าคือนายพอ และนายเพียง และสมมติว่านายพอเคยมีฐานะที่ต่ำกว่านี้มาก่อน ในขณะที่นายเพียงมีฐานะระดับนี้มาโดยตลอด ทฤษฎีนี้จะบ่งชี้ว่านายพอมีความพึงพอใจต่อระดับความเป็นอยู่ในปัจจุบันมากกว่านายเพียง ทั้งๆ ที่ทั้งคู่มีฐานะเท่าเทียมกันในปัจจุบัน ทฤษฎีนี้ถือว่าความพึงพอใจของคนมีลักษณะเป็น Habit formation คือถูกกำหนดโดยอุปนิสัยการบริโภคในอดีต ซึ่งหากใช้คำไทย ๆ ก็อาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจแบบนี้อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีลักษณะ ‘จมไม่ลง’ เนื่องจากว่าจะมีผลทำให้คนต้องการบริโภคมากขึ้นเรื่อยๆ หรืออย่างน้อยก็ต้องรักษาระดับการบริโภคไม่ให้ต่ำกว่าที่เคยเป็นในอดีต

งานวิจัยทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ทางเศรษฐศาสตร์ในระยะหลัง ๆ พบว่ารูปแบบความพึงพอใจแบบจมไม่ลง (Habit formation) หรือแบบลอกเลียนบริโภค (Emulation) สามารถใช้อธิบายพฤติกรรมการบริโภค การออม การลงทุน (ทั้งการลงทุนโดยตรงและการลงทุนในหลักทรัพย์ทางการเงิน) ได้ค่อนข้างมาก

1.2 ความเสี่ยงในระดับการบริโภค

ความเป็นจริงในชีวิตของคนทุก ๆ คนก็คือปัจจัยหรือสภาพแวดล้อม รวมทั้งความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มากครั้งที่ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุม ระดับการบริโภคก็เช่นกันย่อมมีความผันผวนและไม่แน่นอน โดยปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ความไม่แน่นอนในรายได้ที่จะได้รับ การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องในอนาคตทั้งสิ้นและไม่มีใครที่สามารถคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำเต็มที่ ดังนั้นจึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมีความเสี่ยงเกิดขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความผันผวนในระดับการบริโภค โดยเฉพาะเมื่อความเป็นจริงในอนาคตต่างจากที่คาดคะเนเอาไว้ ซึ่งมีผลทำให้รายได้ของคนเหล่านี้ทั้งหมดลดลง และทำให้จำเป็นต้องลดการบริโภคลงอย่างมาก โดยไม่มีใครเลยที่คาดการณ์ได้ก่อนล่วงหน้า

ในระดับเศรษฐกิจมหภาค รายได้ในอนาคตมาจากการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอยรายเล็ก ๆ ที่เห็นได้ชัดคือรายได้กำไรเงินปันผล ดอกเบี้ย ซึ่งมีที่มาโดยตรงจากการลงทุน และแม้แต่รายได้เงินเดือนค่าจ้างก็มีที่มาจากรายได้จากการลงทุนประกอบกิจการของนายจ้าง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแหล่งความเสี่ยงในระดับเศรษฐกิจ มหภาคมาจากความไม่แน่นอนของผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นหลัก กล่าวคือในระดับบุคคล ความเสี่ยงของรายได้มาจากสาเหตุส่วนตัว เช่น การเปลี่ยนหรือให้ถูกออกจากงาน ความเจ็บป่วยที่มีผลต่อการหารายได้ เป็นต้น แต่ในระดับมหภาค ความเสี่ยงเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะหักล้างกันไป เนื่องจากความไม่แน่นอนในระดับบุคคลมีลักษณะสุ่ม (Random)

1.3 ผลของพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณภายใต้ความเสี่ยง

พฤติกรรมที่ไม่พอประมาณกับพฤติกรรมการลงทุนแบบเสี่ยง หมายถึงพฤติกรรมจมไม่ลง (Habit formation) หรือพฤติกรรมเลียนแบบบริโภค อาจมีผลทำให้ทัศนคติต่อความเสี่ยงของบุคคลเปลี่ยนไป โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น โดยผ่านทาง การเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการบริโภคหน่วยท้าย (Marginal utility) ทั้งนี้สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

1. พฤติกรรมจมไม่ลง ซึ่งกำหนดให้ความพึงพอใจของบุคคลขึ้นอยู่กับระดับการบริโภคในอดีตโดยผ่านกระบวนการที่ก่อให้เกิดความ 'ความเคยชิน' หรือจะเป็นไปอย่างช้า ๆ แต่จะสะสมไปเรื่อยๆ ตามกาลเวลา ยิ่งในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น ความเคยชินต่อระดับการบริโภคสูงขึ้นก็ก่อตัวอย่างต่อเนื่อง เพราะไม่มีเหตุการณ์ที่ระดับการบริโภคต้องตกต่ำลงมาขัดจังหวะกระบวนการนี้ บุคคลนั้น ๆ ก็เริ่มมีความรู้สึกว่าได้ก้าวหน้าและ 'สมควร' บริโภคในระดับที่สูงขึ้นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือรู้สึกว่าได้ก้าวหน้าขึ้นอีกขั้นหนึ่งที่สูงขึ้นในสังคม ซึ่งผลที่ตามมาก็คือความพึงพอใจต่อระดับการบริโภคในปัจจุบันจะลดลง (เมื่อเทียบกับกรณีที่ไม่มีความรู้สึกว่าได้เลื่อนระดับขั้นในสังคม) จนทำให้เกิดความรู้สึกอยากบริโภคมากขึ้น เนื่องจากความพึงพอใจหน่วยท้ายมีค่าสูงขึ้นนั่นเอง

2. พฤติกรรมเลียนแบบการบริโภค กำหนดให้ความพึงพอใจของบุคคลขึ้นอยู่กับ การบริโภคของคนรอบข้างในสังคม ซึ่งในภาวะเศรษฐกิจขาขึ้นก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ดังนั้นบุคคลก็就会有ความพึงพอใจต่อระดับการบริโภคในปัจจุบันของตนเองลดลง (เมื่อเทียบกับกรณีที่ไม่มีการบริโภคแบบนี้) และความพึงพอใจหน่วยท้ายเพิ่มขึ้น ดังเช่นในกรณีของพฤติกรรมจมไม่ลง

3. ผลต่อทัศนคติต่อความเสี่ยงของพฤติกรรมทั้งสองข้างต้น อาจเข้าใจได้โดยเปรียบเทียบความพึงพอใจหน่วยท้ายในการบริโภคข้ามห้วงเวลา (Intertemporal marginal utility) ทั้งนี้เนื่องจากความพึงพอใจหน่วยท้ายของการบริโภคอนาคตอาจเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับความพึงพอใจหน่วยท้ายของการบริโภคในปัจจุบัน ถึงแม้ระดับการบริโภคในอนาคตจะสูงกว่าก็ตาม ดังนั้นความพึงพอใจจึงดูเหมือนว่ามีลักษณะ Increasing marginal utility (หรืออย่างน้อยก็มีลักษณะ Diminishing marginal utility น้อยลง) และดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงของ marginal utility มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติต่อความเสี่ยง (หรือต่อ Risk aversion) การที่ดูเหมือนว่ามี Increasing marginal utility จึงทำให้บางคนมีพฤติกรรมที่เสมือนว่ารักความเสี่ยง (Risk loving) แทนที่จะหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk averse) หรืออย่างน้อยก็ชอบความเสี่ยงมากขึ้น

2. ความไร้เหตุผลในเชิงเศรษฐศาสตร์

ผลของพฤติกรรมแบบจมไม่ลงและพฤติกรรมเลียนแบบการบริโภคยังอยู่ภายใต้สมมติฐานว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมทั้งสองประการเป็นบุคคลที่ใช้เหตุผลในการวางแผนการบริโภค การลงทุน ในทฤษฎีการบริโภค ความมีเหตุผลหมายถึงการที่บุคคลวางแผนการบริโภคเพื่อให้ตนเองได้รับความพึงพอใจมากที่สุดภายใต้ความสามารถในการหารายได้ที่ตนมีอยู่ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ผลต่อเนื่องจากความมีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์มีอย่างน้อยสามประการคือ

ประการแรก ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มิได้จำกัดว่าบุคคลจะต้องมีความเห็นแก่ตัวเพียงอย่างเดียวตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกัน ทั้งนี้เพราะหากคนเรามีความพึงพอใจในความอยู่ดีกินดีของคนอื่น กล่าวคือมีพฤติกรรมแบบ altruism แล้ว ความมีเหตุผลก็จะหมายถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่น เพราะการช่วยเหลือบุคคลอื่นก่อให้เกิดความพึงพอใจในส่วนของผู้ให้ความช่วยเหลือเองด้วย ส่วนจะให้ความช่วยเหลือมากน้อยเท่าไรก็ขึ้นอยู่กับระดับของ altruism ในแต่ละบุคคล

ประการที่สอง ความมีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์ยังหมายถึงบุคคลต้องเป็นคนรอบคอบและมองการไกล กล่าวคือจะต้องไม่เพียงใช้รายได้ในปัจจุบันเป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค แต่ต้องคำนึงถึงความสามารถในการหารายได้ในอนาคตด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการการวิเคราะห์ที่รอบคอบและสมเหตุสมผล

ประการที่สาม การที่บุคคลต้องประเมินความสามารถในการหารายได้ในอนาคต ก็แสดงว่าความมีเหตุผลในการบริโภคต้องขยายขอบเขตไปสู่ความมีเหตุผลในการลงทุน ซึ่งรวมไปถึง การบริหารความเสี่ยงที่ถูกต้องและเหมาะสม

ความมีเหตุผลในการบริหารความเสี่ยง ต้องการองค์ประกอบที่สำคัญสองประการคือ

1. การประเมินความเสี่ยงที่ถูกต้อง ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ถูกต้อง โดยรวมทั้งข้อมูลความเสี่ยงในระบบเศรษฐกิจโดยรวม (Aggregate risks) และความเสี่ยงเฉพาะ กิจกรรม (Specific risks) หรือความเสี่ยงในกิจการลงทุนที่ทำอยู่หรือกำลังจะทำ

2. การวางแผนการลงทุนที่เหมาะสมภายใต้โครงสร้างความเสี่ยง (Risk structure) ที่เป็นอยู่ เพื่อให้ระดับและความไม่แน่นอนของการบริโภคในอนาคตอยู่ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้บริโภค (ซึ่งก็คือผู้ลงทุนในวันนี้)

ตามความหมายข้างต้น ความไร้เหตุผลในการบริโภคจึงหมายถึงการใช้จ่ายเกินตัวหรือ เป็นเกินความสามารถในการหารายได้ของตนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วนความไร้เหตุผลในการบริหารความเสี่ยงจะหมายถึงการลงทุนเกินตัวซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่ใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง ใช้ข้อมูลน้อยเกินไป หรือใช้อย่างฉาบฉวยขาดการวิเคราะห์ที่รอบคอบ

ปัญหาของการประเมินค่าความน่าจะเป็นอย่างที่เราเรียกว่าเข้าข้างตัวเอง ดูจะเป็น ปัญหาระดับพื้นฐานพอสมควรในหลาย ๆ ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่นการซื้อล็อตเตอรี่ ซึ่งถ้าหากคิดอย่างรอบคอบแล้วจะรู้ว่าการซื้อล็อตเตอรี่ให้ค่าคาดหวังของผลตอบแทนสุทธิเป็นลบ (Negative expected payoff) เนื่องจากมูลค่าเงินรางวัลปรับด้วยค่าความน่าจะเป็นนั้นน้อยกว่าราคาที่ ต้องจ่ายไปในการซื้อล็อตเตอรี่ และทั้งที่เป็นอย่างนั้นล็อตเตอรี่ก็ยังคงขายดีเป็นปกติ ซึ่งอาจอธิบาย ได้ว่าผู้ซื้อให้ค่าความน่าจะเป็นที่ตนเองจะถูกรางวัลสูงกว่าความน่าจะเป็นที่แท้จริงทางคณิตศาสตร์

ประเด็นที่น่าสนใจ คือความเกี่ยวเนื่องระหว่างพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณกับความไร้ เหตุผลอาจเป็นไปได้หรือไม่ว่ารูปแบบความพึงพอใจที่เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณมีผล ทำให้เกิดแนวโน้มที่คนจะประเมินความน่าจะเป็นแบบเข้าข้างตนเอง การที่คนซื้อล็อตเตอรี่ส่วนใหญ่ เป็นคนรายได้ต่ำในเขตเมือง เป็นไปได้หรือไม่ว่าเป็นเพราะพวกเขาต้องการซื้อความหวังในการ ยกระดับฐานะของตนเองให้เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับ “คนส่วนใหญ่” ที่พวกเขาพบเห็นในเขตเมืองอยู่ ทุกเมื่อเชียว?

นอกจากนี้พฤติกรรมในการบริโภค สามารถ เดจีวงส์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย พบว่า เกิดจากค่านิยมที่เกิดจากการทำตามอย่างกัน หรือเรียกว่าลัทธิเอาอย่าง เห็นคนอื่นมีอะไร ทำอะไรก็มองว่าเป็นสิ่งถูกต้อง ดังาม มีความคล้อยตามและอยากมีบ้าง เพราะลัทธิบริโภคนิยมที่ได้รับ

ผลมาจากการโฆษณาชวนเชื่อ เกิดความอยากได้ อยากมี อยากเป็น จึงพยายามดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองค่านิยมและความต้องการ ซึ่งมีทั้งความต้องการที่จำเป็นและไม่จำเป็น

สรุป จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการกระทำที่มาจากแรงจูงใจในการกระทำในสิ่งนั้น ๆ โดยที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ซึ่งมีทั้งการกระทำที่ดีและไม่ดีที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ซึ่งปฏิกิริยาที่แสดงออกมานั้นเป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอกเป็นการกระทำที่สังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัส และพฤติกรรมภายในเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตได้ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมสนองความต้องการของตนเอง เป็นพฤติกรรมที่สร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง หากเป็นความต้องการที่ไม่สิ้นสุดก็จะนำไปสู่ความไม่พอใจหรือความไม่พอเพียงต่อความต้องการในสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งไร้ค่ายาวนานให้หลงใหล พฤติกรรมของมนุษย์หากตกอยู่ในความไม่พอเพียงก็จะทำให้ชีวิตเกิดความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปตามสมมติฐานที่การบริโภค อุปโภคอยู่บนความเสี่ยง ทำให้พฤติกรรมในการบริโภค โดยเฉพาะการบริโภคสินค้าที่เลียนแบบการบริโภคเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีความเท่าเทียมคนอื่น ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณ นำไปสู่การตัดสินใจที่ขาดซึ่งเหตุผล อันทำให้การใช้จ่ายของคนขาดการยับยั้งชั่งใจ จึงเกิดความเสี่ยงและความผันผวนในการบริโภค เพราะรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย รายได้น้อยและรายจ่ายมาก ทำให้พฤติกรรมการใช้จ่ายเป็นพฤติกรรมที่ไม่พอประมาณ แบบจมไม่ลง ที่เป็นพฤติกรรมเลียนแบบผู้บริโภค

2.5 พฤติกรรมการใช้จ่ายของครู

พฤติกรรมการใช้จ่ายของครู เป็นพฤติกรรมการใช้จ่ายที่อยู่บนความเสี่ยง ด้วยครูมีพฤติกรรมกลอกเลียนแบบ ชอบซื้อของ ใช้จ่ายเก่ง แต่งตัวเก่ง การใช้จ่ายจะต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้ชัดเจน มีการวางแผนการซื้อสินค้า โดยเฉพาะครูผู้หญิงควรลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับความสวยงาม ลดค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่ไม่จำเป็น (พระพรหมมงคลลาจารย์ (2548: สัมภาษณ์) การใช้จ่ายจะต้องมีวินัยในการใช้จ่ายพอประมาณ รู้รายรับรายจ่ายของตัวเอง จะซื้ออะไรต้องชั่งใจ คำนึงถึงว่าในอนาคตจะมีปัญหาอะไรบ้าง เป็นการเตือนสติพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในความพอเพียง ความพอดี ความพอประมาณ (ปริยานุช พิบูลสรวาฐ (2548: สัมภาษณ์)

พฤติกรรมการใช้จ่ายของครูเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่การสร้างหนี้ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น เงินเดือนน้อย ไม่พอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หนี้ที่เกิดจากการใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตรและตนเอง หนี้ที่เกิดจากการซื้อหรือผ่อนรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ตลอดจนการซื้อบ้านที่ดิน หนี้ที่เกิดจากการซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ซื้อของมีค่า รวมทั้งเกิดจากการลงทุนในการประกอบอาชีพเสริม เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะของการเกิดหนี้สินเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่บัณฑิตจบใหม่ครู จากปัญหาเหล่านี้สำรวจ จงเจริญ. (2546: 187-188) กล่าวว่า เป็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้

ประสิทธิภาพการทำงานและความศรัทธาในอาชีพครูลดลงอย่างมาก เป็นปัญหาที่บั่นทอนต่อประสิทธิภาพของครูและมีผลโดยตรงต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำการทุกระดับ เช่นเดียวกับ อรณัฐ วาณิชทวีวัฒน์. (2548: ออนไลน์) กล่าวว่า หนี้สินครูคืออุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ตัวหนึ่งซึ่งบั่นทอนจิตใจของคนเป็นครู ทำให้ต้องแบ่งส่วนของความคิดไปกับความกังวลเรื่องหนี้สิน แล้วก็จะสะท้อนออกมาทางประสิทธิภาพในการสอนที่อาจย่อหย่อนลง สุดท้ายผู้ได้รับผลกระทบก็ไม่น่าแปลกนักเรียน นอกจากนี้ วีรดา ชูลีกราน. (2547: รายงานผลการตรวจราชการ) กล่าวว่า หนี้สินครูที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน คือทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมีความวิตกกังวลทั้งสภาพหนี้และความหวาดระแวงเจ้าหนี้ที่จะมาทวงหนี้ ครูที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวจะไม่มาปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ลดลง เนื่องจากต้องใช้เวลาไปประกอบอาชีพเสริม

พฤติกรรมการใช้ย่ำที่นำไปสู่ปัญหาหนี้สินครู เป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนลดลง ทำให้ครูไม่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ อันนำไปสู่การด้อยคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนในที่สุด

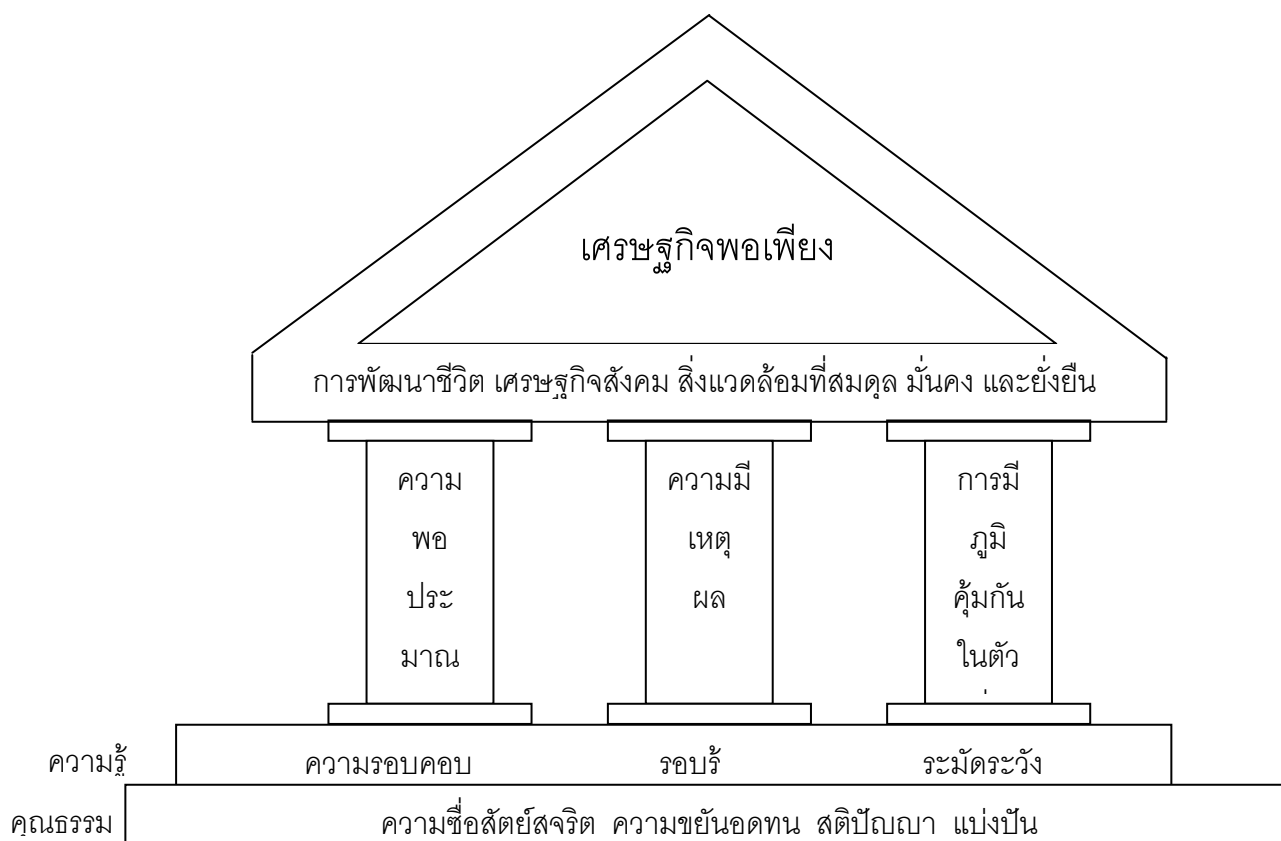
เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารจะต้องเข้าไปดูแลแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อยกระดับคุณภาพของครูให้ดีขึ้น โดยผู้บริหารทุกระดับชั้นต้องหันเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง ซึ่งเงื่อนไขสำคัญที่จะแก้ไขปัญหานี้หนี้ที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้ย่ำของครูเกินตัว สูญสว่สวายจนเกินฐานะของตนเอง คือการสร้างวินัยทางการเงินและการดำรงชีวิตให้ครูมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหานี้หนี้ พร้อมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินที่ดี การบริหารจัดการการเงินการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การสร้างรายได้และการออม รวมถึงการปรับโครงสร้างหนี้ที่มีอยู่มาไว้ที่สถาบันการเงินแห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อให้การบริหารจัดการหนี้สินมีระบบระเบียบมากขึ้น (อรณัฐ วาณิชทวีวัฒน์. 2548: ออนไลน์) นโยบายการแก้ไขปัญหานี้หนี้ครูควรคำนึงถึงเรื่องการปรับโครงสร้างหนี้และมาตรการในการติดตาม การวางแผนในการใช้ย่ำของครูในการปรับโครงสร้างหนี้ ต้องปรับโครงสร้างหนี้โดยการลดดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำกว่าแหล่งเงินกู้เดิมหรือปลอดดอกเบี้ย จัดสวัสดิการเงินกู้ยืมสำหรับข้าราชการครูที่มีดอกเบี้ยต่ำ ปรับเงินเดือนข้าราชการครูให้เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ปรับสวัสดิการข้าราชการให้เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง ตลอดจนปลูกฝังค่านิยมการบริโภคหรือสิ่งอำนวยความสะดวกของข้าราชการครู (วีรดา ชูลีกราน. 2547: รายงานผลการตรวจราชการ)

ทุกหน่วยงานจะต้องหาวิธีการเยียวยา แก้ไขปัญหาพฤติกรรมในการใช้ย่ำอันนำไปสู่หนี้สินเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครู ผู้บริหารทุกระดับชั้นจะต้องเข้ามาวางแผนเยียวยาแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้อย่างจริงจังและจริงใจ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพและเสริมสร้างขวัญในการ

ทำงานของครู ทำให้ครูมีขวัญในการทำงานและสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
อันส่งผลให้คุณภาพของนักเรียนดีขึ้น

3. เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน
เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม
แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสรุปได้
ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: <http://www.itdestination.com> (2549).(Online)

3.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อวัน
เฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 (มูลนิธิชัยพัฒนา. 2549: ออนไลน์) ซึ่งได้มีการขานรับแนวคิด
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติกันหลายหน่วยงาน แต่คนส่วนมากมักเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็น
เรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้จริงผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และ

พนักงานบริษัทต่าง ๆ สามารถนำแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ และทรงได้มีมหากรุณาธิคุณอธิบายเพิ่มเติมว่า “... ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงและทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่เท่านั้นจะพอนั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ ...”

” จากนั้นได้ทรงขยายความคำว่า “พอเพียง” เพิ่มเติมต่อไปว่า หมายถึง “พอมีพอกิน”

“พอมีพอกิน ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง แต่ถ้าคนแต่ละคนมีพอมีพอกิน พอใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี”

“ประเทศไทยสมัยก่อนนี้ พอมีมีกิน มาสมัยนี้อิสระ ไม่มีพอมีพอกิน จึงจะต้องเป็นนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนพอเพียงได้ พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ ...” ทรงเปรียบเทียบคำว่า พอเพียงกับคำว่า Self-Sufficiency ว่า

“...Self-Sufficiency นั้น หมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง ...เป็นไปตามที่เขาริเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง...

แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการมันก็มีโลกน้อย เมื่อมีโลกน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย

ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ พุดจกัพอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติงานก็พอเพียง...”

“...ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและมีความมีเหตุผล...”

ได้มีพระราชกระแสพระราชดำรัสเพิ่มเติมอีกว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะอยู่มั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชดำรัสว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง “พอเพียง” คือ มีกิน ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา แต่ว่า พอ แม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือย แต่ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรทำ สมควรปฏิบัติ ทั้งนี้ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Self-sufficiency ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง เขาแปลจากภาษาฝรั่ง “ให้ยืนบนขาตัวเอง” หมายความว่าสองขาของเราที่ยืนบนพื้นให้ยืนได้ไม่หกล้ม ไม่ต้องขอยืมขาคนอื่นมา แต่ว่าพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้ คือคำว่า พอ คนเราถ้าพอในความต้องการมันก็มีโลกน้อย เมื่อโลกน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมากคนเราก็อยู่เป็นสุข “พอเพียง” นี้อาจมีมาก มีของหรูหราก็ได้แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจกัพอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง (มติชนรายวัน. 2541: 2)

ประเวศ วะสี (2541: 16) ได้อธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข สมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้นมั่งไปสู่อุตสาหกรรมพอเพียง ข้อสำคัญเมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วน เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541: 4-5) ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพอบัณฑิตต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสระภาพ เสรีภาพ ไม่พึ่งพณาการอยู่กับสิ่งใด

ณรงค์ โชควัฒนา (2542: 16-17) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง พึ่งตนเองตามพระราชดำริ หมายความว่า การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยไม่มองเฉพาะเศรษฐกิจแต่อย่างเดียว ต้องมองสังคมด้วย และมองสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กับการพัฒนา เราไม่เชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นสังคมและสิ่งแวดล้อมจะเป็นทรัพยากรไทย เป็นทรัพยากรที่มีค่า เราควรใช้ให้คุ้มค่าที่สุด เพราะฉะนั้นการพัฒนาต้องมองรอบด้าน เรียกว่าบูรณาการและพึ่งตนเอง ทั้งเงินออม สติปัญญา และการตลาดโดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนา คือ คน และเป้าหมายก็คือ อยู่ดี กินดี มีสุข แต่คนเรามีปัญหาต้องเน้นที่คนเน้นการใช้ศักยภาพของคน ถ้าคนไทยเก่งขึ้น มีความสามารถมากขึ้น เราก็จะสามารถพัฒนาประเทศเราได้ดีขึ้น กล่าวโดยสรุปเป้าหมายสุดท้าย คือคนไทยต้องกินดี อยู่ดี มีความสุข ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมก็ต้องดีด้วย

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543: 4) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการดำเนินการ การเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายอย่างเดียว โดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและบริโภค ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการ 4 ประการ ดังนี้

- 1.ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด
- 2.ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด
- 3.ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง
- 4.ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแล

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ชุ่มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง รู้จักอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้ออยู่อย่างประมาณตน ใช้จ่ายไม่เกินรายรับ มีการผลิตเพื่อให้พอมีพอกินในครอบครัว มีความเอื้อเฟื้อกันในชุมชน ทะนุบำรุงพื้นฐานตัวเองให้เข้มแข็งทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

3.2 หลักแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดมากกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์เศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวัง กทม. 2542: ออนไลน์)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด นั่นก็คือ การหันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. 2541: ออนไลน์)

ดังนั้น การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ รอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ

และการกระทำ ซึ่งสุเมธ ดันติเวชกุล (2542: 15) กล่าวถึงหลักปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มี 5 ประการคือ 1. ยึดหลักการประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง 2. ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม 3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบสู้สู้กันอย่างรุนแรง 4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ 5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

สุเมธ ดันติเวชกุล (อ้างถึงในกระทรวงมหาดไทย. 2541: ออนไลน์) กล่าวถึงการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะต้องยึดหลักการสำคัญใน 5 ประการ ได้แก่ 1.ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่ยิ่งตนเอง 2. ด้านสังคม แต่ละสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชน 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ให้ใช้และการจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า 4.เทคโนโลยี (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เทคโนโลยีเข้ามาใหม่ซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี แยกแยะยาก แต่ก็มีพอควร เพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่ฐาน การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม 5. ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่นักพัฒนามักมุ่งที่จะเพิ่มรายได้แต่ไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย กล่าวคือต้องปรับทิศทางในเบื้องต้นมุ่งลดรายจ่ายก่อน ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม และละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

เช่นเดียวกัน ทิศนา ขัมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า หลักการในการดำเนินชีวิตจากแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถปรับตัวในการดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างมั่นคง เป็นสุข จะต้องพัฒนาให้คุณลักษณะดังนี้ คือ 1.การพึ่งพาตนเอง 2.การทำงาน การแก้ปัญหา 3.การแสวงหาความรู้และข้อมูล และ 4. การพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต

นอกจากนี้ เกษม วัฒนชัย กล่าวในการสัมมนาเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง (2549: แถบเสียงตลับ) เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักการเศรษฐกิจพอเพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้กับชาวไทยมาเป็น 20-30 ปีแล้ว ถ้าอ่านความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อัญเชิญมาอยู่ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งครอบคลุมปี พ.ศ. 2545-2549 ปรัชญานี้มีวัตถุประสงค์โดยสรุปต้องการให้คนไทยใช้เป็นเครื่องมือในการรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง มีรับสั่งว่าปัจจัยที่มาจากเปลี่ยนแปลง อาจจะมาจากภายในก็ได้ ภายนอกก็ได้ เช่น มาจากภายในประเทศ ภายนอกประเทศ ภายในโรงเรียน ภายนอกโรงเรียนก็ได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

มีผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว สามารถเอาหลักปรัชญาไปใช้กับนักเรียนทุกคน ไปใช้กับครูทุกคน ไปใช้กับผู้บริหารทุกคน ไปใช้กับประชาชนทุกคน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ปัจจัยที่เป็นความประพฤติของเราเองกับปัจจัยที่อยู่นอกตัวเรา หรือถ้าจะนำไปใช้ในต่างประเทศปรัชญานี้ก็บอกว่าการเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดจากภายในหรือภายนอกประเทศก็ได้ เราจะทำอย่างไรถึงจะรับมือได้ แล้วเมื่อการเปลี่ยนแปลงไม่ทำให้เกิดวิกฤติ เอาไปใช้ในโรงเรียนทำอย่างไรไม่ทำให้โรงเรียนลงไปในขั้นต่ำ ทำอย่างไรโรงเรียนจึงเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา จริง ๆ หลักปรัชญานี้ คือ ทางสายกลาง กล่าวคือ ไม่สุดโต่ง ซึ่งมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา กล่าวว่าการใช้ชีวิตนั้นอย่าไปสุดโต่งให้ใช้ทางสายกลาง

ยกตัวอย่างเรื่องการใช้เงินใช้ทองในระดับบุคคล นักเรียน นิสิตนักศึกษาหรือครูก็ได้เรื่องการใช้เงินให้พอเพียง ให้พอประมาณไม่ให้สุดโต่งข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ตระหนี่หรือขี้เหนียวจนเกินไป และไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยจนเกินไป ให้ใช้เงินในสิ่งที่จำเป็น ให้ใช้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่เห็นเขามีก็อยากมีตามเขา เขามีเงินเป็นแสนก็อยากมีตามเขาอีก

ปรัชญานี้ต้องการสอนให้คนรู้ว่าการที่จะใช้ชีวิต การที่จะใช้เงินใช้ทอง จะต้องอยู่บนความพอเพียง ซึ่งคำว่าพอเพียงมี 3 องค์ประกอบ คือ พอประมาณ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ไม่สุดโต่งข้างใดข้างหนึ่ง คือ ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือขี้เหนียวจนเกินไป มีเหตุผล ในการบริโภค กล่าวคือ การใช้เงินใช้ทองขอให้ใช้อย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ต้องมีเงินออมเอาไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน หรือเวลาเดือดร้อน

สิ่งที่ทำให้เราอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอกได้ คือ ทางสายกลางโดยยึดหลักความพอเพียง มีข่าวว่า 5 ปีที่ผ่านมาหนี้สินครูเพิ่มอย่างน่าตกใจ สาเหตุเพราะขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ครูที่เป็นหนี้เพราะการเงินอ่อนแอไปไหนก็ไม่ยอมสบตาใครเพราะว่าเป็นหนี้ เขาทั้งหลายครูที่เป็นหนี้จะมีกำลังใจในการสอนได้อย่างไร เพราะขาดขวัญ ขวัญ คือ ภาวะพร้อมที่จะทำงาน นักรบมีขวัญพร้อมที่จะรบ ครูมีขวัญพร้อมที่จะสอน ครูที่เป็นหนี้ไม่มีขวัญ เขาเรียกขวัญหนีดีฝ่อ เพราะเป็นหนี้เขา ความเป็นหนี้ทำให้ความเชื่อมั่นในตัวลดลง ทางแก้ต้องนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ใช้เป็นภูมิคุ้มกันทางการเงิน นักเรียนนิสิตนักศึกษา ครู ผู้บริหารโรงเรียน หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้ นั่นคือระบบภูมิคุ้มกันทางการเงิน ต่อไปเป็นระบบภูมิคุ้มกันทางด้านศีลธรรม ทำไมนักเรียนบางคน หรือหลายคนจึงง่ายต่อการไปลองยาเสพติด ทำไมนักเรียนหญิงหลายคนจึงง่ายต่อการเสียตัว ทำไมใจง่าย เพราะขาดภูมิคุ้มกันทางด้านคุณธรรม เพราะฉะนั้นต้องช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านคุณธรรม ตั้งแต่ผู้บริหารถึงนักการภารโรง ดังนั้น ภูมิคุ้มกันทางการเงินและภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมสำคัญมาก ๆ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเงื่อนไข 3 ข้อ ที่นำไปใช้ประกอบแล้วประสบความสำเร็จ คือ เงื่อนไขทางด้านคุณธรรม ต้องปรับพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี หรือนักวิชาการ และผู้ประกอบการธุรกิจทั้งหลาย ธุรกิจเอกชน ธุรกิจของรัฐ ต้องยึดมั่นอยู่ในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรม ทำอย่างไรนักเรียนทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต ทำอย่างไรจะให้ครูซื่อสัตย์สุจริต ทำอย่างไรจะให้ผู้บริหารทุกคนซื่อสัตย์สุจริต เห็นภาพคุณธรรม คุณธรรม เป็นกลไกการคิดตัดสินใจของคนแต่ละคนในเรื่องความดี ความงาม ความจริง ถ้าเราคิดและตัดสินใจออกมาในสิ่งที่จริงที่คนทั่วโลกบอกว่าเป็นความดี เป็นความงาม เป็นความจริง

เรื่องคุณธรรมต้องค่อย ๆ สะสมตั้งแต่เด็ก ๆ พ่อแม่เป็นผู้ที่สะท้อนเรื่องคุณธรรมให้แก่ลูก โดยเอาความดี ความงาม ความจริงสั่งสอนลูก พ่อครูรับเด็กมาจากพ่อแม่มาเรียนชั้นอนุบาลก็ดี ประถมศึกษาก็ดี มัธยมศึกษาที่ดี ก็มาสร้างคุณธรรมสอนให้แก่เด็ก วิธีสร้างที่ดีที่สุดคือ ครูทำเป็นต้นแบบ ครูต้องทำความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่เด็ก เด็กก็จดจำ นั่นคือต้องปรับพื้นฐานทางด้านจิตใจให้มีความซื่อสัตย์สุจริต เงื่อนไขทางด้านวิชาการหรือความรู้ ข้อสำคัญในการวางแผน ทำอะไรต้องใช้หลักวิชาที่เหมาะสมและรอบคอบ จะทำอะไรโดยใช้อารมณ์ไม่ได้ จะทำอะไรต้องใช้หลักวิชาการเป็นตัวตัดสิน ใช้หลักความรู้จริงเป็นตัวตัดสิน และเงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องใช้ความอดทน และความเพียรพยายาม ควรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ถ้าเป็นคนขี้เกียจแล้วบอกว่าใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เห็นสำเร็จเลย เป็นคนเกียจคร้าน ถ้าทำอะไรให้เอาปรัชญานี้ไปใช้ทุกข้อหรือจะซื้ออะไรก็นำไปใช้ แต่ไม่ใช่จะสอบกับบอกว่าเอาคะแนนพอประมาณเพราะขี้เกียจ อย่างนี้ไม่ใช่

3.3 คุณลักษณะของความพอเพียงใน 3 ด้าน

ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการใช้ชีวิตที่อยู่บนความพอดีพอควร ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่สุดโต่งจนเกินความพอดีและ เพื่อให้อยู่อย่างมีความสุขจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง กล่าวคือ มีความเป็นอยู่ที่พอดี เดินตามทางสายกลางใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท มีความประหยัด และดำรงสภาพอย่างพออยู่พอกิน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นตัวแปรในการแก้ไขปัญหาหนี้สินเพื่อให้ครูรู้จักและตระหนักถึงความพอเพียงให้มีชีวิตพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินพอดี ไม่ละโมภจนเกินไป ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือขี้เหนียวจนเกินเหตุโดยคำนึงถึงความพอเพียง ใน 3 ด้านดังนี้

3.3.1 ความพอประมาณ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549: 13)

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่มากไม่น้อย โดยเฉพาะในการอุปโภค บริโภค ปัจจัยต่างๆ ในการดำรงชีพ (ประเวศ วะสี. 2547: ออนไลน์)

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอเหมาะต่อความจำเป็นหรือพอควรแก่อัตภาพ โดยไม่มากไม่น้อยจนเกินไป (เกษม วัฒนชัย. 2549: ออนไลน์)

ความพอประมาณ หมายถึง การดำเนินชีวิต หรือธุรกิจอย่างพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยคำนึงถึงกำลังของตนเป็นสำคัญ ไม่ใช้จ่ายเกินกำลังของตนเอง ทั้งการผลิตและการบริโภค เป็นการจัดการใช้สิ่งของหรือเงินทองที่เรามีอยู่ให้ดีที่สุด ใช้ให้เพียงพอ จะได้ลดการสร้างหนี้สิน ซึ่งเท่ากับเป็นการลดปัญหาที่จุดเริ่มต้น (ธนวรรธน์ พลวิชัย. 2549:2-3)

สรุปได้ว่า ความพอประมาณ หมายถึง ความพอเหมาะ พอดี ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการผลิตและการอุปโภคบริโภค จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นโดยมีความพอดีที่ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ลักษณะของความพอประมาณ

ลักษณะของความพอประมาณในการดำรงชีวิตตามหลักของความพอเพียง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

เกษม วัฒนชัย (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความพอประมาณเป็นลักษณะของการใช้จ่ายที่พอดีทั้งปริมาณและคุณภาพ คือไม่สุดโต่งด้านใดด้านหนึ่ง ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือขี้นะเียวจนเกินไปให้อยู่ในความพอดี ความพอประมาณ

ปรียานุช พิบูลสรารุณ (2549: ออนไลน์) กล่าวว่าความพอประมาณเป็นความพอเหมาะ กับสภาพของตน พอดีกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม กล่าวคือ ไม่โลภจนเบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549: ออนไลน์) กล่าวว่าความพอประมาณที่จะนำไปสู่การสร้างสมดุลให้ธุรกิจการผลิตและการบริโภคในระดับพอประมาณ เช่น พยายามไม่มีรายจ่ายเกินรายได้ โดยลดหนี้สินต่อทรัพย์สินและหนี้สินต่อทุนลงมาให้มีความพอดี หรือมีขนาดที่เท่าๆ กัน

สุภาภย์ อินทองคง (2549: ออนไลน์) กล่าวว่าความพอประมาณ คือความพอดี ไม่มาก ไม่น้อยเกินไป โดยเฉพาะมีการอุปโภค บริโภค ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต เช่น กินพอประมาณ ดื่มพอประมาณ ใช้พอประมาณ ก็คือ กินดื่มใช้แต่พอดีพอเหมาะแก่ความต้องการของร่างกายขององค์กรที่เรียกว่ากินเป็นใช้เป็นอย่างประหยัดมัธยัสถ์

เพ็ญรัตน์ อัครพลสุวรรณ (2548: ออนไลน์) กล่าวว่า ความพอประมาณต้องรู้จักคำว่าพอ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น พยายามพัฒนาตนเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญมีความสุขและความพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ใช้ทางสายกลางในการดำรงชีวิต

จริณ แก้วสนิท (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงลักษณะของความพอประมาณในการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมือง เขาให้ติดตามข่าวสารทางการเมืองพอประมาณ เพราะหากติดตามข่าวสารมากเกินไปอาจจะเป็นโรคเครียดได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีกับตัวเอง อาจจะทำให้ชอกช้ำใจ นักการเมืองแต่พอประมาณ พอดี ๆ ไม่รักมากจนเกินไปจนลุ่มหลง หลงผิด กล่าวคือ ถ้านักการเมืองคนนี้พูด ทำอะไร จะต้องถูกต้องชอบธรรมไปเสียหมด ไม่มีอะไรผิดพลาดเลย ซึ่งในชีวิตและโลกของความเป็นจริงนั้นมันเป็นไปได้ ทุกคนมีโอกาสผิดพลาดบกพร่องกันทั้งนั้น หรือเกลียดนักการเมืองคนนี้นี้ เกลียดพรรคการเมืองพรรคนั้นมากไม่ดู ไม่ฟัง ถ้านักการเมืองคนนี้พูด แบบนี้ก็เป็นการปิดหูปิดตาตนเองมากเกินไป ดังนั้นก็ขอให้อยู่ในความพอดี พอประมาณ

สำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมหากษัตริย์ (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ความพอประมาณในระดับบุคคลหรือครอบครัวจะต้องคุมรายจ่ายให้สมดุลกับรายได้หรือใช้ในองค์กรเอกชนจะต้องผลิตเพื่อกลุ่มลูกค้าชั้นดี ที่มีช่องทางขยายชัดเจน ยึดหลักความเสี่ยงปานกลางเพื่อกำเริบปกติ ยึดหลักการแบ่งปันและไม่เบียดเบียนคู่ค้าธุรกิจและมีเครือข่ายผู้ประกอบการรายย่อย ช่วยจัดส่งงานเมื่อยอดการสั่งสินค้าเพิ่ม

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความพอประมาณว่า กล่าวง่ายๆ เป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเองโดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างของการทำธุรกิจแบบพอประมาณ แพรนด้าจิ๋วเวอร์ บริษัทเครื่องประดับที่รายได้ถึง 3,160 ล้านบาท ในปี 2547 และมีการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 12% มีพนักงานรวมถึง 3,500 คน เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นชัด จากการสรุปข้อมูลของโครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ระบุว่า แพรนด้าจิ๋วเวอร์เป็นหนึ่งในองค์กรที่มีแนวทางการบริหารธุรกิจในการรวมที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ กล่าวคือมีความพอประมาณในการผลิตและรับคำสั่งสินค้าโดยเน้นการผลิตเพื่อกลุ่มลูกค้าชั้นดีที่มีช่องทางขยายชัดเจนกว่าการขยายกำลังการผลิตอย่างกว้างขวาง และมีความพอประมาณในการแสวงหากำไร อาทิ ยึดหลักความเสี่ยงปานกลาง เพื่อกำเริบปกติ โดยให้ความสำคัญเป็นธรรมต่อคู่ค้าทางธุรกิจ ผู้ถือหุ้น สังคม สิ่งแวดล้อม และพนักงาน ไม่เอาเปรียบบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ยึดถือหลักการแข่งขันและไม่เบียดเบียนเพื่อได้คู่ค้าทางธุรกิจ ดำรงอยู่ได้

ทำให้คู่ค้าไว้วางใจและมีโอกาสนำธุรกิจใหม่มาเสนอ ขณะเดียวกันก็ยังคงมีความพอประมาณในการก่อหนี้และขยายการลงทุน แม้บริษัทจะกู้ยืมเงินตราต่างประเทศในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยไม่ป้องกันความเสี่ยง ส่งผลให้บริษัทไม่สามารถชำระหนี้บางส่วนได้ตามกำหนด แต่ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั้งหมดและรักษาสัดส่วนหนี้ต่อทุนไม่ให้มากเกินไป (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. 2549: ออนไลน์)

ตัวอย่างของการพัฒนาซอฟต์แวร์ตามหลักความพอประมาณ คือใช้ทางสายกลางไม่มากหรือน้อยเกินไป กล่าวคือเลือกใช้ซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์ กับซอฟต์แวร์โอเพ่นซอร์ส แบบผสมผสาน ไม่ใช่แบบหักดิบ เช่น ยกเลิกโปรแกรมวินโดวส์และใช้งานแต่โปรแกรมลินุกซ์แทนทั้งหมด นำโปรแกรมโอเพ่นซอร์สเข้าไปทดลองใช้งาน โดยเริ่มจากงานเล็ก ๆ มีความสำคัญไม่มากนักแล้วจึงเพิ่มปริมาณการใช้ขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป สนับสนุนให้เริ่มใช้ความชำนาญให้กับนักพัฒนาโปรแกรมจากชั้นพื้นฐานโดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาซอฟต์แวร์จากส่วนน้อย เช่น การแปลเอกสาร การแก้ไขบั๊ก ก่อนที่จะสร้างโครงการของตนเองและวางแผนการใช้ซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมต่างๆ เท่าที่มีความจำเป็น เช่น แทนที่จะใช้ซอฟต์แวร์ (Software Suit) ที่ประกอบด้วยโปรแกรมหลายตัวก็อาจจะใช้เพียงโปรแกรมขนาดเล็กที่ทำหน้าที่เฉพาะเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว (ธีรภัทร มนตรีศาสตร์. 2549: ออนไลน์)

นอกจากนี้หลักของความพอประมาณ เป็นลักษณะของความพอดี 5 ประการ คือ 1 พอดีด้านจิตใจ คือจิตใจมีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึกดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม 2 พอดีด้านสังคม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน 3 พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือรู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบคอบ และเกิดความยั่งยืนสูงสุด 4 พอดีด้านเทคโนโลยี คือรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน 5 พอดีด้านเศรษฐกิจ คือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีพอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน (จรรยาพร ธรณินทร์. 2550: เอกสารประกอบคำบรรยาย)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพอประมาณดังกล่าว จึงได้กำหนดตัวชี้วัดของความพอประมาณ 2 ด้าน ดังนี้

1. การใช้จ่าย

หลักปฏิบัติในการใช้จ่ายจะต้องวางแผนในการใช้จ่ายของตนเองเพื่อให้อยู่ในความพอประมาณ โดยไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยและใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายจนเกินไป ซึ่งหลักการใช้จ่ายสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการใช้จ่ายว่า ต้องรู้จักการใช้จ่ายของตนเอง ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ เท่าที่จำเป็นและปรับเปลี่ยนการบริโภคเพื่อลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยลง

เช่นเดียวกับกัญญ์ชุล วัฒนากุล (2539: 80-87) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนการบริโภค การบริโภค และการประมาณ ระดับรายได้ที่เหมาะสมสำหรับการใช้จ่ายของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายในการบริโภคมากกว่าร้อยละ 99 อันได้แก่ การใช้จ่ายด้านที่พักอาศัย นิยมพักหอพักของเอกชนที่แพงกว่า นิยมใช้ยานพาหนะรถมอเตอร์ไซด์มากถึงร้อยละ 70 นอกจากนี้การใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคส่วนตัวอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งดูแลการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นการใช้จ่ายที่เกินความพอดี ไม่อยู่ในหลักของความพอประมาณ ทำให้การบริโภคของนักศึกษาอยู่ในความไม่พอดีนำไปสู่การฟุ่มเฟือยได้

ธีระพงศ์ สันติภพ (2540: 2) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้จ่ายว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ประชาชนมีอำนาจในการซื้อมากขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจับจ่าย ทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนการบริโภค มีการใช้จ่ายซื้อสินค้าที่ฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะสินค้าที่ผลิตในต่างประเทศ จึงเป็นที่มาของค่าใช้จ่ายไม่พอกับรายได้ เพราะขาดความพอประมาณในตนเอง

จิรพรรณ เก่งถนอมศักดิ์ (2548: 82) ได้กล่าวว่าการใช้จ่ายเป็นตัวส่งผลให้การกระจายรายได้ดีขึ้น จากการใช้จ่ายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการกระจายรายได้ของครัวเรือน กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า ประโยชน์จากรายจ่ายในทุกพื้นที่ครัวเรือนมีส่วนการได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของรายได้

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการใช้จ่ายของครูว่า ต้องดูว่าการใช้จ่ายของครูเป็นอย่างไร ครูใช้จ่ายเก่ง ขอบข้อของ แต่งตัวเก่ง จึงเป็นหนี้ ครูต้องใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย จะได้ไม่เป็นหนี้ ครูต้องแต่งกายแบบเรียบง่าย แต่งชุดไม่ฟุ่มเฟือย มีชุดแต่งกาย 1 หรือ 2 ชุดก็เพียงพอ ต้องอยู่อย่างง่าย ไม่ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ อย่าใช้จ่ายเงินมากเกินไป

ทศนา แหมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวเกี่ยวกับการใช้จ่ายว่า ทุกคนต้องวางแผนการใช้จ่ายเงิน ทำอย่างไรสินค้าที่ซื้อมาจึงจะผ่อนได้สำเร็จ มิใช่เอาเงินไปใช้จนหมดแล้วไม่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ จะต้องมีการวางแผนที่ดี ครูผู้หนึ่งควรจะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับความสวยงามลดลง ค่าใช้จ่ายเรื่องส่วนตัวของครูจะต้องกำกับด้วยตัวครูเอง และบุคคลอื่นช่วยกันดูแลกำกับ

ปริญญ์ พิบูลสรวุฑ (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้จ่ายว่า จะต้องมีความวินัยในการใช้จ่ายพอประมาณ รู้รายรับรายจ่ายของตนเอง จะซื้ออะไรต้องชั่งใจ คำนึงถึงว่าในอนาคตจะมีปัญหาอะไรบ้าง จะต้องกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายอย่างมีวินัย ให้เกิดการยั้งคิด กระตุ้นให้ยังคิด

2. รายได้

หลักในการพิจารณารายได้ ได้มีผู้กล่าวถึงดังนี้

พระพิศาลธรรมพาที (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่าครูจะต้องมีมุมมองในการขยันหารายได้ อันจะนำไปสู่รายได้เสริม นอกจากเงินเดือนอย่างเดียว และที่สำคัญจะต้องอุดหนุนจากอบายมุขให้ได้ ต้องหลีกเลี่ยงให้พ้นจากอบายมุข ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องและไม่ละอายในเรื่องทำกิน

สายหยุด จำปาทอง (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูมีรายได้ทางเดียว ทำอย่างไรไม่ให้เกิดหนี้ จะต้องมียุติในตัวเอง ต้องไม่ใช้เงินเกินตัวในการบริโภค ให้อยู่ในพิกัดรายได้ ถ้าบังคับตัวเขาได้หนี้ก็จะไม่เกิด

กมล สุดประเสริฐ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูที่เป็นหนี้มากๆ จะทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดลง เพราะเอาเวลาไปคิดเรื่องเงินทอง ไม่คิดเรื่องการพัฒนาเด็ก จริงๆ แล้วรายได้จากเงินเดือนครูมีมากกว่าเงินเดือนชาวบ้าน ครูจะต้องคุมรายได้ และรู้จักเก็บ

ทศนา แหมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูมีรายได้จากเงินเดือนทางเดียว ควรเน้นการให้ความช่วยเหลือกลุ่มพ่อบ้านและกลุ่มแม่บ้านที่เป็นครู ควรช่วยเหลือให้มีการเพิ่มรายได้ โดยจัดกลุ่มผู้สนใจที่ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ควรให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน ให้กลุ่มที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จะต้องไปดูที่การลดรายจ่ายให้ต่ำลง

วินิจ ขวนใช้ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูควรปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง ที่เหลือก็เอาไปขายได้ เป็นรายได้อีกทางหนึ่ง ควรมีการส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้เพิ่ม เนื่องจากสังคมยกย่องครูไว้สูง แต่ครูมีรายได้ไม่สูง ไม่เหมาะกับภาษีสังคม

สรุป ความพอประมาณเป็นลักษณะของความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในการอุปโภค บริโภค จะต้องอยู่ในความพอดีพอควร กล่าวคือ สามารถควบคุมการใช้จ่ายให้อยู่ในความพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย หรือสุรุ่ยสุร่ายจนเกินไป ต้องรู้จักคำว่าพอ คือ พอดี พอเหมาะกับสภาพของตนเอง การใช้จ่ายที่พอประมาณจะต้องสมดุลกับรายได้ เป็นการใช้จ่ายที่เดินตามทางสายกลาง โดยไม่ให้เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น มีรายได้เท่าไรก็ให้จ่ายแต่เพียงเท่านั้น ทั้งนี้ต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นด้วย

3.3.2 ความมีเหตุผล

ความหมายของความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2549: 13)

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ (ธนวรรธน์ พลวิชัย. 2549: ออนไลน์)

ความมีเหตุผล หมายถึง การยึดหลักความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ ละเลิก แก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขายประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดเลิก สิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูนรักษาความดีที่มีอยู่ให้คงงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (จรรยาพร ธรณินทร์. 2550: สรุปคำบรรยาย)

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจอย่างไม่ประมาทในการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

ลักษณะของความมีเหตุผล

ลักษณะของความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต ตามหลักของความพอเพียง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ปรียานุช พิบูลสรารุณ (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความมีเหตุผลว่าเป็นลักษณะของความไม่ประมาท รอบรู้และมีสติ รู้สาเหตุ รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ ตลอดจนใช้ของอย่างคุ้มค่า ประหยัด

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงในการมีเหตุผลจะต้องคิดวิเคราะห์ทุกอย่างก่อนลงมือปฏิบัติ

สุภาคย์ อินทองคง (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงความมีเหตุผลนั้นเป็นการคิด การพูด และการกระทำบนฐานของความรู้ที่มาและที่ไปของเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร มีเหตุผล ปัจจัยอะไรเป็นตัวก่อให้เกิดจะหลุดออกจากเหตุนั้นได้โดยอาศัยช่องทางใด และจะใช้วิธีการใด การรู้เหตุรู้ผลที่ว่านี้จะช่วยให้แก้ไขปัญหานั้นได้ สำเร็จมากขึ้น

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องมีความมีเหตุผลในการตัดสินใจโดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบด้วย

อภิชัย พันธเสน (2547: ออนไลน์) ทั้งนี้การมีเหตุผลนั้นจะต้องไม่เอาวัดเอาเปรียบ ต้องซื่อสัตย์ต่อลูกค้า

จริณ แก้วสนิท (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงตัวอย่างของความมีเหตุมีผล สามารถประยุกต์ใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมืองได้ กล่าวคือจะต้องมีเหตุผลในการติดตามสถานการณ์ทางการเมืองและของนักการเมือง เพราะการเมืองคือการแสวงหาอำนาจรัฐจากประชาชน โดยผ่านกระบวนการในการเลือกตั้ง เพื่อนำเอาอำนาจรัฐที่ได้ไปบริหารประเทศชาติบ้านเมืองให้เป็นไปตามนโยบายที่พรรคการเมืองนั้น ๆ ได้หาเสียงไว้ ถ้าบริหารบ้านเมืองอย่างสุจริตโปร่งใสเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชนก็เป็นนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ดี แต่ถ้าบริหารประเทศแบบโกงกินทุกอย่างที่ขวางหน้า ใช้นโยบายยกย่อน ชอนแวนเพื่อความร่ำรวยของครอบครัวญาติมิตรของตนเองและพวกพ้องก็เป็นนักการเมืองที่ไม่ดี ดังนั้นจะต้องตัดสินใจในการเลือกนักการเมืองและพรรคการเมืองอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่เลือกเพราะเงินซื้อเสียง จะต้องมีเหตุผล ต้องคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เมื่อมีเหตุผลจะได้ไม่ต้องเดือดร้อนในภายหลัง

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549: ออนไลน์) ได้ยกตัวอย่างในการทำธุรกิจเพื่อให้มีความยั่งยืนได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องมีเหตุผล โดยให้ความสำคัญในเรื่องคุณค่ามากกว่าเรื่องราคา คุณค่าการผลิตที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่ามากกว่าความคุ้มทุน ซึ่งคำนวณโดยใช้ตัวเลขผลกำไรจากกระบวนการผลิตที่เน้นในเรื่องมูลค่า โดยแบ่งคุณค่าการผลิตออกเป็น 5 ระดับ เรียงลำดับคุณค่าจากมากไปน้อย 1. ปัจจัย 2. สินค้าประเภทความมั่นคงปลอดภัย เช่น ประกันชีวิต กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ฯลฯ 3. ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต อาทิ โทรศัพท์เคลื่อนที่ รถยนต์ ฯลฯ 4. ความพุ่มพวยในการดำรงชีวิต เช่น เครื่องประดับ เครื่องแต่งกายราคาแพง 5. อบายมุขต่างๆ เช่น เหล้า บุหรี่ ฯลฯ ซึ่งความยั่งยืนจะมากน้อยต่างกันอยู่ที่คุณค่าการผลิตสินค้าในกลุ่มที่มีคุณค่ามาก อย่างอบายมุขเป็นสิ่งที่มีความสำคัญน้อย ทำให้เป็นกลุ่มที่สะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความไม่ยั่งยืน เพราะสินค้าที่มีความเสี่ยงสูง ดูจากกฎระเบียบในปัจจุบัน ดังนั้นยังผลิตสินค้าที่มีคุณค่ามากยิ่งสร้างความยั่งยืนให้ธุรกิจมาก

เกษม วัฒนชัย (2549: แถบเสียงตลับ) กล่าวถึงความมีเหตุมีผล เป็นการคิด การตัดสินใจในการบริโภค ต้องคำนึงถึงความจำเป็น ต้องมีเหตุผลในการใช้เงิน ใช้จ่ายเพื่ออะไร ต้องระมัดระวังโดยไม่ประมาท ไม่สร้างค่านิยมหรือเงื่อนไขที่จุกจิกเกินไปจนขาดเหตุผล และนำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ สุดท้ายนำไปสู่การเป็นหนี้เป็นสิน อันนำไปสู่การไม่ไว้วางใจตนเอง ไม่มั่นใจในตนเองในที่สุด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความมีเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงได้กำหนดตัวชี้วัดของความมีเหตุผล 2 ด้าน ดังนี้

1. การประหยัด

หลักปฏิบัติในการประหยัดเพื่อไม่ให้เกิดหนี้ มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ต้องมีการอบรมครู ประชุมครู มีการพูดจา ทำความเข้าใจให้ครูในเรื่องของหลักการประหยัด ต้องหลีกเลี่ยงอบายมุข ขอให้อยู่ในโลกของครู ทำตนให้เป็นตัวอย่างของชาวบ้าน ฝึกจิตสงบใจ ควบคุมตัวเขาให้ได้ ครูต้องอยู่อย่างประหยัด อยู่อย่างง่าย ๆ อย่าใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ อย่าใช้เงินมากเกินไป จะทำให้เป็นหนี้มาก และต้องคบเพื่อนหรือคบคนดี

พระพิศาลธรรมพาที (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ในการประหยัด ครูต้องรู้จักคำว่าทำกิน ต้องรู้ว่ากินเพื่ออะไร ครูทุกวันนี้ไม่ค่อยกินอาหาร แต่กลับไปกินเหล้ากับชาวบ้าน คือ หนักกินเสียงเพลง จมูกก็กินคนเลิฟ และอีกมากมาย ประเภทกินดิบมือดิบ ที่แย่มากที่สุด คือไปกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายซึ่งเป็นปัญหามาก

สายหยุด จำปาทอง (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การฝึกให้คนประหยัดจะต้องมีมาตรการ มีจิตสำนึก ที่สำคัญต้องมีความเชื่อเสียก่อน เชื่อว่าการประหยัดเป็นสิ่งที่ดีที่เหมาะสม กล่าวคือ สร้างความเชื่อเสียก่อนและแสดงออกทางโดยการเปลี่ยน มีใหม่ เช่นการเลิกสูบบุหรี่ เลิกดื่มสุรา หรือการไปลงทุนในระบบผ่อนส่ง ตัวเราต้องพิจารณาว่าเรามีความสามารถในการผ่อนส่งอะไรหรือไม่ อย่างไร

กมล สดประเสริฐ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การฝึกให้คนประหยัด ต้องฝึกนิสัย หางานให้เด็ก ๆ ทำระหว่างเรียน โรงเรียนควรเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติจริง ๆ ในต่างประเทศนักเรียนจะต้องฝึกทำอาหารเอง โรงเรียนเป็นองค์กรการเรียนรู้ ครูทำหน้าที่เป็น Knowledge Manager

ทศนา แหมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวถึงแนวคิดการฝึกคนให้ประหยัด ต้องฝึกให้ประหยัดตั้งแต่เด็ก โดยมีตัวอย่าง (role model) ที่ดี ฝึกให้ทำงาน ให้รู้คุณค่าของเงิน รู้จักความยากลำบาก ไม่สนับสนุนความหรูหรา ฟุ้งเฟ้อ ไม่เน้นวัตถุนิยม ฝึกให้ทำอะไรใช้เองบ้าง ไม่เอาแต่ซื้อให้สนับสนุนกับการทำ เรียน ตัดเย็บเสื้อผ้าใช้เอง ให้คุณค่ากับความขยัน อดทน ประหยัด มิใช่เน้นแต่ความสวยงาม ความสะดวกสบายเท่านั้น ให้ปลูกฝังการพึ่งตนเอง ส่งเสริมการทำหรือประดิษฐ์ของใช้ด้วยตนเอง และการหารายได้เสริม

ประยงค์ วรรณรงค์ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การประหยัดของครูต้องทำให้ครูรู้จักตนเองให้ได้ ทุกวันนี้ความต้องการของคนหรือความสุขแท้ที่หาความสุขไม่ได้ เพราะมีความอยากมากเกินไป การเป็นหนี้ของคนจนกับการเป็นหนี้ของคนรวยมีแนวคิดในการเป็นหนี้ที่ต่างกัน คนจนปกปิดการเป็นหนี้ของตนเอง เช่น เป็นหนี้ 5,000 บาท แต่บอกว่าเป็นหนี้เพียง 2,000 บาท ส่วนคนรวยเป็นหนี้ 10,000 บาท แต่กลับบอกว่าเป็นหนี้ 50,000 บาท นี่คือนิสัยที่ไม่สามารถแก้ปัญหาหนี้ให้หมดสิ้นได้

วินิจ ขวนไ้ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การประหยัดจะต้องฝึกตั้งแต่เล็ก ครูเป็นแบบและพัฒนาโดยให้ครูเป็นผู้ปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกในการประหยัดจนเป็นนิสัย โดยการสร้างแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับกันของสังคม เนื่องจากกระแสบริโภครุนแรง ดังนั้นผู้นำหรือบุคคลที่สังคมให้การยอมรับนับถือหรือยกย่อง ควรเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ค่านิยม

ในการปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง จะทำอะไรจะอยู่ในความไม่ประมาท มีสติ มีเหตุ มีผลในการครองตน ดังนั้นค่านิยมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนินไปในลักษณะใด ซึ่งมีผู้กล่าวถึงเกี่ยวกับค่านิยมไว้ดังนี้

สายหยุด จำปาทอง (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การเปลี่ยนความเชื่อของครู โดยการให้ความรู้ในการพัฒนาที่มุ่งงานเป็นการสร้างค่านิยมให้มีความสามัคคีกัน เปลี่ยนค่านิยม เน้นการเปลี่ยนความเชื่อของคนในสังคมให้มีจิตสำนึกเกี่ยวกับโทษการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เนื่องจากสังคมปัจจุบันยั่วยุให้บริโภคกันมาก

ทิตนา แคมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ในสถานศึกษาพยายามสร้างค่านิยมในกลุ่มโรงเรียนให้มีการผลิิตมากกว่าค่านิยมในการบริโภค ควรสร้างค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมโรงเรียน ให้ครูคิดอะไรเพิ่มเติมร่วมกัน ดีกว่าต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ฝากให้คิดและทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรขึ้นกับนโยบายของผู้บริหารอย่างเดียว ขอให้พึ่งตนเองดำเนินการได้ด้วยตนเอง ควรใช้วิชาครูช่วยกันคิดสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอบรมพัฒนาครู ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก

สาโรช บัวศรี (2526: 22, 25-26) ได้ศึกษาและแบ่งค่านิยมเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ค่านิยมเฉพาะบุคคล เช่น การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และค่านิยมของสังคม หรือค่านิยมทางวัฒนธรรม เช่น ความสันติสุข ความสงบ ซึ่งได้ให้ความเห็นในการเกิดค่านิยมไว้ว่า เมื่อเกิดความจำเป็นหรือความต้องการขึ้นต่อไปจะเกิดเป็นความชอบ ความสนใจ ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดความนิยมชมชอบ เข้าใจในคุณค่ากลายเป็นค่านิยม

สรุป ความมีเหตุผลเป็นลักษณะของการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง เป็นการตัดสินใจที่อยู่บนความไม่ประมาท รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล กล่าวคือเป็นการคิดที่จะคอยควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่ทำอะไรตามความอยากหรือความต้องการจนเกินไป คิดอะไรก็ต้องมีเหตุผล ให้คำนึงถึงความจำเป็น ความประหยัด รู้จักคุณค่าของเงิน โดยไม่หลงไปกับค่านิยมตามกระแสการบริโภคสมัยใหม่ ทำอะไรต้องคิดไตร่ตรองก่อนเสมอ

3.3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ความหมายของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549: 13)

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล (ธนวรรณ พลวิชัย. 2544: ออนไลน์)

สรุปได้ว่า การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะใกล้และไกล และสามารถที่จะเตรียมรับมือกับมันได้

ลักษณะของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ลักษณะของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักของความพอเพียง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ปรียานุช พินุลสรวูธ (2549: 9) กล่าวว่า การภูมิคุ้มกันที่ดีนั้น สุขภาพดีพร้อมรับความเสี่ยงต่างๆ สามารถทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคม ตลอดจนเรียนรู้และพัฒนาตามอย่างต่อเนื่อง

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549: ออนไลน์) กล่าวว่า การมีภูมิคุ้มกันระดับประเทศ ประเทศไทยยังขาดภูมิคุ้มกันในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือการขาดภูมิคุ้มกัน คือยังพึ่งพาตนเองไม่ได้เพราะยังขาดความพอดีในเรื่องสำคัญ 5 ประการ คือ 1. ขาดความพอดีด้านจิตใจ คนส่วนมากมีสภาวะจิตใจไม่เข้มแข็ง ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ความเอื้ออาทรไม่รู้จักรับรู้ประนีประนอม นึกถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว 2. ยังขาดความพอดีด้านสังคม ไม่ค่อยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชุมชนขาดความเข้มแข็ง และที่สำคัญเกิดจากฐานรากที่มั่นคงและเข้มแข็ง 3. ขาดความพอดีด้านเทคโนโลยี ยังไม่รู้จักรู้ใช้เทคโนโลยีเหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม และ 5. ขาดความพอดีด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยหรือเกินฐานะของตน

เกษม วัฒนชัย (2549: แถบเสียงตลับ) กล่าวว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีจะต้องพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น มีเงินเดือน 12,000 บาท จะต้องใช้ให้พอดีกับเงิน 12,000 บาท ถ้าเดือนไหนใครสักคนเกิดไม่สบายจะต้องกันเงินไว้ส่วนหนึ่งเอาไว้ใช้เวลาเดือนร้อน คือต้องมีเงินออม อันนี้เรียนกว่ามีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือต้องเหลือเก็บเป็นระบบภูมิคุ้มกันในตัวเองใช้ให้

เกิดระบบมีผู้บริหารโรงเรียนบางคนกินยาฆ่าตัวตายเพราะว่าไปติดหนี้เขา เพราะไม่รู้จักรสร้างภูมิคุ้มกัน ในตัวเอง อีกอย่างเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาหนี้ของครูเพิ่มขึ้นจนน่าใจหายเพราะขาดภูมิคุ้มกันในการใช้เงิน ในร่างกายมนุษย์ต้องมีภูมิคุ้มกันเวลาเมื่อมีเชื้อแบคทีเรีย มีเชื้อราเข้ามาในตัวเรา แต่ถ้ามีภูมิคุ้มกันดีมีพวก สาร และเซลล์ต่างๆ ที่เข้าไปทำลายเชื้อโรคที่เข้ามาจึงมีภูมิคุ้มกันได้ เพราะฉะนั้นคนที่ภูมิคุ้มกัน บกพร่อง เช่น โรคเอดส์มีภูมิคุ้มกันเสีย พวกนี้จะแพ้โน่นแพ้นี้ ตายก่อนเพราะคนอื่นสู้ได้แต่เองสู้ไม่ได้ เนื่องจากขาดภูมิคุ้มกันก็เหมือนกับความเป็นหนี้เพราะภูมิคุ้มกันทางการเงินไม่ดี ตัวอย่างนักเรียน ได้เงินจากพ่อแม่แล้วใช้จนหมดหรือใช้จนไม่เหลือ ภูมิคุ้มกันทางการเงินอ่อนแอ ไปไหนก็ไม่ยอมสบตา ใครเพราะเป็นหนี้เขาทั้งตลาด แล้วจะมีกำลังใจในการทำงานอย่างไร ครูที่เป็นหนี้จะมีกำลังใจในการ สอนได้อย่างไร ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าอีกกี่ปีจะไม่เป็นหนี้ใคร เลย หรือโรงเรียนที่จะปลดหนี้ให้ตั้งรางวัลตั้งเป้าหมายให้เป็นโรงเรียนปลดหนี้หรือโรงเรียนที่มี ภูมิคุ้มกันทางด้านคุณธรรม

ในสภาวะปัจจุบันของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมอย่าง และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นมีผลกระทบทั้งในทางบวกและทาง ลบกับการดำเนินชีวิตของคนในโลก โดยเฉพาะกับประเทศที่กำลังพัฒนา ส่งผลกระทบมากที่สุด ด้าน เศรษฐกิจ ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า ต่างๆ ที่จะต้องเพิ่มขึ้น ด้านสังคม มีการก่อการร้าย การรุกรานและก่อความไม่สงบ ทำให้ผู้คน หวาดกลัว ขาดความมั่นใจในความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงมากขึ้น ด้าน เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงทำให้มนุษย์มีความสะดวกสบายขึ้น หากนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ ก็เป็นเรื่องที่ดี แต่หากนำมาใช้ในทางทำลาย ฟุ้งเฟ้อ เอาวดเอาเปรียบ ขาดจริยธรรม ก็ทำให้สังคม เสื่อมลงไปได้ ประเทศที่ไม่สามารถผลิตเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าได้เอง ต้องมีการพึ่งพาจากภายนอกมา เกินไป ย่อมเสียเปรียบ หากไม่รู้จักรนำมาใช้อย่างเหมาะสม พอประมาณและรู้เท่าทัน

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2548: ออนไลน์) กล่าวว่าการพัฒนาประเทศที่มีความ มุ่งมั่นให้คนส่วนใหญ่ “อยู่ดีมีสุข” ซึ่งเป็นการพัฒนาสู่ความยั่งยืน มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ มากขึ้น จำเป็นจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเป็นการลดความเสี่ยง จะ เป็นเกราะป้องกันและบรรเทาผลกระทบให้เราอยู่รอดปลอดภัยได้ ซึ่งมีข้อคิดดังนี้

1. เพิ่มการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น การส่งเสริมให้มีการผลิตในประเทศ เป็นสินค้าที่ไทยทำเองเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น จะทำให้มีนวัตกรรมเกิดขึ้น ทำให้คิดเอง ทำเองได้ ไม่ใช่ประเทศที่เป็นผู้บริโภคอย่างเดียว แต่สินค้าที่เราทำเองควรให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ดี เพื่อ ให้เกิดความน่าเชื่อถือและทดแทนสินค้าที่ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศได้

2. การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสภาวะที่ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างมากขณะนี้ ราคาสินค้าต่าง ๆ คงจะต้องสูงขึ้น ผู้คนที่มียาได้ประจำจะรู้สึกวุ่นวาย สิ่งที่ต้องทำคงต้องคิดเรื่องการประหยัดและใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ต้องปรับการบริโภคให้ฟุ้งเฟ้อลดลง ต้องปฏิบัติตนให้มีความรู้ มีคุณธรรม มีความเพียร อันจะทำให้ตนเองมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผ่านวิกฤติที่เกิดขึ้นได้ แต่สิ่งที่น่าห่วงคือ จากสภาพแวดล้อมของสังคมที่มีลักษณะบริโภคนิยม ส่งเสริมให้ใช้จ่ายเกินตัว ผู้คนย่อหย่อนในระเบียบวินัย จะเป็นอันตรายต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นต้องเน้นให้คนรู้จักพอ ไม่โลภมาก และเสริมสร้างภูมิปัญญาในการเลี้ยงชีพอย่างซื่อสัตย์สุจริต การรณรงค์ให้คนมีสำนึก มีศรัทธา มีค่านิยม อยู่ในวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ปกติ ถึงจะเป็นสังคมที่พอเพียง มีภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้ชีวิตดำเนินไปด้วยดีได้

3. การสร้างความสามัคคีของคนในชาติ ความสามัคคีเป็นภูมิคุ้มกันที่จะทำให้สังคมมีความสงบ มีความสมานฉันท์ ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้เป็นเรื่องของจิตสำนึก และความรักใคร่ชอบพอกันที่ต้องปลูกฝังให้คนในสังคมมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่ เช่น ในระบบการศึกษา การสร้างชุมชนเข้มแข็ง การสร้างกระบวนการประชาคม วิกฤตการณ์หลายเรื่องจะผ่านพ้นไปได้ คนต้องลดทิฐิลง หันหน้าเข้าหากันมาสร้างความสามัคคีให้เป็นพลังในการแก้วิกฤต ดังนั้น การสร้างสำนึกให้คนที่เกี่ยวข้องและคนในสังคมมีความสามัคคี ประองดองกันเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงอยากให้คนไทย “รู้จักสามัคคี”

4. การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทรัพยากรคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เราให้ความสำคัญในการพัฒนาคนมาโดยตลอด คนที่มีคุณภาพคงไม่เฉพาะคนที่มีความรู้ มีประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียว ต้องมีจิตใจที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย และมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีด้วย ในการพัฒนาคนให้มีสุขภาพที่ดีนั้น เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตและการบริโภค อาหารปลอดภัยสารพิษ รวมทั้งมีน้ำดื่มและอากาศสำหรับหายใจที่สะอาด ปราศจากมลพิษ ดังนั้น คนที่มีคุณภาพจะเป็นคนที่มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องต่อไป

5. การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่และลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่และเมืองให้น่าอยู่น่าอาศัย จะเป็นภูมิคุ้มกันให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลให้คนรักถิ่นฐานบ้านเมือง ที่อยู่อาศัยก็ไม่ควรมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ และเสี่ยงรบกวนชาวบ้าน ความสะดวกที่ต้องจัดให้มีระบบการเดินทางเข้า-ออกให้เหมาะสมและพอเพียงตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความปลอดภัยที่ต้องสร้างความมั่นใจให้คนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมีระเบียบวินัยที่ต้องทำให้คนมีสำนึกและปฏิบัติตามระบียบกติกาสังคมที่ดี ไม่ละเมิด และร่วมกันรักษาประโยชน์ของสาธารณะ

การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติในการพัฒนาพื้นที่นั้นเกี่ยวกับเรื่อง การสร้างระบบเตือนภัย ระบบป้องกัน และการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ไม่เสี่ยงกับโอกาสที่จะเกิดภัยทาง ธรรมชาติที่รุนแรงได้ ตัวอย่างเช่น พื้นที่รอบสนามบินสุวรรณภูมิ โดยธรรมชาติเป็นพื้นที่รองรับน้ำหลาก เพราะฉะนั้นรอบๆ สนามบินไม่ควรมียกกรรมที่หนาแน่น ทั้งที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม ควรจะรักษา ไว้เป็นพื้นที่ระบายน้ำหลาก ซึ่งต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยจากธรรมชาติ ควรพิจารณาให้ มีการจัดทำแผนเตรียมพร้อม เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น จะได้มีการบริหารจัดการได้อย่างมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดียังเกี่ยวกับการรักษาป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร การผลิตและอุตสาหกรรมที่ไม่ปล่อยมลพิษทำลายสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน โดยรวม การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเป็นเรื่องของการลดความเสี่ยง เตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงได้ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นรองรับผลกระทบต่างๆ เป็นการพัฒนาที่มีผลดีในระยะยาว การ พัฒนาที่ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดี ถือว่าเป็นการตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ประเวศ วะสี (2547: ออนไลน์) กล่าวถึงการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จะต้องมีการคุ้มกันผลกระทบจากภายในและภายนอก ได้แก่ ความไม่ประมาท ขาดสติจะคิด จะทำ จะ พุดอะไรต้องระมัดระวัง ไม่ผลีผลามด่วนได้ ต้องรู้เขารู้เรา โดยเฉพาะผู้นำทุกระดับจะต้องตั้งตนอยู่ใน ความไม่ประมาท ต้องพร้อมจะรับและรุกได้เสมอ เพราะปรากฏการณ์ทั้งทางสังคมวัฒนธรรมและ ธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกฎธรรมชาติ

ประชาชาติธุรกิจ (2548: 2) กล่าวถึงตัวอย่างการมีภูมิคุ้มกันที่ดีใน การดำเนินธุรกิจ จะต้องพยายามสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ทั้งในทาง ธุรกิจเรียกว่าเป็นการป้องกันหรือการบริหารความเสี่ยง เช่น การลดนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ หรือการที่บริโภคสิ่งที่ผลิตเองได้ในประเทศ การสร้างซัพพลาย เช่น ในการทำวัตถุดิบในการผลิตของ ตัวเองก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่นิยมทำกัน นอกจากนี้ยังสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในการพร้อมรับความ เปลี่ยนแปลง โดยกระจายตลาดเพื่อลดความเสี่ยง ควบคุมกระบวนการจัดหาวัตถุดิบโดยให้ราคาซัพ พลายเออร์อย่างเหมาะสม เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระยะยาว และสะสมเงินออมโดยมีนโยบายไม่จ่ายปันผล ไม่เกินร้อยละ 60 ของกำไรสุทธิ และประเมินความเสี่ยงล่วงหน้าจากการผันผวนของอัตรา แลกเปลี่ยน โดยการให้สัญญาซื้อขายเงินตราล่วงหน้า

จากการศึกษาหลักแนวคิดเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีดังกล่าว ข้างต้น จึงได้กำหนดตัวชี้วัดของการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2 ด้านดังนี้

1. การออม

ในการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในการดำเนินชีวิตเพื่อไม่ให้อยู่ใน ความประมาท จะต้องรู้จักป้องกันตัวเอง ซึ่งสิ่งสำคัญคือการออมเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายในคราวจำเป็น

เกี่ยวกับการออมหรือเงินออม (Saving) ตามความหมายของพจนานุกรม ศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ส่วนหนึ่งของรายได้ที่ไม่ได้จ่ายไปเพื่อการบริโภค หากแต่เก็บไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายต่างๆ ในอนาคต ทั้งนี้ผู้กล่าวไว้เกี่ยวกับการออม ดังนี้

พระพิศาลธรรมพาทิ (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการออมว่า เรื่องการออมครูต้องบังคับตนเองไม่ใช่ผ่อนรถแล้วผ่อนลด ผ่อนแล้วลดลงเรื่อย ๆ คือลดจริง ๆ และก็ออมไว้ซื้อทอง ออมไว้ซื้อที่ดิน เพราะที่ดินไม่มีราคาลดลง มีแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ออมไว้ทองเพราะทองมีแต่ราคาสูงขึ้น ซึ่งถ้าครูดคิดเสียอย่างนี้ตั้งแต่แรก ๆ ถึงตอนนั้นครูก็จะเป็นหนี้ ขายทองใช้หนี้หมด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงหลักปฏิบัติการออมในสถานศึกษาว่า ต้องรู้จักออมเงิน มีระบบสวัสดิการระบบออมเงิน ระบบสหกรณ์ หรือระบบประกันต่างๆ เพื่อเป็นกลไกลดความเสี่ยง โดยมีกิจกรรมออมวันละหนึ่งบาท สัปดาห์การออม หรือจัดตั้งกลุ่ม/สหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อเป็นทุนค้ำกันในการออม

ชัยยศ สรพทรัพย์ (2549: บทคัดย่อ) เชื่อว่าโดยปกติแล้วคนเราจะมีการบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นเท่ากับรายได้ ดังนั้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภค ซึ่งก็คือการออมนั่นเอง

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการออมว่ามีความหมายกว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะเรื่องการเงินเท่านั้น แต่หมายถึงออมอย่างอื่นด้วย เช่นการออมทรัพย์ ออมทุน ออมทรัพยากร ออมทรัพย์สิน ออมน้ำใจ ออมจิตวิญญาณ โดยการออมเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่อาจนำไปสู่การออมชนิดอื่น ๆ ได้

ทวีป อภิลิทธิ (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงการออม หมายถึง การรู้จักใช้ รู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตัวและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์ ค้ำค้ำที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะ ความเป็นอยู่ส่วนตัวและสังคม

เกษม วัฒนชัย (2549: แถบเสียงตลับ) กล่าวถึงการออมว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีจะต้องมีการออม กล่าวคือจะต้องเหลือเก็บไว้เพื่อไว้ใช้ในอนาคต ในยามที่ฉุกเฉินหรือเดือดร้อน

2. การมีวินัยทางการเงิน

ในการมีวินัยทางการเงินจะต้องคำนึงถึงการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อเป็นเกราะควบคุมในการใช้จ่าย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีไม่ให้อุ้ยสุ่ยสุ้ยจนเกินไป ซึ่งเกี่ยวกับการมีวินัยทางการเงินโดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีผู้ได้กล่าวไว้ดังนี้

พระพิศาลธรรมพาที (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายว่าการดูว่าควรใช้จ่ายอย่างไร ดูจากรายรับ-รายจ่ายว่าสมดุลกันหรือไม่ ครูต้องรู้จักกิน ต้องรู้รายรับ-รายจ่าย ค่าใช้จ่ายค่ากินเท่าไร ดูผลรายรับ-รายจ่าย มีมูลค่าลดลงหรือเพิ่มขึ้นเท่าใด การจัดทำบัญชีให้เรียบร้อย

กมล สุดประเสริฐ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูควรทำบัญชีรายจ่าย มี Portfolio ประจำตัว เพื่อควบคุมไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย อะไรจำเป็น ไม่จำเป็น

ทศนา แชมมณี (2548: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายว่าควรให้ครูมีความตระหนักในการบริหารจัดการด้านการเรียน โดยเน้นการให้ความตระหนักในการบริหารจัดการด้านการเงิน โดยเน้นการให้ความรู้แก่ครูในด้านการทำบัญชีรับ-จ่าย ตัวอย่างของการฝึกวินัยการทำบัญชีรับ-จ่าย ตั้งแต่เด็ก พ่อแม่จะแจกสมุดให้ลูก ๆ คนละ 1 เล่ม และให้ลูกแต่ละคนเขียนค่าใช้จ่ายรายวันทั้งหมดไว้ในสมุด แล้วพ่อจะเซ็นชื่อเพื่อรับทราบทุกวัน ลูกจะมองเห็นว่าพ่อใช้เงินเท่าไรในการเลี้ยงดูลูกทุกคน พ่อให้เงินลูกวันละเท่านี้ ลูกต้องบริหารจัดการเงินที่ได้รับให้เพียงพอ

ประยงค์ รณรงค์ (2548: สัมภาษณ์) กล่าวถึงการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดหนี้ จะต้องวางแผนชีวิตหรือแนวทางการดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างไร ต้องทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย รายเดือนดูว่ารายจ่ายในแต่ละเดือนมีอะไรบ้าง รายจ่ายที่จำเป็นมีอะไรบ้าง รายจ่ายด้วยความอยากมีอะไรบ้าง ครูจะต้องจัดทำงบประมาณรายรับ-รายจ่ายที่สมดุลในแต่ละเดือน โดยปรับแนวคิดแยกออกเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและค่าใช้จ่ายตามความต้องการ การเปลี่ยนโดยทำความเข้าใจจัดตนเองว่ามีความเป็นตัวของตัวเอง และจะต้องเรียนรู้โลกภายนอกที่จะมากระทบตัวเรา การฝึกวัดได้จากรายจ่ายในแต่ละเดือนว่าอยู่ในกรอบที่กำหนดหรือไม่ การต่อสู้กับตัวเองจะดูได้จากรายจ่ายตามความต้องการลดลงหรือไม่

วินิจ ชวนใช้ (2548: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงการสร้างวินัยทางการเงิน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับหลักบัญชี เพื่อสะดวกในการวางแผนใช้จ่ายหรือเมื่อกลับมาดู ทบทวนว่าสิ่งไหนควรจ่ายหรือไม่ คนไทยส่วนใหญ่ไม่รู้จักรับหลักการบัญชีที่จะนำมาเสริมในชีวิตประจำวัน ถ้ามีความเข้าใจในหลักการบัญชี หลักการจัดการ ทุกคนจะรู้เอง วางแผนได้เอง

สรุปการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นลักษณะของการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล กล่าวคือ เป็นการระมัดระวังควบคุม และป้องกันของตนเองในการใช้ชีวิตที่ไม่อยู่ในความประมาท ทำให้รู้เท่าทันและพึ่งพาตนเองได้ในยามฉุกเฉิน เป็นการลดความเสี่ยงและสามารถอยู่รอดปลอดภัยได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการออมเพื่อ

เป็นการฝึกบังคับตนเองให้รู้จักการใช้เงินเพื่อกันไว้ในคราวจำเป็นและให้รู้จักการมีวินัยทางการเงิน โดยการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อควบคุมการใช้จ่ายของตนเอง

สรุปได้ว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการควบคุมตนเองในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักความพอดีพอควร พอมีพอกิน มีความพอใจและพอเพียง ในสิ่งที่ตนมีอยู่ โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถควบคุมการใช้จ่ายของครูได้ โดยการให้ครูยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต ให้ครูรู้จักการใช้เงินอย่างพอประมาณ โดยรายจ่ายต้องสมดุลกับรายได้ ไม่ใช้จ่ายเกินฐานะ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย หรือสุรุ่ยสุร่าย และรู้จักมีเหตุผลในการใช้เงิน คือ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลว่าในการบริโภคอุปโภคอะไรควรหรือไม่ควร อะไรจำเป็นไม่จำเป็น ทำให้มีความประหยัด ไม่ลุ่มหลงไปกับกระแสค่านิยมการบริโภคสมัยใหม่ ซึ่งจะได้ไม่ไปก่อหนี้สร้างสินอีก ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองโดยการจัดถึงวิธีการออมก็จะสามารถเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีได้ กล่าวคือทำให้ไม่ใช้ชีวิตอย่างประมาท รู้จักเก็บเงินออมไว้ใช้ในยามฉุกเฉินตลอดจนรู้จักการทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายเพื่อคอยควบคุมของตนเองไม่ดำเนินชีวิตตามความอยากจนเกินไป เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้แล้วปัญหาหนี้สินก็จะลดน้อยถอยลงได้

4 ภาวะหนี้สินของครู

4.1 ความหมายของภาวะหนี้สิน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ภาวะ หมายถึง ความเกิด ความมี ความเป็นหนี้สิน หมายถึง เงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่จะต้องใช้ให้แก่อีกผู้หนึ่ง ส่วนคำว่า หนี้สิน ตามกฎหมาย หมายถึง นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ มีสิทธิที่จะบังคับอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าลูกหนี้ ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (Obligation) โดยปริยาย

4.2 ที่มาของหนี้สิน

ในการก่อเกิดปัญหาหนี้สินของครูมาจากหลายสาเหตุ ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่เชื่อว่าครูเป็นหนี้ก็คือ เงินเดือนน้อย รับเงินเดือนได้แค่ผ่านมือก็หมดแล้ว เพราะต้องเอาไปใช้หนี้ของเดิมก่อนแล้วไปหากู้กันใหม่ วงเวียนเป็นวงกินหาง มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงที่มาของการเป็นหนี้สินของครู ดังต่อไปนี้

นิตยา คุ่มพงษ์ เวิร์นา ปลัมปัญญา และมานิตย์ มัลลวงศ์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการสินเชื่อและภาระหนี้สินของข้าราชการครู สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในด้านภาระหนี้สินและปัญหาหนี้สิน พบว่าในการเลือกใช้สินเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อเพื่อการเคหะมากที่สุด และแหล่งที่มาของสินเชื่อจะเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมากที่สุด อันเป็นที่มาจากภาวะหนี้

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2540: 61) กล่าวว่า ต้นเหตุของปัญหาของอาชีพครู คือครูพยายามเพื่อดำรงชีวิตให้สมกับฐานะทางสังคม ครูบางคนมีภาระหนี้สินตั้งแต่ยังไม่ได้เป็นครู เนื่องจากต้องอุปการะครอบครัว และมีส่วนร่วมในสังคม ทำให้ครูมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น

รุ่ง แก้วแดง (2540: 1-8) กล่าวว่า สภาพปัญหาของครูไทยที่มีอยู่ในขณะนี้ โดยเฉพาะในเรื่องค่าตอบแทน เมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการประเภทอื่น ครูเป็นข้าราชการที่มีรายได้ต่ำที่สุด มีแต่เฉพาะเงินเดือนไม่มีค่าล่วงเวลา ไม่มีโอกาสในการหาประโยชน์ ครูมีฐานะค่อนข้างต่ำ แต่มีค่าครองชีพสูง ครูจึงมีหนี้สินเยอะ

สมยศ มีเทศน์ (2545: 5) กล่าวว่ารายได้ของข้าราชการครูค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับข้าราชการครูของประเทศใกล้เคียงอาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจของประเทศเราอยู่ในภาวะที่เข้าใจกันดีข้าราชการครูจำนวนไม่น้อยจึงมีหนี้สิน แต่การที่ครูมีหนี้สินไม่ได้แปลว่าครูไม่รู้จักใช้ชีวิตที่เหมาะสม ไม่รู้จักการใช้จ่าย ไม่รู้จักประหยัด เหตุที่แท้จริง คือคนที่มาเป็นครูส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางหรือฐานะยากจน แปลว่าคนที่มีฐานะดีไม่ค่อยสนใจเรียนสาขาวิชาชีพครู เมื่อคนที่มีฐานะยากจนหรือปานกลางมาเรียนวิชาชีพครู ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่มากนัก ประกอบกับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในปัจจุบันทำให้ครูตกอยู่ในฐานะความเป็นหนี้ คนที่เป็นครูใหม่ก็จะมีหนี้สินไม่มากนัก ที่มีก็อาจจะเป็นหนี้สินที่มาจากครอบครัว ฉะนั้นจะพบว่าครูใหม่เป็นหนี้้น้อยกว่าครูเก่า

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2541: 254) กล่าวว่า สภาพสังคมทำให้ฐานะของครูเสื่อมคลายลงเมื่อมีระบบนายทุนมาครอบงำ ค่านิยมของผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญยิ่งให้ความนับถือความร่ำรวยทางวัตถุ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2544: 3-4) ได้สำรวจภาระหนี้สินของข้าราชการพบว่าข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหนี้ 507,607 คน เป็นเงิน 81,162 ล้านบาท โดยเฉพาะข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหนี้มากที่สุด สาเหตุของการเป็นหนี้เกิดจาก เพื่อนำไปใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร นำไปใช้หนี้กับบุคคลทั่วไป และนำไปซื้อหรือผ่อนรถยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ตลอดจนนำไปเพื่อการลงทุนประกอบอาชีพเสริม และนำไปเพื่อการศึกษาในการพัฒนานตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2545: 1-2) ได้สำรวจภาวะหนี้สินของข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ข้าราชการครูเป็นหนี้ จำนวน 138,616,500 บาท แยกเป็นหนี้ในระบบเป็นเงิน 132,020,358,310 บาท หนี้นอกระบบเป็นเงิน 6,597,141,690 บาท มีครูที่เป็นหนี้ชั้นวิกฤติ 84,681 ราย คิดเป็นเงิน 13,006,729,148 บาท สาเหตุการเป็นหนี้ของข้าราชการครู เกิดจากหลาย ๆ กรณีด้วยกัน กล่าวคือ หนี้ที่เกิดจากการซื้อหรือผ่อนรถยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า หนี้สินเกิดจากการนำไปใช้เพื่อดำรงชีวิตประจำวัน หนี้สินที่เกิดจากการซื้อหรือสร้างบ้านที่อยู่อาศัย หนี้ที่

เกิดจากการศึกษาของบุตร และใช้หนี้ให้บุคคลทั่วไป ตลอดจนหนี้ที่เกิดจากการลงทุนทำอาชีพเสริม และหนี้ที่เกิดจากการศึกษาพัฒนาเพื่อยกระดับตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2546: 1) ได้สำรวจภาวะหนี้สินของข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า จากกลุ่มประชากรที่สำรวจจำนวน 462,031 คน เป็นหนี้ จำนวน 396,818 คน มีมูลหนี้รวมทั้งสิ้นจำนวน 274,556,907,544 บาท เฉลี่ยมีหนี้สินคนละ 691,890 บาท มูลเหตุของการเป็นหนี้ได้แก่ ชื้อบ้านและที่ดิน ชื้อรถยนต์ ชื้อของมีค่า และเพื่อการศึกษา เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547: บทคัดย่อ) ได้สำรวจข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าข้าราชการครูเป็นหนี้โดยเฉลี่ยคนละ 1,004,803 บาท ซึ่งมีสาเหตุมาจากการซื้อบ้านและที่ดิน การซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์ การศึกษา การดำรงชีวิต การลงทุน และอื่นๆ

สำรวจ จงเจริญ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหนี้สินของข้าราชการครู พบว่าข้าราชการครูที่มีหนี้สินในปี 2544 รวมทั้งประเทศถือครองหนี้อยู่ประมาณ 200,000 ล้านบาท ซึ่งโดยเฉลี่ยข้าราชการครูแต่ละคนจะเป็นหนี้คนละประมาณ 500,000 บาท โดยที่ข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000-20,000 บาท และอายุระหว่าง 41-50 ปี จะถือครองหนี้สูงสุด สำหรับแหล่งเงินกู้ยืม สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นแหล่งเงินกู้ที่ข้าราชการครูนิยมสูงสุด และข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช./ครูประถม) เป็นข้าราชการครูที่มีหนี้สูงสุด และสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้ประกอบด้วย เพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัย เพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเพื่อการใช้จ่ายในการศึกษาบุตร นอกจากนี้ยังมีหนี้ที่เกิดจากการจัดหายานพาหนะ และเครื่องไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมฐานะทางสังคม การใช้จ่ายเพื่อยกระดับตนเอง ในทางการศึกษา การนำไปใช้หนี้ที่มีอยู่เดิม และนำไปส่งเสริมเลี้ยงดูบิดามารดา

จากหนี้สินของครูดังกล่าว นับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานการสอน เพราะครูไม่มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้วยความวิตกกังวลในการหาเงินมาเพื่อใช้หนี้ ซึ่งนับวันหนี้สินก็ยิ่งพอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่มีจิตใจจะสอนหนังสือ ซึ่งที่มาของการเป็นหนี้เกิดจาก ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าผ่อนรถยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า อีกทั้งหนี้ที่เกิดจากการซื้อหรือสร้างบ้านที่อยู่อาศัย ชื้อที่ดิน ตลอดจนหนี้ที่เกิดจากการศึกษาของบุตรและตนเอง รวมถึงการลงทุน และการใช้หนี้ให้กับบุคคลทั่วไป

ภาวะหนี้สินของข้าราชการครูที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คงกล่าวได้ว่าปัจจัยหนึ่งที่น่ามาซึ่งหนี้สินคือสภาพของความต้องการในลัทธิของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ซึ่งส่งผลมาจากการเจริญเติบโตในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เมื่อสังคมเข้าสู่ยุคแห่งความทันสมัย ทุกคนในโลกต้องตามให้ทันเพื่อไม่ให้เกิดคำว่าล้าหลังขึ้นมาได้ และจะต้องปรับ

เรื่องค่านิยมให้ค่อยไปตามกับกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อไม่ให้ตกุ่น ข้าราชการครูก็เช่นกัน มีความต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อก้าวให้ทันไปกับโลก ดังนั้น เพื่อชีวิตที่ทันสมัย ความมีหน้ามีตาในสังคม จึงเป็นบ่อเกิดของความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

4.3 การจัดการหนี้สิน

ในการจัดการหนี้สินของครู สามารถทำได้ดังนี้

1. ตนเอง

มีคำพระกล่าวไว้ว่า อดทน อดกลั้น อดทน อดทน เป็นที่พึ่งแห่งตน ในการจัดการหนี้สิน เมื่อเราสร้างหรือก่อหนี้ขึ้นมาเอง ก็จะต้องตามไปแก้ไขเพื่อให้เดือดร้อนในอนาคต ทั้งชีวิตตนเอง และครอบครัว ซึ่งครูจะจัดการหนี้สินโดยการกู้ยืม ครูมีหนี้สินเยอะเพราะเงินเดือนน้อย เมื่อเทียบกับรายจ่ายที่มากมาย รับเงินเดือนแค่ผ่านมือก็หมดแล้ว เพราะต้องเอาไปใช้หนี้ของเดิมก่อน แล้วไปกู้ใหม่ เหมือนงูกินหาง ปัญหาจึงไม่มีวันจบ หากไม่หยุดก่อนนี้ใหม่ (อรนุช วานิชทวีวัฒน์, 2548: ออนไลน์)

การแก้ไขปัญหาหนี้สินที่ตนเองสามารถทำได้ คือการกู้เงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัด และเป็นแหล่งเงินกู้ของครูที่ได้รับความนิยมมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีแหล่งเงินกู้ที่ครูนิยมกู้ก็คือธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นอีก เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีการกู้ยืมเงินจากเงินนอกระบบอีก เช่น เล่นแชร์ หรือบุคคลทั่วไป

สำรวจ จงเจริญ (2546: 200) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหนี้สินของครูโดยได้จัดลำดับแหล่งเงินกู้ของครูไว้ดังนี้ ครูกู้เงินจากสถาบันการเงินต่างๆ ซึ่งกู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็นร้อยละ 47.7 ซึ่งสูงที่สุด รองลงมาคือกู้จากธนาคารอาคารสงเคราะห์ ร้อยละ 22.0 ธนาคารออมสิน ร้อยละ 6.4 ธนาคารกรุงไทย ร้อยละ 5.3 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 1.3 สวัสดิการครูร้อยละ 0.1 และจากธนาคารและสถาบันการเงินอื่นๆ ร้อยละ 7.7 นอกจากนี้ยังกู้เงินจากนอกระบบอีก โดยการ เล่นแชร์ คิดเป็นร้อยละ 0.6 กู้จากเอกชนและบุคคลทั่วไปร้อยละ 5.8 และอื่น ๆ เช่น ผ่อนสินค้า ฯลฯ ร้อยละ 1.8

จะเห็นได้ว่าแหล่งเงินกู้ของครูนั้นมีไม่น้อย ซึ่งถ้าหากครูยังไม่เปลี่ยนในการใช้จ่าย ความเป็นหนี้ก็จะไม่มีวันหมด และแหล่งเงินกู้ของครูก็ยังเป็นที่พึ่งต่อไป

2. องค์กร

ในการจัดการหนี้สินของครู นอกจากตัวครูเองจะต้องจัดการกับหนี้สินของตนเองแล้ว หากไม่สามารถผ่อนคลายเป็นหนี้มาได้ ก็มีองค์กร หรือหน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือ โดยการจัดทำเป็นโครงการเพื่อให้ครูได้ใช้บริการที่สามารถทำได้ รัฐบาลจึงมีนโยบายเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการครู เพื่อส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจาก

สาธารณชน อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ จึงมอบให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงาน ก.ค. ปัจจุบันคือสำนักงาน ก.ค.ศ. เป็นผู้ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู ดังนี้

1. โครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู โดยดำเนินการร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยใช้เงินงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้โดยการให้ข้าราชการครูกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และผ่อนชำระคืนในระยะยาว เพื่อนำไปชำระหนี้ตามความจำเป็นอันเป็นการบรรเทาภาระหนี้สินที่มีอยู่
2. โครงการพัฒนาชีวิตครู โดยดำเนินการร่วมกับธนาคารออมสิน โดยธนาคารออมสินให้การสนับสนุนด้านสินเชื่อ โดยการรวมหนี้ที่มีอยู่ทั้งหมดจากหลายแห่ง ซึ่งมีดอกเบี้ยสูงมาไว้ที่ธนาคารออมสิน ซึ่งดอกเบี้ยต่ำกว่าและให้ผ่อนชำระคืนในระยะยาว เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตครูให้ดีขึ้นอย่างบูรณาการ เบ็ดเสร็จและยั่งยืน

4.4 การแก้ไขปัญหาหนี้สินครู

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการครูเพื่อส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจากสาธารณชน อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ โดยการดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูให้บรรเทาเบาบางลง เพื่อส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการสอน อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการสอนต่อไป รัฐบาลจึงมีนโยบายแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู ดังนี้

4.4.1 โครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู เป็นโครงการเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและบรรเทาภาระหนี้สินข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการโดยให้ข้าราชการครูกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อนำไปใช้หนี้ ซึ่งจะส่งผลให้ข้าราชการครู มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อันจะทำให้คุณภาพการเรียน การสอนดีขึ้น ซึ่งผลการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู โดยกำหนดกลุ่มครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตามลำดับ ได้แก่ ผู้ที่มีหนี้สินอันจำเป็นต้องชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล เป็นผู้ที่มีเงินเดือนหรือรับสุทธิตดลบ และเป็นผู้ที่มีเงินเดือนหรือรับสุทธิน้อยกว่าร้อยละ 20 ของเงินเดือน โดยย้อนหลังหกเดือนติดต่อกันนับแต่วันที่ยื่นคำขอกู้ และหนี้อื่น ๆ ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

4.4.2 โครงการพัฒนาชีวิตครู เป็นของโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู ด้วยการพัฒนาตนเองและกลุ่ม และเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตครูให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือจากธนาคารออมสินในการให้สินเชื่ออย่างสร้างสรรค์ เพื่อร่วมการดำเนินการแก้ไข

ปัญหาและพัฒนาชีวิตครูให้ดีขึ้นอย่างบูรณาการเบ็ดเสร็จและสถาวร โดยอาศัยกระบวนการทางจิตใจ สังคม และการจัดการ การเงิน

4.4.3 โครงการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการดำเนินชีวิต เรื่องความประหยัดและมีวินัยทางการเงิน เป็นโครงการเพื่อให้ครูมีจิตสำนึกและค่านิยมที่ถูกต้องในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมตาม สถานภาพของตนเอง และมีวินัยทางการเงิน ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง หลักการของโครงการคำนึงถึงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการ ขับเคลื่อนทางการศึกษาแห่งชาติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูสายผู้สอน ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับหนี้สิน

ชวลิต ศขหิรัญ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การกู้ยืมเงินของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของสถานีตำรวจภูธรในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่ง การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การกู้ยืมเงิน แหล่งเงินกู้ และ ผลกระทบอันเกิดจากการกู้ยืมเงินของข้าราชการตำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มจากตำรวจตำแหน่งลูกแถว และตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ประจำสถานี ตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ สถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง สถานีตำรวจภูธรตำบลภูพิงศ์ราชนิเวศน์ สถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือก และงานจรรยาตำรวจจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 327 คน ซึ่ง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ปฏิบัติงานในสายงานป้องกันและปราบปราม มีอายุราชการเฉลี่ย 11 ปี ร้อยละ 67.0 มีสถานภาพสมรส มีภาระรับผิดชอบสมาชิกใน ครอบครัวเฉลี่ย 3 คน ร้อยละ 61.6 มีคู่สมรสไม่ได้ประกอบอาชีพ และร้อยละ 62.3 ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ต้องอาศัยอยู่บ้านพักข้าราชการหรือบิดามารดาหรือญาติ สำหรับรายได้ของครอบครัวได้ จากเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง และรายได้อื่นๆ ผู้ที่สมรสแล้วจะมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวสูงกว่าผู้ที่ มีสถานภาพโสดเล็กน้อย ประมาณ 1.5 เท่า สำหรับรายจ่ายหลักประกอบด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภค อุปโภค และเพื่อการศึกษาของตนเองและบุตร ตามลำดับ ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้น้อยกว่า รายจ่าย และปัจจุบันร้อยละ 79.5 มีหนี้สินกับธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ สถาบันการเงิน บุคคลทั่วไปหรือแชร์ เฉลี่ย 95,000 บาทต่อคน การกู้ยืมนั้นนอกจากถูกนำมาใช้ตามความจำเป็นของ

ครอบครัว ยังเป็นการเพื่อนำไปชำระหนี้เจ้าหนี้รายอื่น การกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์จะเป็นเงินกู้เพื่อ
การเคหะสงเคราะห์เป็นหลัก ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีความจำเป็นในการกู้ยืมเงินมาจากเงินเดือน
เบี้ยเลี้ยง และสวัสดิการที่ได้รับจากราชการที่ไม่เพียงพอ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทราบว่ากรณีหนี้สินที่เกิน
ความสามารถทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ศิริพร กิจเกื้อกูล (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยสภาพหนี้ของข้าราชการครูและ
แนวทางในการให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของข้าราชการครู จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น
ข้าราชการครูและผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดระนอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูส่วนใหญ่มี
รายได้ต่อเดือนไม่พอใช้ โดยมีเงินคงเหลือหัก ณ ที่จ่ายน้อยกว่าร้อยละ 50 ของเงินเดือน วิธีการแก้ไข
กรณีที่ไม่เงินเดือนไม่พอใช้คือ การกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ และสถาบันการเงิน
ต่างๆ เพื่อนำไปใช้จ่ายในครอบครัว การสร้างหรือซ่อมแซมบ้าน และการศึกษานูตสำหรับวิธีการ
แก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูคือความพยายามใช้จ่ายอย่างประหยัด และหารายได้พิเศษ
ส่วนสาเหตุที่ทำให้ครูเป็นหนี้เกิดจากการใช้จ่ายที่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย และบุคคลในความรับผิดชอบ

สามารถ เตชะวงศ์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องค่านิยมและในการ
ดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน ซึ่งจากการศึกษาวิจัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค่านิยมและระบบ
คุณค่าของข้าราชการครูที่มีหนี้สินและในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน ซึ่งเป็นข้าราชการครู
ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน โดยได้เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มที่มีหนี้สินกับสถาบัน
การเงินทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในตัวค่านิยม ข้าราชการครูกลุ่มที่มีหนี้สินมี
ค่านิยมที่แตกต่างกันและคล้ายกัน ส่วนหนึ่งเกิดจากความคิด ความเชื่อของตนว่า สิ่งที่ดีตนเองกระทำ
เป็นสิ่งที่มีความสามารถกระทำได้ เช่น ชีวิตที่สะดวกสบาย ความเสมอภาค ความสุข ความ
ทะเยอทะยาน ความใจกว้าง การสร้างสรรค์ เช่น การสร้างบ้าน การศึกษาต่อ การแต่งกาย และ
ความสำเร็จของงาน ส่วนหนึ่งเกิดจากการทำตามอย่างกัน หรือเรียกว่า ลัทธิเอาอย่าง เห็นคนอื่นมีอะไร
ทำอะไร ก็มองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีความคล้อยตามและอยากมีบ้าง ส่วนหนึ่งเกิดจากลัทธิ
บริโภคนิยม ที่ได้รับผลมาจากการโฆษณาชวนเชื่อ เกิดความอยากได้ อยากมี อยากเป็น จึงพยายาม
ดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองค่านิยม และความต้องการ ซึ่งมีทั้งความต้องการที่จำเป็นและไม่
จำเป็น

อนันต์ บุญมหาธนกร (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการ
เป็นหนี้ค้างชำระสำหรับสินเชื่อกู้ยืมเงินไทยธนวัฏ ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษา เพื่อให้ทราบถึง
ปัจจัยของการเกิดหนี้ค้างชำระสำหรับสินเชื่อกู้ยืมเงินไทยธนวัฏ และแนวทางในการป้องกันการเกิดหนี้ค้าง
ชำระโดยการเก็บตัวอย่างจากแฟ้มข้อมูลลูกหนี้ค้างชำระจำนวน 280 ตัวอย่าง และจากการสัมภาษณ์
เจ้าหน้าที่สินเชื่อหรือผู้รับผิดชอบทางด้านสินเชื่อของธนาคารกรุงไทย จำกัด(มหาชน) จำนวน 7 สาขา

ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน ซึ่งผลการศึกษาด้านผู้พบว่า ผู้ที่มีหนี้ค้ำชำระมาก คือตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป เป็นผู้มีสถานภาพการสมรส หย่า และหม้าย มีอาชีพข้าราชการครู และข้าราชการอำเภอ มีรายได้มากกว่า 8000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป มีอายุนานตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป และเคยมีการโอนย้ายในรอบ 5 ปี ประมาณ 3 ครั้ง ซึ่งมีผลทำให้ขาดการวางแผนที่ดีทางการเงิน นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ค้าประกันเป็นผู้มีรายได้อยู่ในระดับต่ำ ผลการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับธนาคารที่ให้ผู้พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีหนี้ค้ำชำระคือ เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามทวงถามขาดผู้รับผิดชอบในการแก้ไขและติดตามหนี้ ความไม่รัดกุมของหลักเกณฑ์และนโยบายในการให้สินเชื่อ

นางนุช กะดีแดง (2541:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องหนี้ค้ำชำระของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลูกหนี้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยที่ค้ำชำระหนี้และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ค้ำชำระของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่มีหนี้ค้ำชำระมูลค่าต่ำกว่า 600,000 บาท ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-45 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า และมีอาชีพที่มีรายได้ประจำ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อเดือนต่ำกว่า 30,001 บาท และมีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 3-4 คน การกู้ยืมส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์กู้ยืมเพื่อซื้อที่ดินและอาคารรวมทั้งห้องชุดที่พักอาศัย โดยมีวงเงินกู้ยืมระหว่าง 300,000-600,000 บาท และมีมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันต่ำกว่า 600,000 บาท สำหรับระยะเวลาในการกู้ยืมมีระยะเวลา 10-15 ปี โดยอัตราดอกเบี้ยที่ตกลงในวันกู้ยืมส่วนใหญ่อยู่ระหว่างร้อยละ 11.6-13.0 และมีงวดการชำระระหว่าง 3,001-6,000 บาท ต่อเดือน

ดาว นามบัณฑิต (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสามัญศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งจากการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ซึ่งสภาวะหนี้สิน พบว่า ข้าราชการครูมีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 78.50 โดยมีแหล่งหนี้สินมาก 3 ลำดับ คือ 1) สหกรณ์ออมทรัพย์ครู 2) รัฐบาล 3) บุคคลทั่วไป ภาวะหนี้สินแยกตามสถานภาพส่วนตัว พบว่าข้าราชการครูกลุ่มที่อายุ 51 ปีขึ้นไป อายุราชการ 21 ปีขึ้นไป และวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี สถานภาพเป็นหม้าย และกลุ่มที่ระดับเงินเดือน 11,001-15,000 บาท มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 100.00 ส่วนสาเหตุการเกิดหนี้สิน พบว่าข้าราชการครูมีหนี้สินเนื่องมาจากสาเหตุ 3 ข้อตามลำดับดังนี้ คือ 1) ซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย 2) นำไปใช้จ่ายเพื่อดำรงชีพในชีวิตประจำวัน 3) นำไปซื้อหรือผ่อนรถกระบะ สำหรับความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน หลักการที่ 1 หลักการทั่วไปของการจัดตั้งเงินทุนหมุนเวียน ข้าราชการครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” หลักการที่ 2 ว่าด้วยการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” ในทุกหัวข้อหลักการที่ 3 ว่าด้วยการเพิ่มรายได้ให้กับข้าราชการครู ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย

อยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก” หลักการที่ 4 ว่าด้วยการลดรายจ่าย ระดับความคิดเห็น “เห็นด้วยมาก” หลักการที่ 5 ว่าด้วยความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ระดับความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมาก”

พรนิภา ลิ้มปวยอม (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้เกิดจากการซื้อที่ดินหรือการสร้างบ้าน ภาษีสังคม ซื้อมอเตอร์ไซด์ การศึกษาบุตร เลี้ยงดูบิดามารดา ซื้อมอเตอร์ไซด์อำนวยความสะดวกหรือเครื่องใช้ไฟฟ้า การรักษาตัวเนื่องจากเจ็บป่วย การศึกษาต่อ และหนี้ที่เกิดจากการทำอาชีพเสริมแล้วขาดทุน สำหรับจำนวนเงินเฉลี่ยข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นหนี้ คือ คนละ 768,911.95 บาท โดยมีแหล่งเงินกู้ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า และสถาบันการเงิน สำหรับในด้านแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู ควรมีโครงการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู วิธีอื่น นอกเหนือจากการให้กู้ยืมจากเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู คือการส่งเสริมสนับสนุนการรณรงค์เพื่อสร้างวัฒนธรรมในการประหยัด และลดค่าใช้จ่ายทางสังคม การสร้างจิตสำนึกและนิสัยของการประหยัดและอดออมแก่ประชาชน

ณรงค์ กุศลสร้าง (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการดำเนินการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 การวิจัยครั้งนี้มาเพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีปัญหาการดำเนินงานกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในระดับปานกลาง 1 ด้าน และระดับน้อย 5 ด้าน ปัญหาในระดับปานกลาง คือ ด้านการติดตามการใช้จ่ายเงินของผู้กู้ ซึ่งผู้ดำเนินการไม่สามารถติดตามการใช้จ่ายเงินของผู้กู้ทุกรายได้ ปัญหาในระดับน้อยคือด้านการศึกษาพระราชบัญญัติกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ด้านการจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบการพิจารณาขอกู้ ด้านการให้กู้ยืมเงินและการชำระหนี้ ด้านหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ และด้านการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบจากคณะกรรมการกองทุน ซึ่งสถานศึกษาดำเนินการได้เป็นอย่างดีทุกด้าน ข้อเสนอแนะของการดำเนินงานกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา คือการจัดทำเอกสารหลักฐานประชาสัมพันธ์ให้ผู้ทราบ การกำหนดคุณสมบัติของผู้กู้หรือจัดทำเอกสารหลักฐานของสัญญาเงินกู้ ควรได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับระเบียบปฏิบัติทั่วไป

ลัดดาวัลย์ ฬิรพัฒน์กุล (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการเพื่อผ่อนคลายภาวะหนี้สินของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะหนี้สินของข้าราชการครู ในการขอความ

ช่วยเหลือจากหน่วยงานเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผ่อนคลายภาวะหนี้สินของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีหนี้สิน สถานภาพทางการเงิน มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย สวัสดิการต่างๆ ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครราชสีมาจำกัด ได้จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือให้ข้าราชการครูส่วนหนึ่งไม่ทราบความช่วยเหลือ ปัญหาที่พบคือ หน่วยงานไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบ และมีข้าราชการครูอีกจำนวนมากไม่ได้ขอความช่วยเหลือในสวัสดิการเนื่องจากข้าราชการครูมีปัญหาด้านการขอความช่วยเหลือ คือ การแจ้งข่าวสารหรือแจ้งกะทันหันหรือได้รับทราบภายหลัง เมื่อหมดเขตการขอรับความช่วยเหลือแล้ว อีกทั้งมีความยุ่งยากและมีขั้นตอนมากในการขอความช่วยเหลือ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ใช้สิทธิ์อยู่ในวงจำกัด ความเป็นธรรมในการพิจารณาของคณะกรรมการและข้าราชการครูไม่ทราบสิทธิ์ที่พึงได้ของตนเอง ส่วนข้าราชการครูที่ได้รับความช่วยเหลือมีจำนวนน้อยและได้รับไม่เพียงพอในการช่วยเหลือ ข้าราชการครูได้เสนอแนะการดำเนินการช่วยเหลือเพื่อผ่อนคลายภาวะหนี้สิน คือ ให้จัดเงินกู้โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 6 ต่อปี จัดเงินกู้ยืมและให้บริการอย่างทั่วถึง

สำรวจ จงเจริญ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2544 ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ว่า ข้าราชการครูที่มีหนี้สินในปี 2544 ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ว่าข้าราชการครูที่มีหนี้สินในปี 2544 ที่ประเทศถือครองหนี้อยู่ประมาณ 200,000 ล้านบาท ซึ่งโดยเฉลี่ยข้าราชการครูแต่ละคนจะมีหนี้คนละประมาณ 500,000 บาท โดยที่ข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000-20,000 บาท และอายุระหว่าง 41-50 ปี จะถือครองหนี้สูงสุด สำหรับแหล่งเงินกู้ที่นั้นสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นแหล่งเงินกู้ที่ข้าราชการครูนิยมสูงสุด รองลงมาได้แก่ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) เป็นข้าราชการครูที่มีหนี้สูงสุด รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูจากกรมสามัญศึกษา สาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้มี 3 ประการคือ 1) เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย 2) เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน 3) เพื่อใช้จ่ายในการศึกษาบุตร สำหรับแนวทางหรือมาตรการในการบรรเทาปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูนอกจากตัวครูเองจะต้องแก้ปัญหาที่ตัวครูเอง โดยการควบคุมรายจ่ายของตนเองแล้ว รัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลืออีกทางหนึ่งด้วย โดยการหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและผ่อนระยะยาว การเพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการต่างๆ ให้เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาหนี้สินครูแบบเบ็ดเสร็จคงทำได้ยากในระยะยาว รัฐบาลอาจช่วยแก้ไขได้โดยการจำกัดจำนวนครู และเร่งควบคุมคุณภาพของครู และส่งเสริมให้บุคคลที่มีคุณภาพสูงเข้ามาประกอบอาชีพนี้ พร้อมเพิ่มค่าตอบแทนให้มากเป็นเท่าตัว เพื่อการแข่งขันในเชิงคุณภาพต่อไป

จตุพร รัตนสุภา (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการชำระหนี้ของสมาชิกโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการชำระหนี้ของสมาชิกโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสินในจังหวัดนครศรีธรรมราช การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 5 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป การกู้ยืมและการใช้บุคคลค้ำประกัน วิธีในการจัดเก็บหนี้ของธนาคาร การชำระหนี้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชำระหนี้กับกลุ่มตัวอย่างสมาชิกโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสินในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 382 ตัวอย่าง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การชำระหนี้ของสมาชิกส่วนใหญ่ไม่เคยผัดนัดกำหนดชำระเงินงวด และมีความต้องการเงินกู้อีกในครั้งต่อไป ปัจจัยด้านคุณลักษณะของสมาชิก ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ศาสนา รายได้จากการประกอบอาชีพ ค่าใช้จ่ายในการอุปโภค บริโภค และด้านอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการชำระหนี้ของสมาชิกโครงการธนาคารประชาชน ปัจจัยด้านวิธีในการจัดเก็บหนี้ของธนาคาร ได้แก่ การรับฝากนอกสถานที่ การเตือนหรือการติดตามหนี้ มีความสัมพันธ์ต่อการชำระหนี้ของสมาชิกโครงการประชาชน นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นสาเหตุการผัดนัดกำหนดชำระเงินงวด พบว่าสาเหตุเนื่องมาจากสมาชิกส่วนใหญ่มีการใช้เงินนอกระบบ (เล่นแชร์) รองลงมาคือ มีการผ่อนอุปกรณ์ไฟฟ้าต่างๆ หรือรถจักรยานยนต์ รถยนต์ บ้าน ฯลฯ

นิตยา คุ่มพงษ์ ปลื้มปัญญา และมานิตย์ มัลลวงค์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการสินเชื่อและภาระหนี้สินของข้าราชการครู สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความต้องการสินเชื่อและภาระหนี้สิน ตลอดจนปัญหาและแนวทางแก้ไขของข้าราชการครูสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ข้อมูลที่ใช้ศึกษาได้มาจากการสอบถามข้าราชการครู สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 5 ภาค คือ ภาคเหนือ กลาง ใต้ ตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 16 วิทยาเขต คณะ/สถาบัน จำนวน 452 ตัวอย่าง โดยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับรายได้ (ตำแหน่งทางวิชาการ) คือกลุ่มที่ 1 ได้แก่ ครู 1 ครู 2 อาจารย์ 1 ระดับ 3-5 กลุ่มที่ 2 ได้แก่อาจารย์ 2 ระดับ 6-7 กลุ่มที่ 3 ได้แก่ อาจารย์ 3 ระดับ 8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ โดยแต่ละกลุ่มได้แบ่งออกตามลักษณะของสินเชื่อเพื่อการบริโภคเพื่อการเคหะสงเคราะห์เพื่อซื้อรถยนต์ เพื่อซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ หรือเพื่อการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว โดยศึกษาเฉพาะแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงินเท่านั้น ซึ่งผลการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของข้าราชการครู สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พบว่าข้าราชการครูทั้ง 3 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรสมากที่สุด มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท มีผู้อยู่ในอุปการะ (รวมบุตร) มากที่สุด จำนวน 2 ผลการศึกษาด้านภาระหนี้สินและปัญหาหนี้สิน พบว่าในการเลือกใช้นิยมนสินเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อเพื่อการเคหะมากที่สุด ที่เหลือเป็นสหกรณ์

ออมทรัพย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกระทรวง ศึกษาธิการ ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่น ๆ ส่วนผลของการเปลี่ยนแปลงตัวแปรตามหรือพฤติกรรม ในการกู้ยืมเงินของข้าราชการครูทั้ง 3 กลุ่ม ในสินเชื่อทุกประเภท พบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญมากที่สุด โดยพิจารณาจากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของสินเชื่อต่อราคาอัตราดอกเบี้ย มีค่ามากกว่า 1 ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของสินเชื่อต่อราคาบ้านและราคาเครื่องเพื่ออำนวยความสะดวกอื่น ๆ มีค่าน้อยกว่า 1

ทิพพาศรี อินทะกุล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู และเปรียบเทียบความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู โดยจำแนกตามเพศ อายุ อายุราชการ และระดับเงินเดือน ซึ่งผลการศึกษาวิจัย พบว่า มูลเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้ เพื่อซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซื้อหรือผ่อนรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ ลงทุนทำอาชีพเสริม ตามลำดับ ภาวะหนี้สินของข้าราชการครูอยู่ในภาวะหนี้ปกติที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งแหล่งหนี้ที่สำคัญตามลำดับคือสหกรณ์ออมทรัพย์ครู โครงการพัฒนาชีวิตครู ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ หนี้นอกระบบ และโครงการเงินทุนหมุนเวียนเป็นลำดับสุดท้าย และข้าราชการครูมีความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินด้านจัดหารายได้เสริม ด้านพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ด้านลดภาวะหนี้สิน ด้านส่งเสริมสวัสดิการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ข้าราชการครูเพศชายและเพศหญิง ข้าราชการครูที่มีอายุ อายุราชการและระดับเงินเดือนแตกต่างกันมีความต้องการในการใช้หนี้ไม่แตกต่างกัน

ธีระพล จงไกรจักร (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของข้าราชการครูภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อหลักเกณฑ์และวิธีการให้กู้ยืมเงินเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของข้าราชการครูภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อหลักเกณฑ์และวิธีการให้กู้ยืมเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นหนี้เนื่องจากใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการให้กู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนในด้านคุณสมบัติของผู้มีสิทธิกู้ยืมเงิน แนวทางในการพิจารณาคำขอกู้และการค้ำประกันและหลักประกันข้าราชการครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว แต่วิธีการให้กู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนข้าราชการครูส่วนใหญ่เห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขเป็นอันดับแรก ในประเด็นการคิดอัตราดอกเบี้ยและการกำหนดชำระคืนโดยข้าราชการครูเสนอแนะว่าการกู้ยืมให้คิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 3 ต่อปี และมีการชำระคืนไม่เกิน 120 งวด และเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขในประเด็นวงเงินกู้เป็นอันดับรองลงมา โดยเสนอแนะว่าให้เพิ่มวงเงินกู้ยืมเป็น 500,000 บาท

วิระพันธ์ สุขพานิช (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของข้าราชการครูผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาชีวิตครูที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครู ซึ่งการวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครู จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมและเป็นรายด้านใน 3 ด้าน คือด้านการรวมกลุ่มของข้าราชการครู ด้านการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ และด้านการให้บริการของธนาคารออมสิน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครู ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาชีวิตครูจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 275 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน คือโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.43 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นฐานคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาชีวิตครู จังหวัดกาญจนบุรีมีความเห็นด้วยต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครูโดยรวมและเป็นรายได้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาชีวิตครูจังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครูใน 3 ด้าน คือ ด้านการรวมกลุ่มของข้าราชการครู ด้านการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการและด้านการให้บริการของธนาคารออมสิน จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ และขนาดโรงเรียน ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามตัวแปร, ปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการครูเห็นว่าปัญหาในการรวมกลุ่มของข้าราชการครู คือข้าราชการครูส่วนมากไม่ทำกิจกรรมกลุ่มอย่างจริงจัง ควรแก้ปัญหาด้วยการให้หน่วยงานต้นสังกัดและส่วนราชการระดับกระทรวงให้การสนับสนุนข้าราชการครูทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ปัญหาด้านการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ คือหน่วยงานระดับกระทรวงไม่เข้าใจสภาพปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูในพื้นที่ ควรแก้ปัญหาด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่แต่ละพื้นที่และปัญหาด้านการให้บริการของธนาคารออมสิน คือหลักเกณฑ์การให้กู้ยืมยุ่งยาก ไม่ยืดหยุ่น และพนักงานบางคนไม่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการ ควรแก้ปัญหาด้วยการปรับหลักเกณฑ์ให้มีความยืดหยุ่นและอบรมพนักงานให้มีความรู้เกี่ยวกับโครงการเพื่อประสิทธิภาพในการบริหาร

งานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

นิตติยา มินสาคร (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในหลักคำสอนศาสนาอิสลาม ผลการศึกษาพบว่า หลักคำสอนศาสนาอิสลามที่สอดคล้องกับแนวคิดตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสนองวัตถุประสงค์หลัก 7 ประการคือ 1. การประหยัด 2.

ความขยัน 3. ความอดทน 4. ความเสียสละ 5. ความสามัคคี 6. ความซื่อสัตย์ 7. รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากวัตถุประสงค์หลัก 7 ประการ ที่คำสอนของศาสนาอิสลามสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงนี้ทำให้อิสลามิกชนสามารถนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยแก้ไขวิกฤติเศรษฐกิจที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

ปนัดดา พงศ์ณภาพิไล (2543: 67) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการอบรม เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ผลการศึกษาพบว่า บุตรเกษตรกรมีความต้องการในการเข้ารับการศึกษาอบรมในเรื่องโรคแมลงศัตรูพืชและการป้องกันกำจัดมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือเรื่องการผลิตไม้ผลและการผลิตพืชในการเกษตรผสมผสาน และต้องการระยะเวลาในการฝึกอบรม 10 วัน หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้างของเนื้อหา เทคนิควิธีการ ระยะเวลาและการประเมินผล

สมศักดิ์ ลาดี (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนต้องการให้มีการวางแผนจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ และผู้ปกครองเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

พระมหาสิทธิพงศ์ สิทธิเมธี (สุदीใจ) (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลทางเศรษฐกิจและสังคมในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ตำบลเขาหินพัฒนา อำเภอลือเมิรพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่าลักษณะทั่วไปในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงทิศทางการดำเนินชีวิต ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากกว่าก่อนเข้าโครงการฯ แม้การเปลี่ยนแปลงบางอย่างยังไม่เห็นชัดเจนแต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ามีเรื่องใดเลวไปกว่าเดิมเลย ลักษณะทางเศรษฐกิจพบว่า หลังจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ แล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่มีลักษณะการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนถึงมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น โดยเฉพาะมีความพอเพียงด้านปัจจัย 4 ดีขึ้นกว่าเดิม การทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่าการผลิตอาหารเพื่อบริโภคเองโดยเฉลี่ย และมูลค่าของการผลิตอาหาร และเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนดีขึ้น สถานะทางสังคมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีกิจกรรมทางสังคมเท่าเดิมและมากขึ้นทั้งในครัวเรือนและนอกครัวเรือน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรสามารถมีเงินสนับสนุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานได้มากกว่าเดิม

สำนักงานสภาพัฒนาการศึษา (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สถาบัน และชุมชน ควรใช้กลยุทธ์ในการสร้างอุดมการณ์ร่วมกันในการทำงาน และใช้ชุมชนที่แต่ละสถาบันรับผิดชอบเป็นเป้าหมายหลักของการปฏิบัติงาน โดยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั่วประเทศ เป็นการพัฒนาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมทั้งระบบอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าในการทำโครงการอาชีพของนักเรียนนั้น ยังมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า ไม่ประหยัดและใช้อย่างสิ้นเปลือง รวมทั้งยังไม่มีมีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ เครื่องมือและความรู้ต่าง ๆ แก่กัน หลักจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการ ปรากฏว่านักเรียนมีค่าใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และความรู้ต่าง ๆ ที่นำสิ่งที่เหลือใช้ในโครงการมาใช้ประโยชน์ ปรึกษากับคนในครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือ สนับสนุน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนและครูผู้สอนเป็นไปในทางบวก และความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงการอาชีพของนักเรียนก็เป็นไปในทางบวกเช่นเดียวกัน

พัฒนภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทครูในการส่งเสริมความรู้ เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 44.3 อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 34.5 และอยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 21.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของครูได้แก่ 1. เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอน เศรษฐกิจพอเพียง 2. การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน 3. การสนับสนุนจากโรงเรียน 4. รายวิชาที่สอน

ดวงพร เจริญสุข และคณะ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อระบบเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนระบบเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปในภาวะสังคมปัจจุบันและส่วนใหญ่ เห็นความสำคัญต้องการนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและยังช่วยทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นและส่วนใหญ่ประชาชน เห็นควรนำระบบเศรษฐกิจพอเพียงองค์กรในทุกระดับหน่วยงานควรส่งเสริมให้ประชากรใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่ใช้จ่ายเกินตัวรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วนใหญ่ประชาชนต้องการที่จะให้รัฐบาลส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าและสอดคล้องกับภาวะปัจจุบันในด้านการลงทุน ผลกำไร เพื่อให้มีเงินหมุนเวียนในประเทศสูง และการจ้างงานสูง

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ทูเวอร์ (ทิพพาศรี อินทะกุล. 2547; อ้างอิงจาก Tover. 1997: 44-61) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการออกจากงานและผลสัมฤทธิ์ของงาน ซึ่งจากผลจากการศึกษาพบว่าความก้าวหน้าในเงินเดือนจะมีผลต่อการออกจากงานและเงินเดือน และการเลื่อนตำแหน่งจะสามารถใช้ทำนายการออกจากงานได้

พอร์เตอร์ (Porter. 1999: Online) ได้ศึกษาบทบาทการให้คำปรึกษาในด้านเงินช่วยเหลือเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาในการจัดการเงินกู้ จากการศึกษพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการกู้ยืมเงิน เนื่องมาจากการไม่ได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับการกู้เงินยังไม่เพียงพอทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งทำให้เกิดการสะสมหนี้สินของนักศึกษาโดยผ่านทางบัตรเครดิต สำหรับปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ในการรับรู้ของขบวนการกู้ยืมเงิน ปัจจัยด้านความเข้าใจด้านความรับผิดชอบของการกู้ยืมเงิน และปัจจัยด้านการตัดสินใจของนักศึกษาในการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม

เฟอร์กูสัน และ ยูยีน (Ferguson and Ralph Eugene. 2003: Online) ได้ศึกษาการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำนายระดับหนี้สินของนักศึกษาปริญญาเอก ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการลงทุนทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เป็นการลงทุนที่รัฐบาลให้การช่วยเหลือน้อย ดังนั้น นักศึกษาในระดับปริญญาเอกจึงต้องรับภาระในการใช้จ่ายค่าเล่าเรียนของตนเองอย่างเต็มอัตรา ซึ่งจากข้อมูลพบว่านักศึกษาปริญญาเอกกู้ยืมเงินจำนวนสูงถึง \$15,000 ตลอดการศึกษา และนักศึกษาที่กู้ยืมนั้นเป็นนักศึกษาที่มีรายได้ต่ำ เป็นนักศึกษาที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ดังนั้น จึงก่อให้เกิดอุปสรรคในการเรียน อีกทั้งทางมหาวิทยาลัยก็ได้เพิ่มค่าลงทะเบียน ทำให้เกิดปัญหาในการใช้จ่าย ค่าเล่าเรียนที่สูงขึ้น จึงได้มีข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการหนี้สิน ขอให้รัฐบาลหาวิธีการช่วยเหลือให้แก่นักศึกษาครอบครัว และผู้บริหารในการวางแผนการศึกษาเพื่อเป็นการลดปัญหาในการเกิดหนี้สินขึ้น

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เห็นได้ว่าสภาพการมีหนี้สินของข้าราชการครูส่วนใหญ่ เป็นหนี้ที่เกิดจากการซื้อบ้านเพื่อที่อยู่อาศัย การซื้อยานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ การซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า เพื่ออำนวยความสะดวก ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หนี้ที่เกิดจากการศึกษา เช่น การศึกษาของบุตร และการศึกษาเพื่อยกระดับพัฒนาตนเอง นอกจากนี้หนี้ที่เกิดจากการลงทุนทำธุรกิจ และหนี้ที่เกิดจากค่านิยมในความเป็นทันสมัย นำไปสู่การเป็นหนี้ที่ฟุ่มเฟือย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้ข้าราชการครูเกิดภาวะหนี้สินในที่สุด ส่วนแหล่งเงินกู้ของข้าราชการครูมีอยู่

หลากหลาย เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สถาบันการเงิน ธนาคาร บุคคลทั่วไป ฯลฯ และจากการศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับบุคคลหรือหน่วยงานโดยการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงให้ทุกคนได้รับทราบเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตทำให้รู้จักความพอเพียง โดยการนำหลักคำสอนทางศาสนาเข้ามาใช้กับการดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดี มีการวางแผนที่ดี ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ให้ความสำคัญอย่างคุ้มค่า มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การใช้ชีวิตอยู่ในความไม่ประมาท ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายอันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีอย่างพอเพียง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำนวน 1,660 คน โดยแบ่งกลุ่มประชากรเป็น 3 อำเภอ คืออำเภอเมืองเพชรบูรณ์ 1,063 คน อำเภอชนแดน 401 คน และอำเภอวังโป่ง 196 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำนวน 352 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้นในการสุ่ม (Strata) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1. ศึกษาข้อมูลจำนวนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ซึ่งพบว่า มีครูผู้สอนจำนวนทั้งสิ้น 1,660 คน จาก 165 โรงเรียน

2.2. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนครูผู้สอน 1,660 คน โดยการเปิดตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) จากจำนวน 1,700 ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 313 คน

2.3. แต่ละอำเภอสุ่มกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนมาร้อยละ 30 โดยวิธีการจับฉลาก ได้จำนวน 51 โรงเรียน

2.4. แต่ละโรงเรียนสุ่มกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนมาร้อยละ 50 โดยวิธีการจับฉลาก
ได้จำนวน 352 คน ดังปรากฏตามตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนสถานศึกษาและจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน สถานศึกษา	ครูผู้สอน	จำนวน สถานศึกษา	ครูผู้สอน
เมืองเพชรบูรณ์	89	1,063	27	209
ชนแดน	54	401	17	102
วังโป่ง	22	196	7	41
รวม	165	1,660	51	352

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 1 โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลทั่วไปของครูผู้สอน ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกดังนี้ สภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร วารสาร บทความ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินของครู พฤติกรรมการใช้จ่ายของครูและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย
2. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ทั้ง 3 ด้าน และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงในด้านของเนื้อหา และให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความชัดเจน มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย
 - 3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศ แสงศักดิ์ หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 3.2 ดร.วิลาวัลย์ มาคุ้ม ผู้อำนวยการกลุ่มใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ
 - 3.3 ดร.สุเมธ งามกนก อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 - 3.4 นายเดชพล ลีตยารักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจพอเพียงและธนาคารสมอง กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงและธนาคารสมอง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - 3.5 นายธนวรรธน์ ไสยประพาส รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1974: 302) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 โดยด้านความพอประมาณ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ด้านความมีเหตุผลมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์นำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการประสานงานกับครูผู้สอนในสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยไปแจกให้กับครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยและมีผู้ช่วยผู้วิจัยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ช่วยในการแจกให้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด จำนวน 352 คน จากจำนวน 51 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือช่วยตอบแบบสอบถาม พร้อมนัดหมายวันเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้ติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทุกฉบับพบว่า ครบถ้วนและสมบูรณ์ทุกฉบับ ใช้วิเคราะห์ได้ทุกฉบับ
2. ให้รหัสข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1
3. แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้
ให้ 5 คะแนน เมื่อ ตอบมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด
ให้ 4 คะแนน เมื่อ ตอบมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาก
ให้ 3 คะแนน เมื่อ ตอบมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงปานกลาง
ให้ 2 คะแนน เมื่อ ตอบมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงน้อย
ให้ 1 คะแนน เมื่อ ตอบมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง ใช้การแบ่งกลุ่มตัวแปรแบบอิงกลุ่ม ตามเกณฑ์ของวิเชียร เกตุสิงห์ คือ $\bar{X} \pm .5 S.D.$

2. ข้อมูลตอนที่ 2 การวิเคราะห์การใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่เพชรบูรณ์ เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลผลโดยใช้เกณฑ์ของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	หมายถึง
4.50 – 5.00	มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ระดับมาก
2.50 – 3.49	มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ระดับน้อย
1.00 – 1.49	มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ระดับน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยทดสอบความแตกต่างใช้การทดสอบค่าที (t-test) กับเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) กับสภาพการมีหนี้สิน รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน และทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD)

4. ข้อมูลตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหาของปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสรุปประเด็น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าความถี่
 - 1.2 ค่าร้อยละ
 - 1.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
 - 1.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาค่าอำนาจจำแนกโดยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item Total Correlation) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่า “ครูที่มีสภาพการมีหนี้สินต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน” ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD)

3.2 สมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า “ครูที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน” ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test)

3.3 สมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ว่า “ครูที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน” ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD)

3.4 สมมติฐานข้อที่ 4 ที่ตั้งไว้ว่า “ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน” ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธี Least Significant Difference (LSD)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์
ข้อมูลและการแปลผลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบใน t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบใน F-distribution
df	แทน	ระดับความเป็นอิสระ (Degrees of freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสอง (Mean Squares)
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของ
ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

3 ด้าน

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ผลปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ
1. สภาพการมีหนี้สิน		
ไม่มีหนี้สิน	38	10.80
มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	300	85.20
มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน	14	4.00
รวม	352	100.00
2. เพศ		
ชาย	104	29.50
หญิง	248	70.50
รวม	352	100.00
3. รายได้		
ต่ำกว่า 22,251 บาท	103	29.26
22,251-29,519 บาท	110	31.25
มากกว่า 29,519 บาท	139	39.49
รวม	352	100.00

ตาราง 4 (ต่อ)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ
4. ประสบการณ์ในการทำงาน		
ต่ำกว่า 20 ปี	96	27.27
20 - 27 ปี	115	32.67
มากกว่า 27 ปี	141	40.06
รวม	352	100.00

จากตาราง 4 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน พบว่าไม่มีหนี้สิน จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 มีหนี้สินพอใช้คืนได้ จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 85.20 และมีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4

จำแนกตามเพศ พบว่าเป็นเพศชาย จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 และเพศหญิง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 70.50

จำแนกตามรายได้ พบว่ารายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 29.26 รายได้ 22,251 - 29,519 บาท จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 และรายได้มากกว่า 29,519 บาท จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 39.49

จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 ประสบการณ์ในการทำงาน 20-27 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 32.67 และประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 27 ปี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 40.06

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 3 ด้าน
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของ
 ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
 เป็นรายรวมและรายด้าน

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความพอประมาณ	3.81	.47	มาก
ด้านความมีเหตุผล	4.06	.47	มาก
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.82	.47	มาก
รวม	3.90	.42	มาก

จากตาราง 5 พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับ
 ประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ
 มาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D.= .42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนว
 เศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์
 เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมีเหตุผล
 ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .47) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = .47) และด้านความ
 พอประมาณ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.47)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครู
ผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
ด้านความพอประมาณ จำแนกเป็นรายข้อ (n = 352)

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความพอประมาณ			
1. ท่านได้มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบก่อนการซื้อ สินค้าเพื่ออุปโภค บริโภค	3.86	.76	มาก
2. ท่านพอใจในการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ หรูหรา	4.14	.74	มาก
3. ท่านไม่เปรียบเทียบการใช้จ่ายของตนเองกับการใช้จ่ายของผู้อื่น	3.82	.95	มาก
4. ท่านใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าโดยคำนึงถึงปริมาณที่มีความพอดี พอเหมาะกับความต้องการของตนเอง	4.11	.69	มาก
5. ท่านไม่นิยมการซื้อสินค้าระบบผ่อนส่ง	3.87	1.00	มาก
6. ท่านมีการหารายได้เสริมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สอนพิเศษ ขายของนอกเวลาทำการ	2.26	1.30	น้อย
7. ท่านปลูกพืชผักทำสวนครัวไว้รับประทานเอง	3.08	1.17	ปานกลาง
8. ท่านใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า โดยคำนึงถึงประโยชน์หรือความคุ้มค่า	4.12	.73	มาก
9. ท่านได้มีการกำกับตัวเองในการใช้จ่ายโดยการประหยัด ตัด ทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต	3.80	.78	มาก
10. ท่านควบคุมการใช้เงินในการซื้อเสื้อผ้า เครื่องประดับสำหรับ ตนเอง	3.88	.85	มาก
11. ท่านเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ และเหมาะสมกับความ ต้องการของร่างกาย	4.10	.69	มาก
12. ท่านเลือกซื้อสินค้าอุปโภค บริโภคเฉพาะที่มีความจำเป็นต้อง ใช้ และพอเหมาะกับความต้องการ	4.10	.64	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
13. ท่านไม่เลือกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย และเกินความจำเป็น	3.96	.84	มาก
14. ท่านปฏิบัติตนโดยยึดหลักการพึ่งตนเอง	4.30	.66	มาก
15. ท่านเสียสละเพื่อผู้อื่น	3.82	.75	มาก
รวม	3.81	.47	มาก

จากตาราง 6 พบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความพอประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 14 ท่านปฏิบัติตนโดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .66) รองลงมาคือ ข้อ 2 ท่านพอใจในการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ หรูหรา ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .74) และข้อ 8 ท่านใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าโดยคำนึงถึงประโยชน์หรือความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .73) ยกเว้นข้อ 7 ท่านปลูกพืชผักทำสวนครัวไว้รับประทานเอง อยู่ในระดับปานกลาง และข้อ 6 ท่านมีการหารายได้เสริมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สอนพิเศษ ขายของนอกเวลาทำการ อยู่ในระดับน้อย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับสุดท้ายคือ ข้อ 3 ท่านไม่เปรียบเทียบการใช้จ่ายของตนเองกับการใช้จ่ายของผู้อื่น ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = .95) ข้อ 15 ท่านเสียสละเพื่อผู้อื่น ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = .75) และข้อ 9 ท่านได้มีการกำกับตัวเองในการใช้จ่ายโดยการประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = .78)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของ
ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
ด้านความมีเหตุผล จำแนกเป็นรายข้อ (n = 352)

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความมีเหตุผล			
16. ท่านนิยมซื้อสินค้าไทยมากกว่าซื้อสินค้าที่นำเข้าจาก ต่างประเทศในประเภทและชนิดเดียวกัน	4.11	.77	มาก
17. ก่อนใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้า ท่านคิดไตร่ตรองโดยคำนึงถึง ความประหยัด ความคุ้มค่า และประโยชน์สูงสุดในสินค้านั้น	4.15	.69	มาก
18. ท่านนิยมการประกอบอาหารรับประทานเองโดยคำนึงถึงการ ประหยัด และความปลอดภัยในการบริโภค	4.05	.87	มาก
19. ท่านพยายามใช้จ่ายหรือดำรงชีวิตภายในกรอบรายได้	4.16	.70	มาก
20. ท่านพยายามไม่ใช้จ่ายเงินเพื่อสนองความอยากของตนเอง	3.85	.80	มาก
21. ท่านใช้บัตรเครดิตเพราะเห็นประโยชน์ ไม่ใช่ตามกระแสบริโภค นิยม หรือถูกใจ	3.26	1.43	ปานกลาง
22. ท่านซื้อของใช้ส่วนตัวโดยคำนึงถึงความพอดีพอกับความ จำเป็นที่ต้องการ	4.14	.64	มาก
23. ท่านเปรียบเทียบคุณภาพประโยชน์ ความคุ้มค่ากับการใช้งานของ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจซื้อ	4.14	.64	มาก
24. สินค้าที่ซื้อมาแล้วท่านสามารถใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าตามที่ คิดไว้	4.09	.72	มาก
25. การโฆษณาสินค้าลดราคาจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของท่าน	3.72	.94	มาก
26. ท่านใช้ทรัพยากร เช่น น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด	3.99	.75	มาก
27. ในการประกอบอาชีพและหารายได้ ท่านคำนึงถึงความสุจริต	4.62	.61	มากที่สุด
28. เมื่อมีปัญหาการใช้จ่าย ท่านแก้ไขอย่างมีเหตุมีผลโดย พยายามหาสาเหตุและแก้ไขอย่างมีสติ	4.28	.64	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
29. ท่านมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) ใน ทางบวก เช่น เห็นว่าตนเองมีคุณค่า	4.23	.67	มาก
30. ท่านมีความรู้เศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลักนำทางท่านให้มี จิตสำนึกที่ดีต่อสังคม	4.17	.66	มาก
รวม	4.06	.47	มาก

จากตาราง 7 พบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความมีเหตุผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 28 เมื่อมีปัญหาการใช้จ่ายท่านแก้ไขอย่างมีเหตุมีผล โดยพยายามหาสาเหตุและแก้ไขอย่างมีสติ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .64) รองลงมาคือ ข้อ 29 ท่านมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) ในทางบวก เช่น เห็นว่าตนเองมีคุณค่า ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .67) และข้อ 30 ท่านมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) ในทางบวก เช่น เห็นว่าตนเองมีคุณค่า ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .66) ยกเว้น ข้อ 27 ในการประกอบอาชีพและหารายได้ ท่านคำนึงถึงความสุขจิต อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ 21 ท่านใช้บัตรเครดิตเพราะเห็นประโยชน์ ไม่ใช่ตามกระแสบริโภคนิยม หรือถูกจูงใจ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับสุดท้ายคือ ข้อ 26 ท่านใช้ทรัพยากร เช่น น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .75) ข้อ 20 ท่านพยายามไม่ใช้จ่ายเงินเพื่อสนองความอยากของตนเอง ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .80) และข้อ 25 การโฆษณาสินค้าลดราคาจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของท่าน ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = .94)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของ
ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จำแนกเป็นรายข้อ (n = 352)

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี			
31. ท่านรักษาวินัยทางการเงิน เช่น จัดทำบัญชีรายจ่ายประจำวัน สำหรับการควบคุมการใช้จ่ายไม่ให้เกิดความจำเป็น	3.53	.93	มาก
32. ท่านวิเคราะห์บัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อตรวจสอบพฤติกรรม การใช้จ่ายของตนเอง	3.54	.89	มาก
33. ท่านมีการออมเงินเป็นประจำ	3.56	.92	มาก
34. ท่านได้ออมเงินด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การซื้ออสังหาริมทรัพย์ การซื้อทองเพื่ออาจได้กำไรในอนาคต	2.90	1.17	ปานกลาง
35. ท่านมีการประกันชีวิตเพื่อเป็นการออมเงินและสร้าง หลักประกันสำหรับตนเองและผู้เกี่ยวข้อง	3.61	1.00	มาก
36. ท่านมีการกั้นเงินออมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใน อนาคต ยามฉุกเฉิน หรือเวลาเดือดร้อน	3.52	.91	มาก
37. ท่านทำการต่าง ๆ โดยยึดหลักการช่วยตนเองพึ่งพาตนเอง	4.15	.69	มาก
38. ท่านมีหลักการทางศาสนายึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต	4.19	.70	มาก
39. ท่านหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด และอบายมุข	4.38	.80	มาก
40. ท่านร่วมมือในการสร้างประชาคมเพื่อร่วมกันส่งเสริมการ ช่วยเหลือหรือการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชน	3.59	.81	มาก
41. ท่านใช้หลักการทางด้านศีลธรรมในการบริโภคสินค้าหรือบริการ	3.89	.68	มาก
42. ท่านยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต	4.51	.66	มากที่สุด
43. ท่านพยายามรักษาสุขภาพของตนเอง เช่น การออกกำลังกาย การควบคุมการบริโภค	3.96	.79	มาก

ตาราง 8 (ต่อ)

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
44. ท่านวิเคราะห์ปัญหาที่รายรับรายจ่าย เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง	3.96	.66	มาก
45. ท่านมีการออมเงินเป็นประจำ	3.96	.65	มาก
รวม	3.82	.47	มาก

จากตาราง 8 พบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ข้อ 39 ท่านหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุข ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .80) รองลงมาคือ ข้อ 38 ท่านมีหลักการทางศาสนายึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = .70) และข้อ 37 ท่านทำการต่าง ๆ โดยยึดหลักการช่วยตนเองพึ่งพาตนเอง ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .69) ยกเว้นข้อ 42 ท่านยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ 34 ท่านได้ออมเงินด้วยวิธีการอื่น เช่น การซื้อสิ่งหาปริมาตรพย์ การซื้อทองเพื่ออาจได้กำไรในอนาคต อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับสุดท้าย คือ ข้อ 32 ท่านวิเคราะห์ปัญหาที่รายรับรายจ่าย เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .89) ข้อ 31 ท่านรักษาวินัยทางการเงิน เช่น จัดทำบัญชีรายจ่ายประจำวันสำหรับการควบคุมการใช้จ่ายไม่ให้เกิดความจำเป็น ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .93) และข้อ 36 ท่านมีการกั้นเงินออมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ยามฉุกเฉิน หรือเวลาเดือดร้อน ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = .91)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการพฤติกรรมใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน นำเสนอในตาราง 9-18

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ไม่มีหนี้สิน (n = 38)			มีหนี้สิน พอใช้คืนได้ (n = 300)			มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน (n = 14)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความพอประมาณ	3.94	.43	มาก	3.82	.47	มาก	3.39	.43	ปานกลาง
ด้านความมีเหตุผล	4.09	.42	มาก	4.09	.46	มาก	3.52	.54	มาก
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.82	.45	มาก	3.84	.47	มาก	3.40	.45	ปานกลาง
รวม	3.95	.38	มาก	3.91	.41	มาก	3.44	.37	ปานกลาง

จากตาราง 9 แสดงว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมของผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่ไม่มีหนี้สิน และครูผู้สอนที่มีหนี้สิน พอใช้คืนได้ อยู่ในระดับมาก และครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและครูผู้สอนที่มีหนี้สินพอใช้คืนได้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาการใช้คืน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวและความพอประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 10 วิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอน
ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวม
และรายด้าน จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	แหล่งความ แปรปรวน	ระดับชั้น ความอิสระ (df)	ผลรวมความ แปรปรวน (SS)	ค่าเฉลี่ยความ แปรปรวน (MS)	F
ด้านความพอประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	2	3.08	1.54	7.10**
	ภายในกลุ่ม	349	75.61	.22	
	รวม	351	78.69		
ด้านความมีเหตุผล	ระหว่างกลุ่ม	2	4.25	2.13	10.10**
	ภายในกลุ่ม	349	73.45	.21	
	รวม	351	77.70		
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	2.49	1.24	5.68**
	ภายในกลุ่ม	349	76.49	.22	
	รวม	351	78.98		
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	3.11	1.55	9.25**
	ภายในกลุ่ม	349	58.63	.17	
	รวม	351	61.74		

** p < .01

จากตาราง 10 แสดงว่าครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่มีสภาพการมีหนี้สิน
ต่างกันไปพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญที่ระดับ .01

เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงได้เปรียบเทียบความ
แตกต่างกันเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการ Least Significant Difference (LSD) ปรากฏผลดังตาราง 11 - 14

ตาราง 11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมของ
ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน

สภาพการมีหนี้สิน	$\bar{X}$	ไม่มีหนี้สิน	มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน
		3.95	3.91	3.44
ไม่มีหนี้สิน	3.95	-	0.04	0.51**
มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	3.91		-	0.47**
มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน	3.44			-

** p < .01

จากตาราง 11 แสดงว่า ครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สิน พอใช้คืนได้มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมสูงกว่าครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอน
ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความ
พอประมาณ จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน

สภาพการมีหนี้สิน	$\bar{X}$	ไม่มีหนี้สิน	มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน
		3.94	3.82	3.39
ไม่มีหนี้สิน	3.94	-	0.12	0.54**
มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	3.82		-	0.43**
มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน	3.39			-

** $p < .01$

จากตาราง 12 แสดงว่า ครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สิน พอใช้คืนได้มีค่าเฉลี่ย
พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน

สภาพการมีหนี้สิน	$\bar{X}$	ไม่มีหนี้สิน	มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน
		4.09	4.09	3.52
ไม่มีหนี้สิน	4.09	-	.004	0.57**
มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	4.09		-	0.56**
มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน	3.52			-

** $p < .01$

จากตาราง 13 แสดงว่า ครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สิน พอใช้คืนได้มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน

สภาพการมีหนี้สิน	$\bar{X}$	ไม่มีหนี้สิน	มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน
		3.82	3.84	3.40
ไม่มีหนี้สิน	3.82	-	.02	0.41**
มีหนี้สิน พอใช้คืนได้	3.84		-	0.43**
มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน	3.40			-

** $p < .01$

จากตาราง 14 แสดงว่า ครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สิน พอใช้คืนได้มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 15 เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับ
ประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามเพศ

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ชาย			หญิง			t
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
ความพอประมาณ	3.83	.51	มาก	3.81	.46	มาก	.48
ความมีเหตุผล	4.06	.53	มาก	4.06	.44	มาก	.05
การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.78	.50	มาก	3.83	.46	มาก	.92
รวม	3.89	.47	มาก	3.90	.40	มาก	.17

จากตาราง 15 แสดงว่าครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม และรายด้าน ทั้ง 3 ด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	รายได้								
	ต่ำกว่า 22,251 บาท			22,251 - 29,519 บาท			มากกว่า 29,519 บาท		
	(n = 103)			(n = 110)			(n = 130)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความพอประมาณ	3.71	.45	มาก	3.77	.47	มาก	3.92	.48	มาก
ด้านความมีเหตุผล	4.01	.43	มาก	3.98	.48	มาก	4.17	.48	มาก
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.74	.51	มาก	3.80	.44	มาก	3.88	.47	มาก
รวม	3.82	.40	มาก	3.85	.41	มาก	3.99	.43	มาก

จากตาราง 16 แสดงว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท 22,251 – 29,519 บาท และมากกว่า 29,519 บาท อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท 22,251 – 29,519 บาท และมากกว่า 29,519 บาท อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตาราง 17 วิเคราะห์ความแปรปรวนพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้

พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	แหล่งความแปรปรวน	ระดับชั้นความอิสระ (df)	ผลรวมความแปรปรวน (SS)	ค่าเฉลี่ยความแปรปรวน (MS)	F
ด้านความพอประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	2	2.93	1.47	6.75**
	ภายในกลุ่ม	349	75.76	.21	
	รวม	351	78.69		
ด้านความมีเหตุผล	ระหว่างกลุ่ม	2	2.55	1.28	5.92**
	ภายในกลุ่ม	349	75.14	.21	
	รวม	351	77.70		
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	1.25	.62	2.81
	ภายในกลุ่ม	349	77.73	.22	
	รวม	351	78.98		
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	2.08	1.04	6.10**
	ภายในกลุ่ม	349	59.66	.17	
	รวม	351	61.74		

** p < .01

จากตาราง 17 แสดงว่าครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่มีรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ด้านความพอประมาณและด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

เมื่อพบว่าความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 จึงได้เปรียบเทียบความแตกต่างกันเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการ Least Significant Difference (LSD) ผลปรากฏดังตาราง 18 -20

ตาราง 18 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจเพียงโดยรวมของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามรายได้

รายได้	$\bar{X}$	รายได้		
		ต่ำกว่า 22,251 บาท	22,251-29,519 บาท	มากกว่า 29,519 บาท
		3.82	3.85	3.99
ต่ำกว่า 22,251 บาท	3.82	-	0.03	0.17**
22,251-29,519 บาท	3.85		-	0.14**
มากกว่า 29,519 บาท	3.99			-

* $p < .01$

จากตาราง 18 แสดงว่า ครูผู้สอนที่มีรายได้มากกว่า 29,519 บาท มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมสูงกว่าครูผู้สอนที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท และ 22,251 – 29,519 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 19 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจเพียงของครูผู้สอน
ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความ
พอประมาณ จำแนกตามรายได้

รายได้	$\bar{X}$	รายได้		
		ต่ำกว่า 22,251 บาท	22,251-29,519 บาท	มากกว่า 29,519 บาท
		3.71	3.77	3.92
ต่ำกว่า 22,251 บาท	3.71	-	0.06	0.21**
22,251-29,519 บาท	3.77		-	0.15*
มากกว่า 29,519 บาท	3.92			-

* $p < .05$ ** $p < .01$

จากตาราง 19 แสดงว่า ครูผู้สอนที่มีรายได้มากกว่า 29,519 บาท มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท และ 22,251 – 29,519 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 20 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจเพียงของครูผู้สอน
ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความ
มีเหตุผล จำแนกตามรายได้

รายได้	$\bar{X}$	รายได้		
		ต่ำกว่า 22,251 บาท	22,251-29,519 บาท	มากกว่า 29,519 บาท
	$\bar{X}$	4.00	3.98	4.17
ต่ำกว่า 22,251 บาท	4.00	-	0.02	0.16**
22,251-29,519 บาท	3.98		-	0.18**
มากกว่า 29,519 บาท	4.17			-

** p < .01

จากตาราง 20 แสดงว่า ครูผู้สอนที่มีรายได้มากกว่า 29,519 บาท มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท และ 22,251 – 29,519 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	ประสบการณ์ในการทำงาน								
	ต่ำกว่า 20 ปี			20 – 27 ปี			มากกว่า 27 ปี		
	(n = 96)			(n = 115)			(n = 141)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความพอประมาณ	3.70	.47	มาก	3.84	.47	มาก	3.87	.46	มาก
ด้านความมีเหตุผล	3.97	.46	มาก	4.07	.46	มาก	4.12	.48	มาก
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.80	.50	มาก	3.81	.44	มาก	3.84	.49	มาก
รวม	3.82	.41	มาก	3.91	.41	มาก	3.94	.43	มาก

จากตาราง 21 แสดงว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 20 ปี 20 – 27 ปี และมากกว่า 27 ปี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี 20 – 27 ปี และมากกว่า 27 ปี อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตาราง 22 วิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	แหล่งความ แปรปรวน	ระดับชั้น ความอิสระ (df)	ผลรวมความ แปรปรวน (SS)	ค่าเฉลี่ยความ แปรปรวน (MS)	F
ด้านความพอประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.72	.86	3.91*
	ภายในกลุ่ม	349	76.96	.22	
	รวม	351	78.69		
ด้านความมีเหตุผล	ระหว่างกลุ่ม	2	1.35	.68	3.09*
	ภายในกลุ่ม	349	76.34	.22	
	รวม	351	77.70	.22	
ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	.13	.06	.29
	ภายในกลุ่ม	349	78.85	.23	
	รวม	351	78.98		
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	.85	.43	2.45
	ภายในกลุ่ม	349	60.89	.17	
	รวม	351	61.74		

* $p < .05$

จากตาราง 22 แสดงว่า ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไม่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความพอประมาณและด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้เปรียบเทียบความแตกต่างกันเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการ Least Significant Difference (LSD) ผลปรากฏดังตาราง 23 -24

ตาราง 23 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความพอประมาณ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	$\bar{X}$	ประสบการณ์ในการทำงาน		
		ต่ำกว่า 20 ปี	20-27 ปี	มากกว่า 27 ปี
	$\bar{X}$	3.70	3.84	3.87
ต่ำกว่า 20 ปี	3.70	-	0.14*	0.17*
20 – 27 ปี	3.84		-	0.03
มากกว่า 27 ปี	3.87			-

* $p < .05$

จากตาราง 23 แสดงว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 20-27 ปีมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรม การใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 27 ปีมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 24 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน		ประสบการณ์ในการทำงาน		
		ต่ำกว่า 20 ปี	20-27 ปี	มากกว่า 27 ปี
	$\bar{X}$	3.97	4.07	4.12
ต่ำกว่า 20 ปี	3.97	-	0.10	0.15*
20 – 27 ปี	4.07		-	0.05
มากกว่า 27 ปี	4.12			-

* $p < .05$

จากตาราง 24 แสดงว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 27 ปีมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

ผลการวิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่าย

จากการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 สามารถสรุปข้อปัญหาที่น่าเสนอโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

อันดับ	ปัญหา	จำนวน
1	ครูมีรายจ่ายสูง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าครองชีพปัจจุบันสูงราคาสินค้าแพงแต่รายได้เท่าเดิม ทำให้มีเงินใช้ไม่ครบเดือน เพราะรายรับกับรายจ่ายไม่สมดุลกัน	36
2	การวางแผนการใช้เงินไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้คิดให้รอบคอบ ทำให้ใช้จ่ายเกินรายได้ เกินฐานะของตัวเอง	9
3	การได้ดูสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดกิเลส ทำให้เกิดความอยากได้อันนำไปสู่การใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ใช้เงินซื้อสิ่งของที่ไม่จำเป็น โดยซื้อสิ่งของในการอุปโภคบริโภคที่ลดราคาทั้ง ๆ ที่มีอยู่แล้ว	7
4	การมีค่านิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์	5

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. พยายามใช้จ่ายอย่างประหยัดเท่าที่จำเป็น โดยการปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง ในการใช้จ่ายควรคำนึงถึงความจำเป็น มีสิ่งของใช้อยู่แล้วไม่ควรไปซื้อสิ่งของใหม่อีก
2. มีสติควบคุมตนเองโดยใช้หลักศีลธรรม ศาสนา ความเชื่อ มาใช้ในชีวิต
3. ลดค่าใช้จ่ายส่วนตัวลง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ รู้จักประมาณตน ใช้ชีวิตสมถะ
4. หารายได้เสริม และหลีกเลี่ยงอบายมุข
5. รู้จักความพอดี มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของกัน
6. ปลูกฝังค่านิยมใหม่ให้เด็กนิยมในวัตถุ
7. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดความสมดุล รู้จักเก็บออม
8. วางแผนรายรับ-รายจ่ายให้สมดุลกัน ควบคุมการใช้จ่ายโดยคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่า และมีวินัยในการใช้เงิน
9. ควรซื้อสินค้าที่ผลิตในประเทศ
10. ไม่ควรเดินห้างสรรพสินค้าในช่วงโปรโมชั่นสินค้าลดราคา
11. พัฒนารายได้ให้สูงขึ้น มีการเพิ่มเงินเดือน
12. ควบคุมราคาสินค้า และควบคุมสื่อที่มอมเมาประชาชน
13. ควรศึกษานุคคลที่เป็นแบบอย่างในการใช้เงินอย่างคุ้มค่า
14. ควรมีสวัสดิการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าศึกษา ค่าเล่าเรียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่าย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ควรมีค่านิยมในการแบ่งปัน เช่น ข้าวปลาอาหาร และสิ่งของที่เหลือให้นำไปแบ่งปันให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์
2. ควรรู้จักความพอดี พอเพียง ความพอประมาณ
3. ควรปฏิบัติตามหลักศีล 5 และพึงพาตนเอง
4. ควรนำแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเรียนการสอน
5. ควรศึกษาข้อมูลผู้ผลิตผู้ขายสินค้า อย่าตกเป็นทาสของการโฆษณาชวนเชื่อโดยรู้เท่าทัน
6. การใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งดี ส่งผลดีแก่ตนเองและครอบครัว
7. การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชีวิตครอบครัวดีขึ้นเกิดความภาคภูมิใจ และทำให้ครอบครัวอบอุ่นมีความสุข

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมการศึกษาการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยจำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

สมมติฐานในการวิจัย

1. ครูที่มีสภาพการมีหนี้สินต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
2. ครูที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
3. ครูที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน
4. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 1,660 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 352 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้อำเภอเป็นชั้นในการสุ่ม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลทั่วไปจำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการประสานงานกับครูผู้สอนในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยไปแจกให้กับครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยและมีผู้ช่วยผู้วิจัยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ช่วยในการแจกให้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด จำนวน 352 คน จากจำนวน 51 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือช่วยตอบแบบสอบถาม พร้อมนัดหมายวันเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้ติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา คิดเป็นร้อยละ 100

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .47) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = .47) และด้านความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .47)

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงานปรากฏดังนี้

2.1 ครูผู้สอนที่มีสภาพการมีหนี้สินต่างกันมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สินพอใช้คืนได้ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมค่าใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน

2.2 ครูผู้สอนเพศชายและเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูผู้สอนที่มีรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ด้านความพอประมาณ และด้านความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูผู้สอนที่มีรายได้มากกว่า 29,519 บาท มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ด้านความพอประมาณ และด้านความมีเหตุผลสูงกว่าครูผู้สอนที่มีรายได้ต่ำกว่า 22,251 บาท และ 22,251 – 29,519 บาท

2.4 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไม่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 20-27 ปี และมากกว่า 27 ปี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 27 ปี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผลสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลการวิจัย 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษา พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .47) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = .47) และด้านความพอประมาณ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = .47) อภิปรายได้ดังนี้

การที่พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ครูมีความพอประมาณในการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคที่อยู่บนความเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย มีการวางแผน ควบคุมการใช้จ่ายของตนเอง มีเหตุผลในการตัดสินใจในการใช้จ่าย คำนึงถึงความประหยัด ความคุ้มค่า และประโยชน์สูงสุด ไม่ทำอะไรตามความอยากหรือความต้องการจนเกินไป มีความรอบคอบ ไม่ประมาท มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อตรวจสอบพฤติกรรมของตนเอง รู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงิน การออมเงินเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

1.1 ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมากแสดงว่า ครูได้มีการใช้จ่ายอยู่บนความพอเหมาะพอดี การอุปโภค บริโภคอยู่บนความเรียบง่ายตามฐานะของตนเอง มีการวางแผนในการใช้จ่าย การบริโภคสินค้าคำนึงถึงประโยชน์ มีการกำกับ ควบคุมการใช้จ่ายเรื่องส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรายพฤติกรรมพบว่า การหารายได้เสริมด้วยวิธีการสอนพิเศษ ขยายของนอกเวลาทำการอยู่ในอันดับน้อย และการปลูกพืชผักทำสวนครัวไว้รับประทานเองอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะครูต้องแบ่งใช้เวลาในการเตรียมการเรียนการสอนเพื่อเด็ก การออกไปหารายได้พิเศษเพื่อเสริมรายได้ อาจทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการเตรียมเนื้อหาของการสอนได้อย่างเต็มที่ ดังที่ว่าครูที่เป็นหนี้มาก ๆ จะทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดลง เพราะเอาเวลาไปคิดเรื่องเงินทอง ไม่คิดเรื่องการพัฒนาเด็ก จริง ๆ แล้วรายได้จากเงินเดือนครูมีมากกว่าเงินเดือนชาวบ้าน ครูจะต้องคุมรายได้และรู้จักเก็บ (กมล สดประเสริฐ.2548: สัมภาษณ์) รวมทั้งครูควรปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง ที่เหลือก็เอาไปขายได้ เป็นรายได้อีกทางหนึ่ง ควรมีการ

ส่งเสริมให้มีการสร้างรายได้เพิ่ม เนื่องจากสังคมยกย่องครูไว้สูง แต่ครูมีรายได้ไม่สูงไม่เหมาะกับวิชาชีพสังคม (วินิจ ชวนใช้. 2548: สัมภาษณ์)

1.2 ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมากแสดงว่า ครูรู้จักตัดสินใจในการใช้จ่ายบนความไม่ประมาท มีความรอบคอบ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงความประหยัด ความจำเป็น ความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด ไม่หลงไปกับค่านิยมที่ฟุ่มเฟือยตามกระแสการบริโภคนิยม และมีการประกอบอาชีพโดยสุจริต รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่ให้ทำอะไรตามความอยากหรือความต้องการจนเกินไป รู้จักการบริโภคภายในกรอบของรายได้

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรายพฤติกรรมพบว่า การใช้บัตรเครดิตครูใช้เพราะเห็นประโยชน์ไม่ใช่ใช้ตามกระแสบริโภคนิยม หรือถูกจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะครูยังมีความจำเป็นในการใช้บัตรเครดิตในชีวิตประจำวันเพื่อความสะดวก หรืออาจเกิดจากการถูกจูงใจด้วยข้อเสนอที่ดึงดูดใจอันทำให้ขาดเหตุผลในการกระทำ ไม่ทันคิดถึงผลกระทบ ซึ่งปริญญ พินุลสลารุท. (2549: ออนไลน์) กล่าวว่า ความมีเหตุผลเป็นลักษณะของความไม่ประมาท รอบรู้และมีสติ รู้สาเหตุ รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องรู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะ ตลอดจนใช้ของอย่างคุ้มค่า ประหยัด

1.3 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อยู่ในระดับมากแสดงว่า ครูพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะใกล้และระยะไกล รู้จักหลักการออมเพื่อไว้ใช้ในยามจำเป็นหรือยามฉุกเฉิน มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมค่าใช้จ่ายของตนเอง มีการหลีกเลี่ยงในสิ่งเสพติดและอบายมุข รู้จักวางแผนการใช้เงิน การออมเงิน มีการยืดหยุ่นและซื้อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและป้องกันโรคภัยไม่ให้เกิดความเดือดร้อน

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมรายพฤติกรรมพบว่า การออมเงินด้วยวิธีการซื้อ อสังหาริมทรัพย์ การซื้อทองเพื่ออาจได้กำไรในอนาคตอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะครูมีรายได้น้อยไม่มีเงินพอที่จะซื้อทอง ซื้อที่ดินเพื่อเก็บออมได้ ซึ่งเรื่องการออมนั้นครูต้องบังคับตนเอง การออมเงินโดยการซื้อทอง ซื้อที่ดิน เพราะที่ดินไม่มีราคาลดลงมีแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าครูคิดเสียอย่างนี้ตั้งแต่แรก ๆ ถึงตอนนี้ครูก็จะไม่เป็นหนี้ ขยายทองใช้หนี้หมด (พระพิศาลธรรมพาที. 2548: สัมภาษณ์) การรู้จักใช้ รู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตัวและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะ ความเป็นอยู่ส่วนตัวและสังคม (ทวีป อภิลิทธิ. 2549: Online)

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำแนกตามสภาพการมีหนี้สิน เพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน

2.1 ผลการเปรียบเทียบครูผู้สอนที่มีสภาพการมีหนี้สินต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สินพอใช้คืนได้ มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากกว่าครูผู้สอนที่มีหนี้สินและมีปัญหาในการใช้คืน อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินและมีหนี้สินพอใช้คืนได้ มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการใช้ชีวิตอยู่บนความพอดี พอควร ไม่สุรุ่ยสุร่าย มีความเป็นอยู่ที่พอดี เดินตามทางสายกลาง ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท มีการประหยัด และดำรงสภาพอย่างพออยู่พอกิน ซึ่งจะต้องมีความพอประมาณ กล่าวคือ มีความพอดีไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป โดยเฉพาะมีการอุปโภค บริโภค ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต เช่น กินพอประมาณ ดื่มพอประมาณ ใช้พอประมาณ คือกินดื่ม ใช้แต่พอดีพอเหมาะแก่ความต้องการของร่างกายที่เรียกว่ากินเป็น ใช้เป็นอย่างประหยัดมัธยัสถ์ (สุภาคย์ อินทองคง. 2549: ออนไลน์) และควรมีเหตุผลที่ส่งผลต่อการไม่เป็นหนี้ เป็นลักษณะของความไม่ประมาท รอบรู้และมีสติ รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ รู้จักการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็นไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะ ตลอดจนใช้อย่างคุ้มค่า ประหยัด รอบคอบ (ปรียานุช พินุลสรวุฒ. 2549: Online) ส่วนครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน มีพฤติกรรมในการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่ามีพฤติกรรมในการใช้ที่ไม่อยู่ในความพอเพียงเท่าที่ควร อันอาจเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต เกิดจากค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เกิดจากค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าสาเหตุที่ทำให้ครูเป็นหนี้เกิดจากเพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อใช้จ่ายในการศึกษา (สำรวจ จงเจริญ. 2549: บทคัดย่อ) นอกจากนี้อาจเกิดจากแรงจูงใจในการกระตุ้นอันนำไปสู่พฤติกรรมในการใช้จ่าย ซึ่ง ระวี จิระเดชากุล. (2541: ออนไลน์) กล่าวว่า การเกิดพฤติกรรมเป็นการเกิดที่ต้องมีแรงจูงใจเสมอ และแรงจูงใจหรือสิ่งกระตุ้นอาจมีได้ทั้งภายนอกและภายในร่างกาย กล่าวคือ แรงกระตุ้นภายใน ได้แก่ ความต้องการอาหาร ความต้องการพักผ่อน และความต้องการมีเกียรติ แรงกระตุ้นภายนอก ได้แก่ แรงกระตุ้นที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกในร่างกาย

2.2 ผลการเปรียบเทียบครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน แสดงว่า เพศไม่เป็นตัวแปรสำคัญเมื่อพิจารณาพฤติกรรมในการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องหนึ่งที่พบว่าข้าราชการครูที่มีเพศต่างกันมีความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูไม่แตกต่างกัน (ทิพพาศรี อินทะกุล. 2547: 68)

2.3 ผลการเปรียบเทียบครูผู้สอนที่มีรายได้ด้านความพอประมาณและด้านความมีเหตุผลต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยครูที่มีรายได้มากจะมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูที่มีรายได้น้อย อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีรายได้มากกว่ามีการวางแผนในการจัดสรรเงินเพื่อใช้จ่ายเป็นไปตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีกว่าครูที่มีรายได้ต่ำกว่า ครูที่มีรายได้น้อยอาจยังไม่มีกำลังความสามารถในการบริหารจัดการการใช้จ่ายได้ดีพอ ซึ่งทิศนา แชมมณี (2548. สัมภาษณ์) กล่าวว่า ครูที่มีรายได้จากเงินเดือนทางเดียวควรเน้นให้ความช่วยเหลือกลุ่มพ่อบ้านกลุ่มแม่บ้านที่เป็นครู ควรช่วยเหลือให้มีการเพิ่มรายได้โดยการจัดกลุ่มผู้สนใจที่ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ควรให้ความรู้ในด้านบริหารจัดการด้านการเงินให้กลุ่มที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จะต้องไปดูที่การลดรายจ่ายให้ต่ำลง

2.4 ผลการเปรียบเทียบครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านความพอประมาณและด้านความมีเหตุผลต่างกันมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่ามีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีรายได้มากขึ้นด้วย ทำให้มีกำลังในการคิดแก้ปัญหาและจัดสรรวางแผนการใช้จ่ายได้ดีกว่าครูที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่ามีความสามารถในการคิดแก้ปัญหามากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย (นิลกุล เฟื่องคอน. 2542:9) และข้าราชการครูที่มีอายุราชการต่างกัน มีความต้องการในการจัดหาสถาบันการเงินเพื่อให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ส่งเสริมพัฒนาผลงานทางวิชาการและรรณรงค์ในการสร้างค่านิยมให้ประหยัดและมัธยัสถ์แตกต่างกัน (ทิพพาศรี อินทะกุล. 2547: 69)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณที่เกี่ยวกับการหารายได้เสริมอยู่ในระดับน้อย และการปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเองอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจึงควรหาวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนการหารายได้เสริมของครูเพื่อเพิ่มรายได้ในการดำรงชีวิตที่ไม่กระทบกับการเรียนการสอน และรณรงค์ให้ครูปลูกพืชผักไว้บริโภค เพื่อช่วยลดรายจ่ายและได้ประโยชน์ปลอดภัยจากสารพิษด้วย

เพราะถ้าไปซื้อมาบริโภคอาจได้สารพิษที่ตกค้าง เจือปนมากับพืชผักได้ ส่วนด้านความมีเหตุผลที่เกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต เพราะเห็นประโยชน์ไม่ใช่ตามกระแสบริโภคนิยม หรือแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีที่เกี่ยวกับการออมเงินด้วยวิธีการซื้อสิ่งของหรือบริการ การซื้อทองเพื่ออาจได้กำไรในอนาคตอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรหาวิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต ซึ่งเป็นการใช้เงินในอนาคต และส่งเสริมการหารายได้เพิ่มของครู เพื่อครูได้มีเงินพอใช้ไม่หันไปพึ่งบัตรเครดิตและพอมีเงินซื้อทองหรือซื้อสิ่งของหรือบริการเอาไว้เป็นทุนหรือการออมได้

1.2 จากการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามสภาพการมีหนี้สิน รายได้ และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูผู้สอนที่มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของครูในกลุ่มที่ไม่มีหนี้สิน หรือมีหนี้สินพอใช้คืนได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้านในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนและให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครูผู้สอนที่อยู่ในกลุ่มมีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืนได้ตระหนักถึงการใช้จ่ายโดยยึดหลักตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และกระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้จ่ายของตนเอง โดยการใช้ชีวิตให้อยู่บนทางสายกลาง ให้มีความพอดีในการดำเนินชีวิตเพื่อลดสภาพการมีหนี้สินให้น้อยลง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดอื่น เช่น เทศบาล และสถานศึกษาเอกชน

2.2 ควรศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนที่ไม่มีหนี้สินเพื่อเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิธีการศึกษาวิธีอื่น ประกอบการศึกษาเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์ การศึกษารายกรณี เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2548, 4 มีนาคม). สัมภาษณ์โดยนายพศิน ราชบุรี. กระทรวงศึกษาธิการ
- กัญญชล วัฒนากุล. (2549, ตุลาคม - ธันวาคม). แบบแผนการบริโภค พฤติกรรมการบริโภค และการ
ประมาณระดับรายได้ที่เหมาะสมสำหรับการใช้จ่ายบริโภคของนักศึกษาที่พักอาศัยภายใน
และภายนอกมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์*. 1(2): 80 – 87.
- เกษม วัฒนชัย. (2549). *การสัมมนาสัมมนาเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาเพื่อขยายผล
สื่อประกอบการเรียนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. (แถบเสียงตลับ). กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- . (2549). *เอกสารประกอบการปาฐกถาพิเศษ “เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา”* สืบค้นเมื่อ
7 เมษายน 2550, จาก <http://www.teacher.obec.go.th>
- . (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2549, จาก
<http://www.sufficiencyeconomy.org>
- จตุพร รัตนสุภา. (2546). *การชำระหนี้ของสมาชิกโครงการธนาคารประชาชน ธนาคาร
ออมสินในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. การค้นคว้าอิสระ บห.ม. (บริหารธุรกิจ)
นครศรีธรรมราช: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. ถ่ายเอกสาร.
- จรวพร ธรนิทร์. (2550). *การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ.
- จิรณ แก้วสนิท. (2549). *การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทาง
การเมือง*. มติชน. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.nidambe11.net>.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549). *การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2549, จาก
<http://www.nesac.go.th>.
- ชวลิต ศษหิรัญ. (2540). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกู้ยืมเงินของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของ
สถานีตำรวจภูธรในเขตอำเภอเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์)
เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ กุศลสร้าง. (2543). *ปัญหาการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของโรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหาร
การศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- ดาว นามบัณฑิต. (2542). *การศึกษาสภาพหนี้และความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงพร เจริญสุขและคณะ. (2550). *ความคิดเห็นของประชาชนในระบบเศรษฐกิจพอเพียง*. วิจัย. กรุงเทพฯ: โรงเรียนพนิตยาคารสยาม. ถ่ายเอกสาร
- ทิพพาศรี อินทะกุล. (2547). *การศึกษามูลเหตุ ภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการ*. วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (บริหารอาชีวและเทคนิคศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แหมมณี. (2548, 3 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย พศิน ราชบุรี ธีระพล จงไกรจักร และพงศ์ รัตน์ะ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวรรณ พลวิชัย. (2549). *บริหารตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง*. ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2549, จาก <http://www.bangkokbizweek.com>
- ธนาคารออสสิน. (2544). *โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู*. กรุงเทพฯ: ธนาคารออสสิน. (เอกสารรายงานประจำปี)
- ธีระพงศ์ สันติภาพ. (2540, มิถุนายน - กรกฎาคม). การใช้จ่ายเงินของครัวเรือนไทย. *วารสารประชากรและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล*. 17(5): 2-3
- ธีระพล กงไกรจักร. (2547). *ความคิดเห็นของข้าราชการครู ภายใต้โครงการเงินทุนหมุนเวียนที่มีอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อหลักเกณฑ์และวิธีการให้กู้ยืมเงินเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เกียรติดา เหมพิพัฒน์. (2546). *ความคิดเห็นของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. ภาคนิพนธ์ พบ.ม.(พัฒนาลังคม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นงนุช กะดีแดง. (2541). *หนี้ค้ำชำระของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารสงเคราะห์ในจังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

- นิตยา คุ่มพงษ์; เมรีนา ปลื้มปัญญา; และมานิตย์ มัลลวงค์. (2546, มกราคม - เมษายน).
ความต้องการสินเชื่อและภาระหนี้สินของข้าราชการครู สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
ปี พ.ศ. 2544 วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 7(1):79-94.
- บุญชู ไตรรัตน์รังษี. (2539). *ทัศนคติต่อการเป็นหนี้ ค่านิยมทางวัตถุและการเป็นหนี้ของครูโรงเรียน
เอกชนในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร*. วินยานิพนธ์ พบ.ม. (พัฒนสังคม).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ปนัดดา พงศ์นภาพีโล. (2543). *การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม : การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนว
พระราชดำริ*. วินยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ประจักษ์ นาหนองตูม. (2543). *การศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนว
พระราชดำริ ของโรงเรียนแกนนำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น*. วินยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ประยงค์ รณรงค์. (2548, 28 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย พศิน ราชบุรี ธีระพล จงไกรจักร
และพงศ์ รัตนะ ที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม่เรียง. นครศรีธรรมราช.
- ประเวศ วะสี. (2547). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2549, จาก
<http://www.sufficiencyeconomy.org>
- ปริยานุช พิบูลสรวุฑ. (2548). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้*. การขับเคลื่อน
เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. ถ่ายเอกสาร.
- . (2549) *เศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม
2549, จาก <http://www.sufficiency.economy.org>
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2540). *การศึกษาปัจจัยที่ 5 ของชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระพรหมมงคลาจารย์. (2548, 10 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย พศิน ราชบุรี ธีระพล จงไกรจักร และ
พงศ์ รัตนะ ที่วัดชลประทานรังสฤษดิ์.
- พระพิศาลธรรมพาที. (2548, 1 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย พศิน ราชบุรี ธีระพล จงไกรจักร และ
พงศ์ รัตนะ ที่วัดสวนแก้ว.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2549). *จากแนวคิดสู่ภาคปฏิบัติ เส้นทางเศรษฐกิจพอเพียง*. ประชาชาติ
ธุรกิจ . สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.taiurl.com>.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2548). สัมภาษณ์โดย พศิน ราชบุรี และพงศ์ รัตนะ ที่สำนักงานสภาที่
ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2549, จาก

<http://www.chaipat.or.th>.

รุ่ง แก้วแดง. (ธันวาคม 2540). ครูแห่งชาติ : เพื่อแก้ปัญหาครูไทยในอนาคต. มติชน. หน้า 1-8.

ลัดดาวัลย์ พิพัฒน์กุล. (2543). *การจัดสวัสดิการเพื่อผ่อนคลายภาวะหนี้สินของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วินิจ ชวนใช้. (2548, 8 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย พศิน ราชบุรี ธีระพล จงไกรจักร และพงศ์ รัตนะ ที่บริษัทเจียไต๋.

วิวรรณ เก่งถนอมศักดิ์. (2548, มีนาคม). การใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการกระจายรายได้ของครัวเรือน: กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 23(1): 82-83

วีระพันธ์ สุขพานิช. (2548). *ความคิดเห็นของข้าราชการครูผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาชีวิตครูที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครูจังหวัดกาญจนบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศิริพร กิจเกื้อกูล. (2540). *รายงานผลการศึกษาสภาพหนี้ของข้าราชการครูและแนวทางให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของข้าราชการครูและการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย ตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากร จังหวัดระนอง*. กรุงเทพฯ: กองวิชาการบริหารงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.

----- (2540). *สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวิชาชีพของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.ค.

----- (2546). *3 ปีที่ผ่านมาของโครงการพัฒนาชีวิตครู 3 ประสานเพื่อชีวิตใหม่ 3 ปี โครงการพัฒนาชีวิตครู*. กรุงเทพฯ: ธนาคารออมสิน.

ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2549, จาก <http://www.moe.go.th/southernstudy>

สมยศ มีเทศน์. (2545, สิงหาคม-กันยายน). อ.ก.ค.วิสามัญเฉพาะกิจเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตครูกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู. *วารสารข้าราชการครู*. 22:5.

สมศักดิ์ ลาดี. (2543). *การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร

- สามารถ เตชะวงศ์. (2540). *ค่านิยมและในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การศึกษานอกระบบ) เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
ถ่ายเอกสาร.
- สายหยุด จำปาทอง. (2548, 3 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย พศิน ราชบุรี ธีระพล จงไกรจักร และ พงศ์ รัตนะ. ที่กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภาศย์ อินทองคง. (2549). *สัจจะวันละบาทกับความคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ภาคใต้. (14 กุมภาพันธ์). สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.thaingo.org>.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2549, จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>
- (2542, 5-11 ธันวาคม). *เศรษฐกิจพอเพียงคือรากฐานของประเทศ*. สยามรัฐ.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2541). *เสริมพลังบทบาทครูในโลกที่เปลี่ยนแปลงในมุมมองของเอเชียแปซิฟิก*. กรุงเทพฯ: ฟันนี่พับลิชชิง.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. (2540). *รายงานผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2540 ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร* สำนักงานกองทุนส่งเสริมครู และองค์กรวิชาชีพครู สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ.
กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- (2542). *เอกสารแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- (2543). *คู่มือการดำเนินงานโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- (2543). *คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- (2546ก). *กฎระเบียบ หลักเกณฑ์ว่าด้วยการบริหารเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- (2546ข). *รายงานประจำปี สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ปีการศึกษา 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545-2549*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2549, จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม

2549, จาก <http://www.crownproperty.or.th/home.php>

สำรวม จงเจริญ. (2544). รายงานผลการศึกษาวินิจฉัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู. กรุงเทพฯ:

คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

----- (2546). การศึกษาวินิจฉัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2544. วารสารพัฒนบริหาร
ศาสตร์. 43(1): 187-212.

อนันต์ บุญมหาธนกร. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระสำหรับสินเชื่อกรุงเทพมหานคร.

การค้นคว้าแบบอิสระ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์) เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิชัย พันธเสน. (2549). *พอเพียงประชานิยมและเศรษฐกิจทางสายกลาง*. เนชั่น (9, มิถุนายน).

สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2549, จาก <http://www.nationweekend.com>.

อรนุช วานิชทวีวัฒน์. (2548, 19 พฤศจิกายน). 'หนี้สินครู' ปัญหาบั่นทอนคุณภาพการศึกษา.

เดลินิวส์. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2549, จาก

<http://www.ffc.or.th/news.php?id=645274>.

Ferguson, Ralph Eugene. (2003). *A Study of Factors That Predict Debt Levels among*

Doctoral Students The Role of Financial Aid Counseling in Students'

Understanding of Student Loan Management. Retrieved September 20, 2006,

from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=766058131&Fmt=2&clientId=61839&>

[RQT-309&VName=PQD](http://proquest.umi.com/pqdweb?did=766058131&Fmt=2&clientId=61839&RQT-309&VName=PQD)

Porter, Julia Young. (1999) *The Role of Financial Aid Counseling in Students'*

Understanding of Student Loan Management. Retrieved September 20, 2006,

from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=733526091&Fmt=2&clientId=61839&>

[RQT-309&VName=PQD](http://proquest.umi.com/pqdweb?did=733526091&Fmt=2&clientId=61839&RQT-309&VName=PQD)

Tover, Gerghalt; & Boudrean. (1997, February). Voluntary Turnover and Job Performance:

Curvilinearity and the Moderating Influencer of Salary Growth and Promotion,

Journal of Applied Psychology. 82 (1): 44-61

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พัฒนา แสงวงศ์ดี หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ดร.วิลาวัลย์ มาคุ้ม ผู้อำนวยการกลุ่มใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ
3. อาจารย์ ดร.สุเมธ งามกนก อาจารย์ประจำ ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
4. นายเตชพล จูติยารักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจพอเพียงและธนาคาร
สมอง กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงและธนาคาร
สมอง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ
5. นายธนวรรณ ไสยประพาส รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
เพชรบูรณ์ เขต 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

ภาคผนวก ข
หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

พฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 แบบสอบถามทั้งหมด มี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด

โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อด้วยความจริงใจ คำตอบของท่านไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานของท่านแต่อย่างใด เพราะผู้วิจัยจะประมวลผลคำตอบในภาพรวม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้ความร่วมมือ

ว่าที่ ร.ต. พงศ์ รัตนะ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ และเติมข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. สภาพการมีหนี้สิน

☐ ไม่มีหนี้สิน (ท่านไม่ได้มีการกู้ยืมเงิน ไม่มีภาระการชำระคืน)

☐ มีหนี้สิน พอใช้คืนได้ (ท่านได้มีการกู้ยืมเงิน อาจเป็นเงินกู้ในระบบและเงินกู้ยืมนอก
ระบบ สามารถผ่อนชำระได้ตามที่กำหนด)

☐ มีหนี้สิน มีปัญหาในการใช้คืน (ท่านได้มีการกู้ยืมเงิน อาจเป็นเงินกู้ในระบบและเงินกู้
นอกระบบ แต่มีปัญหาในการชำระคืนตามกำหนด ทำให้หนี้พอกพูน เดือดร้อน
มีปัญหาในครอบครัว)

3. รายได้: เดือน (เงินเดือนรวมทั้งรายได้หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ท่านได้รับโดยประมาณใน เดือนหนึ่ง ๆ) โปรดระบุรายได้ต่อเดือนโดยประมาณ บาท

4. ประสบการณ์ในการทำงาน ปี

(โปรดบ่งชี้เฉพาะของปีที่เท่ากับหรือมากกว่า 6 เดือน เป็น 1 ปี)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 ด้าน คือ
ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับพฤติกรรมหลัง
ข้อความแต่ละข้อ เพื่อแสดงว่าท่านมีพฤติกรรมดังกล่าวในระดับมากน้อยเพียงใด

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ด้าน	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านความพอประมาณ					
1. ท่านได้มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ก่อนการซื้อสินค้าเพื่ออุปโภค บริโภค					
2. ท่านพอใจในการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ หรูหรา					
3. ท่านไม่เปรียบเทียบการใช้จ่ายของตนเองกับ การใช้จ่ายของผู้อื่น					
4. ท่านใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าโดยคำนึงถึงปริมาณ ที่มีความพอดี พอเหมาะกับความต้องการ ของตนเอง					
5. ท่านไม่นิยมการซื้อสินค้าระบบผ่อนส่ง					
6. ท่านมีการหารายได้เสริมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สอนพิเศษ ขายของนอกเวลาทำการ					
7. ท่านปลูกพืชผักทำสวนครัวไว้รับประทานเอง					
8. ท่านใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า โดยคำนึงถึง ประโยชน์หรือความคุ้มค่า					
9. ท่านได้มีการกำกับตัวเองในการใช้จ่ายโดย การประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิต					
10. ท่านควบคุมการใช้จ่ายเงินในการซื้อเสื้อผ้า เครื่องประดับสำหรับตนเอง					

พฤติกรรมกรใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ด้าน	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11. ท่านเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ และ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย					
12. ท่านเลือกซื้อสินค้าอุปโภค บริโภคเฉพาะที่มี ความจำเป็นต้องใช้ และพอเหมาะกับความ ต้องการ					
13. ท่านไม่เลือกซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย และเกิน ความจำเป็น					
14. ท่านปฏิบัติตนโดยยึดหลักการพึ่งตนเอง					
15. ท่านเสียสละเพื่อผู้อื่น					
ด้านความมีเหตุผล					
16. ท่านนิยมซื้อสินค้าไทยมากกว่าซื้อสินค้าที่ นำเข้าจากต่างประเทศในประเภทและชนิด เดียวกัน					
17. ก่อนใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้า ท่านคิดไตร่ตรอง โดยคำนึงถึงความประหยัด ความคุ้มค่า และ ประโยชน์สูงสุดในสินค้านั้น					
18. ท่านนิยมการประกอบอาหารรับประทานเอง โดยคำนึงถึงการประหยัด และความปลอดภัย ในการบริโภค					
19. ท่านพยายามใช้จ่ายหรือดำรงชีวิตภายใน กรอบรายได้					
20. ท่านพยายามไม่ใช้จ่ายเงินเพื่อสนองความ อยากของตนเอง					
21. ท่านใช้บัตรเครดิตเพราะเห็นประโยชน์ ไม่ใช่ ตามกระแสบริโภคนิยม หรือถูกจูงใจ					

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ด้าน	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
22. ท่านซื้อของใช้ส่วนตัวโดยคำนึงถึงความพอดี พอกับความจำเป็นที่ต้องการ					
23. ท่านเปรียบเทียบคุณประโยชน์ ความคุ้มค่า กับการใช้งานของอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจซื้อ					
24. สินค้าที่ซื้อมาแล้วท่านสามารถใช้ประโยชน์ อย่างคุ้มค่าตามที่คิดไว้					
25. การโฆษณาสินค้าลดราคาจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ ไม่มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจซื้อของท่าน					
26. ท่านใช้ทรัพยากร เช่น น้ำ ไฟฟ้า อย่าง ประหยัด					
27. ในการประกอบอาชีพและหารายได้ ท่าน คำนึงถึงความสุขจิต					
28. เมื่อมีปัญหาการใช้จ่าย ท่านแก้ไขอย่างมีเหตุ มีผลโดยพยายามหาสาเหตุและแก้ไขอย่างมี สติ					
29. ท่านมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self- concept) ในทางบวก เช่น เห็นว่าตนเองมี คุณค่า					
30. ท่านมีความรู้เศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลัก นำทางท่านให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม					
การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ท่านรักษาวินัยทางการเงิน เช่น จัดทำบัญชี รายจ่ายประจำวันสำหรับการควบคุมการใช้จ่าย ไม่ให้เกิดความจำเป็น					

พฤติกรรมการใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ด้าน	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
31. ท่านวิเคราะห์ปัญหาที่รับรายจ่าย เพื่อ ตรวจสอบพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเอง					
32. ท่านมีการออมเงินเป็นประจำ					
33. ท่านได้ออมเงินด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การซื้อ อสังหาริมทรัพย์ การซื้อทองเพื่ออาจได้กำไรใน อนาคต					
34. ท่านมีการประกันชีวิตเพื่อเป็นการออมเงิน และสร้างหลักประกันสำหรับตนเองและ ผู้เกี่ยวข้อง					
35. ท่านมีการกักเงินออมสำหรับการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ยาม ฉุกเฉิน หรือเวลาเดือดร้อน					
36. ท่านทำการต่าง ๆ โดยยึดหลักการช่วยตนเอง พึ่งพาตนเอง					
37. ท่านมีหลักการทางศาสนายึดเหนี่ยวในการ ดำเนินชีวิต					
38. ท่านหลักเลียงสิ่งเสพติด และอบายมุข					
39. ท่านร่วมมือในการสร้างประชาคมเพื่อร่วมกัน ส่งเสริมการช่วยเหลือหรือการแก้ปัญหาทาง เศรษฐกิจของชุมชน					
40. ท่านใช้หลักการทางด้านศีลธรรมในการบริโภค สินค้าหรือบริการ					
41. ท่านยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนิน ชีวิต					
42. ท่านพยายามรักษาสุขภาพของตนเอง เช่น การออกกำลังกาย การควบคุมการบริโภค					

พฤติกรรมกรใช้จ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 ด้าน	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
43. ท่านติดตามการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก ภายนอก เพื่อดำรงชีพออย่างรอบคอบ					
44. ท่านเฝ้าหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับหลักการ การ ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง					

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่น ๆ

คำชี้แจง โปรดเสนอปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรใช้จ่ายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ท่านคิดว่าการดำเนินตามแนวทางตามพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้ท่านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรใช้จ่ายได้หรือไม่ อย่างไร

ปัญหา.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ความคิดเห็นอื่น ๆ.....

.....

.....

.....

จบแบบสอบถาม ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่าน

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	พงศ์ รัตนะ
วัน เดือน ปี เกิด	18 กรกฎาคม พ.ศ. 2512
สถานที่เกิด	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2140/389 ซ.รามคำแหง 34 ถ.รามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล 6 ว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนกอบกาญจน์ศึกษา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2532	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2539	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) วิชาเอกการปกครอง จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ